

MARIJE FULLAONDO

"Nazio Garapenerako Biltzarra Udalbiltzaren bateratzea saiatzen ari da"

ARGIA

2005eko abenduaren 18a | LXVIII. urtea | 2.020 zenbakia | 3,30 euro

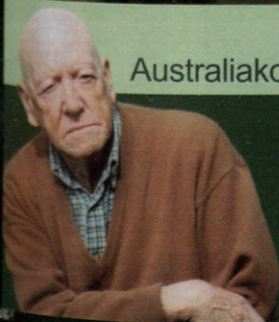
Laborantza Ganbara

Frantziako Estatuak nahi edo ez, legaltasunean

NET HURBIL

Australiako baserri batean adineko hogeit hamar lagun bildu dira suizidatzeko botika egiten ikasteko

◀ **RAMIRO PINILLA** 2005eko Euskadi Literatura Saria

"Nahita baztertu nintzen merkataritza zirkuituetatik, bakea berreskuratzeko"

INFORMAZIOAR

Erremintak

Ingeniaritza linguistikoan dugun ikerketa + garapena + berrikuntza oinarritzko erremintak sortzen eta hobetzen dihardu. Oinarritzko KAPSULA deituriko sistema teknologikoan biltzen dira. Horien artean:

- Analizatzaile morfologikoa
- Euskararako lematizatzailea
- Espainolerako lematizatzailea
- Kwin: MS Word artxiboetako bilatzailea
- Testu alineatuak ikusteko prototipoa
- Itzulpenak baieztatze prototipoa
- Konkordantziak ikusteko prototipoa
- Batua/bizkaiera itzulpen laguntzailea

Ikerketa

- SARETEK, Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzaren Euskal Sarean integratuta gaude.
- Oinarritzko ikerketako proiektuak egiten ditugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (SAIOTEK). Adibide gisa:
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua informazioaren gestioari aplikatuz
 - Lengoaia naturalaren prozesamendua ezagutzaren gestioari aplikatuz
- Ikerketa aplikatua egiten dugu Eusko Jaurlaritzaren Zientzia eta Teknologia Plangintzetan (INTEK). Adibidez:
 - Itzulpen-laguntzaileak hizkuntza tekniketan oinarrituz
 - Itzulpen laguntzaileak itzulpen-memorietan oinarrituz

Soluzioak

Web/CD-ROM/papera formatuetan soluzioak ondoko alorretan

- Berriak eta agendak
- Aldizkari eta egunkariak
- Liburutegi eta dokumentazio-zentroak
- Formazio eta autoformazioa
- Jolas interaktiboak
- Denda birtualak
- Bezeroentzako gune pribatuak
- Komunikazio korporatiboa

N UNIBERTSOA

Adur SOFTWARE
PRODUCTIONS

arako taldeak
reminta hauek
nen batzuk:

Adur Software Productions, S. Koop (ASP)

Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria

Tel: 943.37.18.49

e-mail: adur@adur.com

orbitzuak

olkularitza
arritako soluzioen
uneraketa jarraia
munikazio zuzena
perientzia

LAZKAOTXIKI

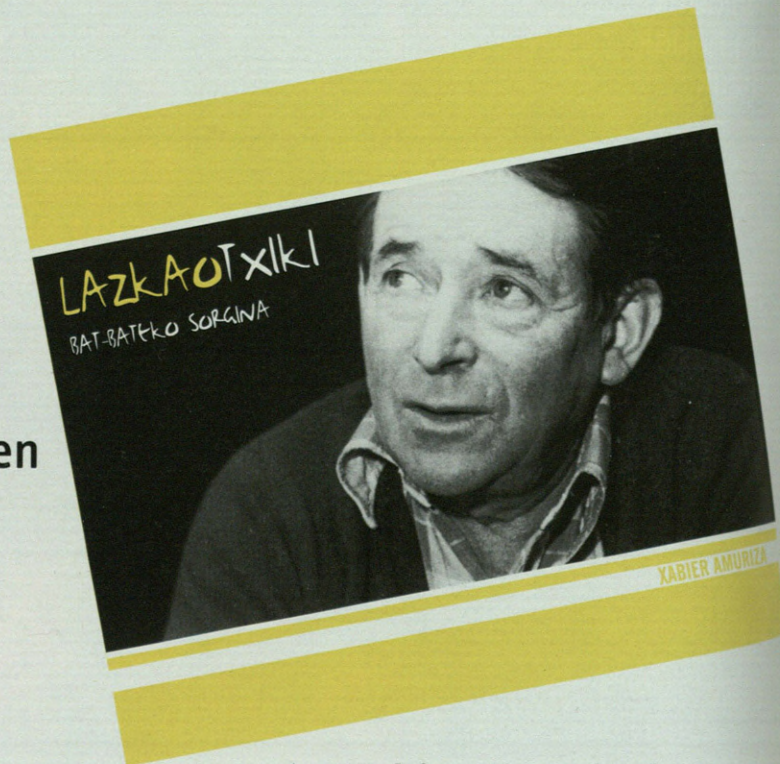
BAT-BATEKO SORGINA

Xabier Amurizak

aukeratutako Lazkao Txikiren bertso eta irudi onenen bilduma.

Nork ez du Lazkao Txiki nolabait ezaguna ipuin, txiste, pasadizo marrazki biziduna? Bertsolari jeniala artista euskalduna zorrotzean zorrotzena bigunean biguna hona haren bat-bateko sorgin-lanen bilduma atseginik sorginena eskainiko dizuna.

Xabier Amuriza

Xabier Amurizak abestutak

abenduaren 16, 17 eta 18an

+6,95 €

HARPIDEDUNENTZAKO OHARRA:

BERRIAko harpidedunek %20 merkeago erosi ahal izango dute 943 30 43 45 telefonora deituta. Eskaria egiteko azken eguna, abenduaren 12a.

Laguntzailea:

Lazkaoko Udala

Euskaldunok behar dugun

berria

Iritziak

- 21 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
22 Martin Aranburu.
 Euskal gatazka eta nazioartea.
24 Inma Errea. Ezkontideak.
27 Igor Estankona.
 Kafe apur bat gosekilei.
Joxe Mari Ostolaza.
 Bertsoa...
30 Agurtzane Intxaurrea. *Escenium.*

A. Intxaurrea.

Erdiko kaiera

- 31 Antzerki eskola**
 ofizialaren aldarria.
 Unai Brea.
36 Ezpalak. Katixa Garate.
38 Argitalpenak: Igor Arroyori
 elkarrizketa. Pilar Iparragirre.
40 Denbora-pasak.
42 Ihesi: Meatzaldeko
 burdinazko herriak.
 Zihara Enbeita.
46 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta
 Jakoba Errekondo.

Termometroa

- 51 Teo Etxaburu eta Jabi**
 Lauzurika: "Belfastetik eta
 Ferroletik eskatu digute
 Kafe Antzokiaren erredua".
 Onintza Irureta.
54 Bero-beroan.
56 Net Hurbil: Heriotza duina
 aldarrikatzeko zuzeneko akzioa.
 Pello Zubiria.

Teo Etxaburu eta
Jabi Lauzurika.

26 | Luparekin
 Erramun Osa

28 | Agenda 22
 Andoni Egaña

48 | Marije Fullaondo

58 | Azkena
 Txillardeggi

6 | Laborantza Ganbara

Geroaren baikor

Ipar Euskal Herriko Laborarien Ganbara bultzatzen duten ELBko laborariak konfrontazio demokratikoaren borroka ereduaren erreferente dira. Frantziako Estatuaren zuzenbidezko izaera faltsua agerian jarri dute. Urte

bat iraun dute, eta beste bat indarrean segituz gero, beren buruaren jabeagoak izanen dira.

14 | Ramiro Pinilla

2005eko Euskadi Literatura Saria esku-ratu du Ramiro Pinillak *Verdes valles, colinas rojas* lanagatik. Aspaldi irabazi zuen idazle bilbotarrak Nadal saria. Planeta sarietan finalista ere izan zen. 30 urte igaro ditu Getxoko etxean, isilean, baina idazten. Pinilla oso lotsatia da, dioenez, garai batean, gaixotzeraino lotsati.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estibur Eizaguirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Produktzioa: ANTZA, S.A.L. Sareko Argia: Eli Pombo, Jon Torner, Mikel Garcia, Naiara Irureta. Kudeatzailea: Berdaitz Goia. Salmenta Burua: Bego Zuza. Harpidetzak: Urtzi Azpiroz. Publizitatea: Igor Garmendia. Sustapena: Esti Parada. Administrazioa: Marijo Aierza, Mari Karmen Loiarde, Aloña Sorluze. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Argitalpenak: Arantza Egaña. Zerbitzuak: Joxe Mari Irazusta. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxes: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza, Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaitza Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Dani Blanco.

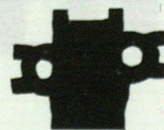

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
 diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
 Departamentua

gizarte ekintza

ASTERO GAIA

Laborantza Ganbara

Datorren urtarrilaren 14an urtea beteko du Euskal Herriko Laborantza Ganbarak (EHLG).

Inauguratu zenetik -aurtengo urtarrilaren 15ean- proiektuan ari diren laborari eragileek gorabehera franko bizi izan dute. Prefetaren aginduen itzala gain-gainean dute. Alabaina, erreportajea ageri denez, ez dute amore eman, ezta emango ere. Beren Laborantza Ganbara legaltasunian ari dela eta Estatuak azken buruan ezagutu beharko duela diote.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Dani Blanco

Konfrontazio demokratikoa

LABORANTZA GANBARA 2005eko urtarrilaren 15ean zabaldu zen, Nafarroa Behereko Ainhize-Monjelose herrian. Ipar Euskal Herriko laborarien proiektu hau ulertzeko, hogeituroko borroka eta lanaren ibilbidea oroitarazi behar da. 1980ko hamarkadaren hastapenean ELB (Euskal Laborarien Batasuna) sindikatua sortu zen. Sindikatu honek FDSEA (Departamentuetako Nekazari Hustiatzaileen Sindikatuen Federakuntza) sindikatuaren hegemonia eta nagusitasuna hautsi zuen Iparraldean. Hogeituroko ondoren ELB (Frantziako Confédération Paysanne ildoak) sindikatua bozkatuena da Ipar Euskal Herrian.

Historikoki, Paueko Laborantza Ganberak (Chambre d'Agriculture) bildu izan ditu departamenduko laborariak (Biarno eta Ipar Euskal Herrikoak). Bertan, euskal laborariak gutxiengoak izaki halabeharrez. Paueko Ganberak ez ditu

Laborantza Ganbara auzitan

egundo euskal laborarien beharrak bete, eta horrek hauen aldarrikapen nagusia betetzera behartu zituen ezinbestean, beren Laborantza Ganbara izatea.

Estatuak ez badu sortzen, guk sortuko dugu

2004. urtearen hasieran halaxe pentsatu eta halaxe obratzea deliberatu zuten ELBko laborariak: "Estatuak ez badu sortzen guk sortuko dugu". Lehen zeregina egoitza egokitzea izan zen, baita horretarako diru oinarria bilatzea ere. Manu Robles-Arangiz Fundazioak babestu zuen ekimena. Fundazioa sostengatzen duen ELAko Fernando Iraetak honela adierazi zuen orduan: "Proiektuarekin bat egiten dugu, eta laguntzeko prest gaude. Batere baldintzarik gabe ordea. Bere kudeatzea euren gain dago".

Proiektuaren ideia abian zela bi urte beteko dira aurki eta urte bat egoitza eta Laborantza Ganbara funtzionamenduan hasi zela: "Bi urte joan dira eta hastapeneko espiritu berberarekin ari gara. Ez dugu inongo dudarik, talde lanean sinesten baitugu. Gure parioa edo desafioa erdiesteko konfiantza dugu, barnean nahiz kanpoan gaitasun handiko pertsonak ari baitira proiektuan. Ez dugu zalantza izpirik geroari buruz", diosku Laborantza Ganbarako Mixel Berhokoirigoin lehendakariak. Hegoaldeko beste sindikalisten ahotan ere antzeko hitzak entzun izan ditugu: "Taldearen indarrean konfiantza dute, jende ona da".

Mehatxuak, isuna eta Polizia Judiziala

Abiatu zen ekimena. Alabaina, egoitza zabaldu aurreko egunetan, Pirinio Atlantikoetako Philippe Gregoire prefetak proiektua mehatxu bidez geldiarazi nahi izan zuen. Proiektua sostengatu zuten 120 auzapezei gutun bana igorri zien Euskal Herriko Laborantza Ganbara (EHLG) lege kanpoko erakundea zela ohartaraziz eta "egiten ari zirena bi aldiz hausnartzeko". Mixel Berhokoirigoin lehendakariari eta Maryse Cachenaute lehendakariordeari, agindua bete ezean Lan Kodeko 4. artikuluko zigorra ezarriko zela adierazi zien prefetak. Gutunean, honela zehazten zuen isunaren munta: "Itxi ezean 4.500 euroko isuna ordaindu beharko duzue, eta legea berriz ere hautsiz gero, isuna bikoiztu eta egoitza indarrez itxiko da". Ixteko argudioen artean, bitxikeria gisa, proiektuaren beraren izen nahasgarria aipatu zuen prefetak: Chambre d'Agriculture edo Laborantza Ganbara izen bera izatea.

Berhokoirigoienek honela interpretatu du afera egun: "Guk sortu dugun egitura honek

ren eredu

Maryse Cachenaute, Laborantza Ganbarako lehendakariordea

«Urte bateko lanak ez du deus balio, ez bada zenbait urtez irauten»

Eginen al diguzu Laborantza Ganbarari buruzko urte bateko bilana edo balorazioa?

Lan sail anitz abiatu genuen eta orain horiek segi-da behar dute. Lan izugarria egin da, baina balioko du segitzekotan. Urte bateko lanak ez du deus balio, ez bada zenbait urtez segitzen, lanak iraun behar du. Hau da, diru gehiago bildu behar dugu langile kopurua emendatzeko eta laborarien eskakizunak erantzun ahal izateko.

Izar Lorea da zuen aldizkaria. Zeren xedetan eta zer ekarri du?

Hasteko egiaztatze gisako bat: egiten duguna ez bada komunikatzen ez gara existitzen. *Izar Lorea* barne komunikazioa azkartzeko sortu da, laborariak urrikeri eskuratzen dutena. Xede informazioa ekartzea da, eta betiere guk bultzatu nahi dugun laborantza moldearen inguruan.

Prefetaren mehatxu isuna jaso zenuen? Nola ikusten duzu afera?

Prokuradoreak erantzuna eman behar du. Berak erabakiko du aferak segituko duen edo ez, prefeta ere aiduru izanik. Ez dut uste urrunegi joanen denik, isuna aplikatzen badute Estatuak arrisku handia hartu behar du. Ez naiz beldur. Alde baikorra ikusten diot aferari, gu lehian ari gara eta Estatuak aldiz pixka bat zalantzan. Beraz, bide onean ari gara.

Hona, zuen egoitzaren inaugurazio egunean entzun zen aipu bat: "Erakundeak profesionala izan behar du, ez politikoa bihurtu".

Gure elkarteari sostengua ekartzen dion jendeak ez du justifikatu behar zertarako ekartzen duen laguntza, bakoitzak bere xedez ekartzen du, baina guk helburuak hastapenetik biziki argi ditugu. Guk beste laborantza garapen molde bat sustatu nahi dugu, laborantza iraunkorra. Jendeak hori badaki, eta gero bakoitzak bere ikusmoldea du.

Beste aipu bat: "Laborantza Ganbara desafio subirano zalea da". Subiranoa erratean guk gure geroa geure gain hartzen dugula? Ados. Ikastolak sortu zirenean bezalatsu, laborariok geure buruaren jabe izan nahia ere proiektuaren barnean dago.

laborarien espirituan konfusioa sortzen duela dio prefetak. Paueko Laborantza Ganbararen eremua, lana eta helburuak betetzen dituela. Gurea ilegala izanik, gelditu behar dugula". Afera hauek ez dira aise gainditzeko. Hasteko, auzibidea bi auzitegitan gauzatu behar da. Auzitegi administratiboan, batetik. Tramiteak edo izapideak luze joan ohi dira bertan, eta honek urtea iraunen du gutxienez. Bestetik, auzitegi penala dago. Honek Laborantza Ganbararen aurka jotzen du zuzenki. Auzitegi penalean jarritako salaketa hau ez da irekia oraino. Baionako prokuradorea edo fiskala arduratzen da horretaz. Polizia judiziala medio ikerketa burutzen ari da eta bururatutakoan prokuradoreak erabaki beharko du txostenari segida ematea edo ez.

Itxura batez, Estatuak afera sei hilabetez gartzetzen utzi zuen, bidez bide Ganbararen ideiak

porrot egingo zuelakoan. Irailean ordea, Polizia Judizialak Mixel Berhokoirigoin galdekatu zuen prefetaren aginduz, baita egoitza miatu ere. Lehendakariak lanean segitzeko asmoa berretsi zuen ordea, eta hala dio orain ere: "Ez dakigu konfrontazioak zer ekarriko duen, eta ez dut harrotasunez erraten. Baina prefetak ere ez daki".

ELB, FDSEA, SUAT

ELBren asmoz gain, FDSEA eta SUAT (Service d'utilité agricole territoriale) delakoen asmoak ezagutu behar dira, Iparraldeko laborantza mundua ezagutuko badugu. SUAT Departamenduko Laborantza Ganberak (FDSEAREN nahiaz eta gehiengoz) Iparralderako ezarritako zerbitzua da. Donapaleun du egoitza. SUATEko presidentea Jean-Pierre Goiti da, euskalduna, Laborantza Ganbera/Chambre d'Agricultureko presidenteordea. SUATen aurrekontua iragan azaroan bozkatu zuten: 3 milioi eurokoa. Departamenduko aurrekontua 7 milioiokoa izaki, -Ipar Euskal Herriak departamenduaren %40 egiten du- honi 3 milioi dagokiola diote: "Hori ez da egiazki gertatzen ordea. Guk Donapaleuko egoitza ezagutzen dugu eta dirutza horrekin aktibitateak neurrigabea izan beharko luke, langile andana. Guk milioi bat euroko aurrekontua dugu aurten, haien herena, zazpi langile kontratu pean. Gezurretan ari dira, ez da inondik inora hiru milioiren erabilpena ageri", zehaztu dugu Berhokoirigoinek.

Ainhize-Monjeloseko Ganbarako lehendakariaren iritziz FDSEAK eta Departamenduko Ganberak eratutako zerbitzuak (SUAT) errealtatean ez du funtzionatzen, ezta funtzionatuko ere. Aitzitik, haiek ELBren egitura honek funtzionatuko duen beldur dira: "Bestela pentsatuko balute ez lirateke erdian sartuko. Gure eki-

Mixel Berhokoirigoin, Laborantza Ganbarako lehendakaria

«Ondo olioztatutako makinan sartutako hondar ale bat gara»

Prefetaren gutunak, poliziaren miaketak, erasoak. Harritu al zaituzte urte honetan gertatu denak?

Ez. Ez gaituzte eraso hauek harritu, eta sostengatzen gaituztenak ere ez. Alta, gu ez gara batere uzurtu, eta ez gaituzte kikilduko. Iparraldearen instituzionalizatzek bazterrak harrotzen ditu, Frantziako Estatuak ez du milimetro bat higitu nahi. Bere logikan ari da, Estatu baten logikan. Diskurtso ederrak egiten daki, baina laborariok iniziatiba gure gisara hartu dugularik, ekimena mugiarazi dugunez gero, egiazko Estatuaren izaera agerrarazi dugu. Ganbararen aferan Estatu blokeatua da.

Iparraldearen instituzionalizatzeko bidean laborariak aitzindariak zarete, eredia zarete, nolabait.

Aitzindari izateko nahikaririk ez dugu, beharbada, eredia bagara, eta, naski, hori erratea ere pretentsioa da. Iparraldean lau eskakizun plazaratu ziren eta horien artean —beste eskakizunen eragile zuzenek horrela onartzen dute— gehienik landua zen ekimena Laborantza Ganbararena zen. Gure borroka aspaldiko borroka da. ELB orain hogeitaz sortu zen, borroka franko egin dugu, eta azken bozetan laborarien gehiengoak lortu genuen Ipar Euskal Herrian. Aitzina egiteko baldintza egokienak guk

betetzen genituen. Une batez Estatuak eskakizun hau onartuko zuela pentsatu genuen, Estatuarentzat ere eskaera hau onartzea errazena izan zitekeela pentsatu ere, ondorio politiko gutxien desmarxa zelakoan. Laborantza Ganbara onartzeak bi eskaera asetzen zituelako: nekazarien sektorearena eta Ipar Euskal Herriko erakundetzarena, Euskal Departamendu bat egin gabe. Laborantza Ganbara onartzeak konfrontazioa leuntzen ahal zuela. Agerienez, hau onartzea ere sobera izan zaio Estatuari.

Zuen borroka "konfrontazio demokratikoaren eredu" gisa ikusi du batek baino gehiagok. Hori horrela sentitzen al duzue?

Ekimen hau sail horretan sar dezakegun ez dakit, ez gara garen baino handiagoak eta indartsuagoak. Alabaina, Estatu maki handia dela, ongi olioztatua, eta gu hondar ale bat garela utzi dugu agerian. Estatuaren funtzionamendu katean sartu gara eta arazoak sorrarazi ditugu, ez diogu berak nahi bezala engranatzatzen uzten. Ez dakit konfrontazio demokratikoaren eredu horrela kalifikatzen ahal den, izan liteke.

men honek urte batez iraun du eta badakite zutik jarraituko duela, baita guk ere: alegia, egiazko Laborantza Ganbara batek bete behar dituen zerbitzuak eskaintzea lortuko dugula".

Laborantza garatzeko bi mundu ikuskera

Berhokoirigoinen aburuz, jendeak ez luke pentsatu behar sindikatuen arteko konpetentzia edo lehia hutsia dagoela, botere gosea alegia. Bi sindikatuak bi mundu eta proiektu zinez ezberdinak dituzte, baita berauek gauzatzeko bi estrategia ezberdin ere. Logika arrunt diferenteak beren bizimoldea antolatzerakoan: "ELB eta (Estatuan Confederation Payssane) eta FDSEaren arteko aldea lantegi bateko nagusia eta langilearen artekoa da. Alderdikerian sartu gabe, proiektu ezberdinak dira gureak".

Laborantza garatzeko bi moldeak hauek dira: intentsiboa bata eta iraunkorra bestea: bi eredu kontrajarri. Baserri tipi eta handien arteko diferentziak izugarriak dira eta horrek ezinezkoa egiten du bi sindikatu hauek Iparraldean uztartzea. ELBko laborarien eletan FDSEAk bi arazo nagusi ditu Iparraldean: "Ez du bere bidea aurkitu, eta artean laborantza industrialari kasu eta jarraipena egiten dio. Euskal Herriko laborantzak, ordea, ezin du sistema horretan barrera bide egin. Honakoa zehaztu digu EHLGko eta ELBko bozeramaleak: "FDSEaren egitasmoak kontraesankorrak dira guztiz. Haiek dituzten helburuak Iparraldeko laborantzan aplikatuz gero, laborarien erdiak edo bi herenak desagertu beharko luke". ELBko kideen erranetan "FDSEAkoe bi jokabide izaten dute: lekuko

TALLERES

Mitxelena s.coop.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000 · Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Eziago poligonoa, 21 · Hernani -Gipuzkoa-

© 943 552 512 / 552 516 · Fax: 943 552 816 · info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

**Mixel Ozafrain, Ossau-Irati
elkartearen presidente ohia**

Kalitateak besterik ez gaitu biziarriziko

Mendiko laborantza Europak agintzen duen hazienda kopuruaren arabera kudeatzen da. Mendiak beti berak dira, baina gero eta kabala gehiago dago, eta hori problema handia da. Udan ez da zaila kabalak bazkatzea, neguan ordea bai. Horretarako, maleruski, gero eta instalazio intentsibo gehiago eta handiagoak plantatzen ari dira.

Gure eskualdean etxalde tipi anitz dago, Europako beste mendiko eskualdeekin konparatuz hobeto bizi gara, baina egunen batean Europako laguntzak tipitzen badira ahulduko gara. Horregatik, kalitateko mozkinak ekoiztu behar ditugu. Kari horretara, AOC Ossau-Irati sor-markaren (Appellation Origine Contrôlée edo jatorrizko izendapena) izatea alimaleko xantza da. Alabaina, Frantziar gero eta kalitatezko mozkin gutxiago kontsumitzen da. Merkatuan gero eta mozkin gehiago dago, eta merkaturia gero eta zailagoa da. Gure kasuan, beraz, kalitateak besterik ez gaitu biziarriziko. Kanpoko laguntza tipitzen bada eta kalitateko mozkinak ez badugu ziurtatzen, merkaturia galduko dugu. Kontsumitzaileari gure mozkinak kalitatezko dela ziurtatu behar diogu.

Duela 5 urte Ossau-Irati elkartearen araudiaren aldatzeko gogoeta egin genuen, esnea eta gazta egiteko era berrikusteko. Frantziako sor-markak INAOren (Institut National des Appellations d'Origine) izendapenen barruan daude. INAOk esnea ekoizteko moldea argitu behar genuela erran zigun. Aldi berean kontsumitzaile elkarte batek ere gure araudiak finkatu behar genituela eta horiek izkiriatu eta dossier batean eman behar zirela erran zigun.

Duela 4 urte, INAO prozedurari jarraikiz araudiaren aldaketa hasi ginen lantzen. INAOk inkesta batzorde bat igorri zuen Ossau-Irati egiten den lurraldera jarraipena egiteko. Helburua, tokiko artzainekin eztabaidatu ondoren, kabalei ematen zaien ziloko bazka apaltzea zen. Hastapenean ez zen neurria indarrean ezarri, denbora behar zen akomeatzeko. Epeak eta araudiak finkatu genituen eta Biltzar Nagusian aise onartu ziren.

INAOk Europako AOP (Appellation Origine Protégée) eta Frantziako AOCren arauak betetzea eskatu zigun. Hauen bidez, INAOk kontsumitzaileari ekoizpen prozedura ondo bete dela garrantzitzen dio, gure mozkinak egiteko moldea naturala dela. INAOk ziloko bazkarekin hamar urte buruan bukatzea onartu zigun eta guri neurria egokia iruditu zitzaigun.

Aurten Ossau-Irati elkartearen barnean bozak izan dira, oposizioak sor-markaren araudi berria onartzeko beldur ziren laborariak bere aldera eramanez. ELBK bultzatutako Laborantza Ganbaraz baliatu dira. Ipar Euskal Herrian bozen gehiengoak lortu zuen ELBK eta Paueko Laborantza Ganberatik hurbil den FDSEA inguruko Denentzat zerrenda garaile ateratzea ekarri du. Denentzat zerrendakoek boz kanpainan ziloko bazka eta pentsu osoa (konpletoa) onartaraziko zituzten mezua erabili zuten. Bozketan laborari gehienek araudi berriaren aldeko zerrenda sostengatu dute, gurea alegia. Baina bozketan sisteman esnetegi industrialek botere handia dute eta horiek eraman dute erabakia beren alde. Haiek interesatzen baitaie bereziki bazkatzeko molde arrunta eta industria.

jendeari diskurtso bat helarazten dioten bitartean, boterearen gune ofizialetan bestelako bat erabiltzen dute. Laborantza, bizitzeko moldea da, lurrari eta bertako kulturari lotua. FDSEAKo kideek ere bertako ekonomia sustatu eta nortasuna eta identitatea ezagutua izatea nahi dute. Haiek ere Euskal Herriaren izaera agertu nahi

dute, baina Estatuaren egiturei lotuak dira arras. Euskaldunak direla diote, baina Pauen ere ez dituzte euskadun gisa ezagutzen. Zango bat han eta bestea hemen dituzte, eta ondorioz deseroso sentitzen dira”.

Zuzenbidezko estatuaren eskubidea urratua

Auzitegiek erabaki bat hartzen duten bitartean, Prefetak, Kontseilu Nagusiak (Jean-Jacques Lasserre presidente dela) eta Departamenduko Laborantza Ganberak izugarritzko presioa saktzen dute Laborantza Ganbararen aurka. Ganbara honetako partaide eta laguntzaile direnen harremanak moztzen saiatzen ari dira. Edozein ekimen edo zerbitzu soilena gauzatzen ari direla jakindakoan, berehala, tartean sartzen dira. Adibidez, Laborantza Ganbarak Akitaniako Kontseilu Nagusian diru eskaera egin du urteko eta ohiko aurrekontuaren barruan. Ingurumenari buruzko diagnosia egiteko dirua da, etxaldeek praktikan zertan hobetu behar duten ondo eza-gutzeko. Eskuarki diagnosi hauek lagunduak dira Eskualdeko Kontseiluaren aldetik. Aurten, 12.000 euroko dirulaguntza moztu diete laborari hauei. Erabakiaren gibelean Departamenduko FDSEAREN presidente Pouloute, prefeta, Lasserre eta Jean-Pierre Goiti, Paueko Laborantza Ganberako presidenteordea daude.

Esneari buruzko ikastaroaren inguruan gertatua beste adibide bat da. PACeko erreforma politikoaren ondorioz aldaketa anitz izan dira. Erreforma behi esnearen sektorean zein ondorio ekarriko dituen, eta prezioa, merkatu eta produktioaren banaketa ezagutzea funtsezko da. Ikastaroa politika hauek ezagutzeko da: "Pertsona bat behar genuen, konpetentzia duten anitz jende kontaktatu dugu, eta guztiek errefusatu digute: 'ni pertsonalki ados naiz, baina nire nagusiak erran dit ez egiteko', Laborantza Ganbarara ez etortzeko, alegia" diosku lehendakariak.

Berhokoirigoienean dioenez, testuinguru zaillean jarri nahi dituzte. Haiek, alabaina, beren iritzia helarazi diote Estatuaren ordezkari guztiei: "Zuek Frantziako Estatuaren printzipioetako bat botere banaketa dela erratan duzue. Hau da, justizia independente dela eta bere bidea egiten uzten duzuela. Bada, gure kasuan ageri da ez dela horrela, alderantziz, justiziaren eremuan bide bat ireki duzue, baina bidea ibili gabe, zuek sententzia bat aplikatzen ari zarete, alegia, justiziak erabaki nahiko lukeen neurria edo epaia erabiltzen ari zarete. Hots, justiziak gure egitura ilegala dela erabakitzea nahi duzue —eta hori justiziak erabaki behar du—, baina zuek jadanik epaiketara aplikatzen ari zarete”.

Hots, zuzenbidezko estatu baten oinarritzko eskubideak ez dira betetzen. Hitz hauek barnebiltzen dituzte Laborantza Ganbara proiektuaren aurka Estatuak erabiltako jarrerak, eta horiek markatu dute Laborantza Ganbararen urte bateko ibilbidea. ■

Legaltasunean eta baikor

Laborantza munduko sindikalisten ezaugarrietako bat –Iparraldean nahiz Hegoaldean zein munduan– beren eskubideen alde borrokatzeaz batera, lurrari eta lanari lotua bizitzea da.

EHLGko Mixel Berhokoirigoin lehendakaria, Maryse Cachenaute lehendakariordea eta AOC Ossau-Iratiren presidente ohi Mixel Ozafrain honen adibide ditugu.

GAMARTE HERRIKOA da lehendakaria. Esne mozkineko behiak hazten ditu. Lehendakariordea Itsasukoa da, ardiak hazi eta gazta ekoizten du. Hirugarrena Bankakoa da, mendiko laborantzan ari da. Ardiaz gain, behi gorriak eta euskal txerria hazten ditu.

Mixel Ozafrainek AOC Ossau-Irati sor-markaren aferra hurbiletik segitu du, Ossau-Iratiren betekizun ituna kendu izanak kezkatzen du: "Laborari gisa tristeza atzematen dut. Anitz urtez lan egin dugu Ossau-Irati sor-markaren araudia egokitzeke, araudia ona zen ardi gasnaren sor-marka hobetzeko. Kontsumitzaileen zat mozkinen kalitatea garantizatzen zuen, orain gibelerako urrats handia eman dugu. Ministroaren jarrera bai marka dela, berak sinatutako araudia bertan behera utzi du. Horrelakorik ez genuen inoiz ikusi. FDSEAk boterean duen eragina ageri da".

Mixel Berhokoirigoineren iritziz AOC

Ossau-Iratiren inguruan gertatuari ez zaio duen baino inportantzia gehiago ez gutxiago eman behar. Kezkatzen ditu, baina momentuko aferra dela dio. Adibidez, gertatuak ez du erran nahi Paueko Laborantza Ganberako hauteskundeetan eraginen duenik: "Paueko Laborantza Ganberako hauteskundeetako emaitzak ez dira horregatik aldatuko, jendea biziki ilusionatuta dago. FDSEAkoe unce bateko garaipena izan dute, baina orain agertuko da jendea tronpatu dutela. Arrisku hori hartu nahi izan dute, geroak erranen du".

Mayse Cachenautek gurasoen etxaldea hartu zuen segidan: "Gero eta emazte gehiago ari da laborantzan plantatzen, arauz Frantziako beste eskualdetan baino gehiago, gureak etxalde tipiak dira eta laneko moldeak errazten ditu. Lan egiteko ez da lehen beste indarra behar, eta, bestalde, ekoizpena bururaino egiteak –gazta egiteak, adibidez– ekarri du emazteak

2X2 proiektuari buruzko gogoeta

EHLGren (2005eko irailaren 17an burutua) azken biltzar nagusian Nafarroa Beherea zeharkatuko lukeen 2X2 errepidearen proiektuari buruzko ikerketa mamitsua aurkeztu zen. Prisca Boiteau Di Marco adituak landutako txostena kontuan hartuta, Laborantza Ganbarak hiru aspektu hauek oinarritu du proiektuaren aurkako bere iritzia:

Laborantza munduaren eragilea

Iparraldean etxalde kopurua handia izaki, bide sare handiek ez dute zentzurik etxalde hauen garapenean. Aitzitik, bide zabalek ondorio txarrik besterik ez dakarte laborantza jardueran. 2X2 errepidearen zabalerak (23,5 metrokoa) lur eta etxalde zatiketa asko eraginen du. Lur eremu asko zatituko ditu eta kabala edo abereak ezin izango dira ibilaziti orain arte bezala. Bideak ez ditu etxalde horiek iraunaraziko, ezta laborari gazteak laborantzian plantatzera bultzatuko. Benetako instalazio politika behar den garai honetan, 2X2 delakoak kalitatea bermatuko lukeen ekoizpen sistema autonomoa eta ekonomikoa sostengatu beharrean, mozkin hauen merkaturatze ekimenak sustatu ordez, uxatu egingen ditu.

Euskal lurraldearen eragilea

Laborantza Ganbara biziki engaiatua da lurralde antolaketa eta garapenean. Proiektuaren bultzatzaileen erranetan errepide honek eskualdeen arteko harremanak erraztuko lituzke: Paueko Kontseilu Nagusiaren iritziz, proiektuaren bidez trafikoa %20an emendatuko litzateke -100 kamioi gehiago egunero-. Alabaina, gure ikerketen arabera trantsito edo iragarteko trafikoa 1.300 eta 4.800 arteko kamioi kopurua ekarriko luke. Trafiko honek ez du gure eskualdeko garapen ekonomikoa lagunduko. Tokian tokiko azpiegiturak kolokan jartzeaz gain, jendea hiri handietara bizitzera bultzatzen ditu. Industrialde edo artisautza guneak hustu egingen dira. Proiektu honetan, Nafarroako Gobernuaren nahikeria ageri da, EAEko Eusko Jauriaritzaren azpiegitura politikatik aldendu nahian ari da. Gainera, Ipar Euskal Herriarentzako garapen programek itsasaldeko eta barnealdeko errepide proiektuei lehentasuna ematen diete.

Herritarren desmartxetan eragilea

2X2 proiektuak tokian tokiko antolaketan eragiteaz gain, antolaketa globala ere ukitzen du. Errepidezko trafikoa kutsadura eta CO2 tasa igotzen ditu. Europako Batasunak, Frantziako Estatuak eta Akitania Eskualdeko Gobernuak itsas eta trenbide proiektuak garatu nahi dituzte. Erakunde hauek hautu hori egiten dutelarik, zergatik tematzten da Departamenduko Kontseilu Nagusia 2X2 bezalako proiektuan? Are gehiago, printzipio demokratikoen aurka jo eta eztabaida publikoa errefusatzeko ari delarik.

Laborantza Ganbararen erabakiak

Barnealde eta Nafarroa Garaia arteko harremanetarako RD 933 ize-neko bidearen hobetze eta apailatzea proposatzen dugu, baita mugaren bi aldeetako bigarren mailako errepideak berritzea ere. Halaber, itsasalde eta barnealde lotuko dituen bide berri bat hobetsiko genuke. Donibane Lohizune, Senpere, Kanbo, Hazparne, Donapaleu, Maule eta Atharratze herriak lotuko lituzkeenak.

leku gehiago izatea. Laborariek badute errespeta ematearekiko".

Laborantza Ganbara legaltasunean

Urte batean prentsaren bidez berri nahasiak zabaldu dira. Alta, inork ez luke dudarik izan behar, Euskal Herriko Laborantza Ganbara egitura legala da. Erakunde honen estatutuak Baionako Prefeturan erregistratuta daude. Estatuko aldikari ofizialean agertu zen, egitura legala da. Bertan ari diren langile eta teknikari kualifikatuak ofizialki deklaratuak daude. Inork ez luke dudarik izan behar. Alabaina, Estatua saiatzen da egitura hau ez dela legala frogatzen eta aldi berean herritarren eta laborarien artean duda-muda ezartzen. Ganbarak normaltasunez funtzionatzen segitzen du, eta prefetaren erasoek segitzen dute. Esaterako, Laborantza Ganbaran lagundu duten auzapezen aurka. Auzapezak auzitegi administratibora deituak izan dira. Afera auzitegian eta abokatuen esku dago. Eraso hauen helburua

Laborantza Ganbarak Herriko Etxeetatik jasotako diru laguntza bertan behera gelditzea da. Orain arte, 159 Herriko Etxeetatik 30 inguruk eman zuten laguntza eta berriki, debekua eza-

gutu ondoren, Lekorneko Herriko Etxeak ere sostengua eman du. Bien bitartean, Ainhize-Monjeloseko erakundea laguntzen duten laborariek EHLG biziara nahi duten laborariek bietan pagatzen dute, bat obligazioz eta bestea militante gisara. Alabaina, laborari bat aholku edo zerbitzu eske joaten bazaie -eskaria egiten duenak laguntzen ez badu ere- erakunde honek zerbitzuak urrikir eskaintzen dizkie.

EHLGk bi helburu nagusi ditu: bat, laborantza iraunkorra bultzatzea; eta bi, erakundea finkatzea. Laborantza iraunkorrari gorputza ematen hasi zaizkio laborari hauek. Sailetan antolatu dute beren lana, eta kontzeptu hori gauzatzeko ildoak abian dira. Proiektuak ahalen arabera garatuko dira, baina betiere laborantza iraunkorraren ildotan. Instituzio mailan, lehen urtea bere ukaizioaren urtea izan da. Horrek markatu du erakundea. Konfrontazioak erakutsi du administrazioa, prefeta, kontseilu nagusiaren nahiz hautetsi handien aldetik ez dutela oraindik urratsik eman nahi laborantza mailako erakunde bat izan dadin.

Natura 2000: mendiko laborantzari buruzko egiaztatzeak

Laborantza Ganbara laborantza iraunkor eta herrikoiairen aldeko ekimena izaki, jendarteko beste sektoreekin batera Iparraldeko lurraldearen garapena bermatzea du helburu. Baserritarren baliabideak lurra eta ura izanda, horiek zaindu behar ditu bereziki. Natura zaindu beharra denok onartzen dugu, Europako Batasunak bultzatutako Natura 2000 plana denok hobesten dugu. Frantziako Gobernuak baietza eman zion aspaldi. Bestetik da, asmoak lantzea eta etekin onak ekartzea. Administrazioak informazio eskasa emateaz gain, ekimen honen garapena blokeatuta dago. Natura 2000 proiektua blokeatua izanik mendiko laborariak dira petzero handienak. Egoera tamalgarri honen aitzinean, Laborantza Ganbarak informazio zuzena zabalteaz batera, elkarriketaren bidea lantzen ari da.

Natura 2000 programa

Natura 2000 Europa mailako sarea da, biodibertsitate mailako aberastasun handia duten eremuak zaintzeko egitasmoa. Ekimen honetan garapen iraunkorra sartzen da, eta ingurumena zaintzea bermatuz gain, lekuko errealitate ekonomiko sozial eta kulturalarekin uztartzea xede ditu. Frantziako Estatuak 1995ean sinatu zuen prozesu hau garatzeko dekretua, Michel Barnier ingurumen ministroa zelararik. Alta bada, Frantzia ez da sinatutakoa betetzen ari. 2000, 2001 eta 2002. urteetan Frantzia zigortua izan zen, ez baitzituen bere konpromisoak bete. 2004tik plangintza aurrera eramateko berretsi zuen bere engaiamendua. Plangintza ziurtatu ahal izateko ehun lanpostu sortu behar ziren, Frantziako Gobernuak ez ditu berauek antolatu eta berriz ere Europako Batzordetik isun handia jaso lezake.

DOCOB prozedura

Kontseilu Nagusiak eta Eskualdeko prefetak bereziki izendatutako zientifikoek izendatu behar dituzte Natura 2000 programa aplikatu beharreko eremuak. Prefetak –hautetsien ikusmoldearekin batera– Europako erakundeari proposatzen dio eta honek finkatzen ditu prozedurak. Prozedura honi DOCOB deritzo (Gertakarien ebaluazio eta hitzarmenak). Zona bakoitzean, negoziazioaren bitartez, helburua eta garapen bideak errespetatzeko moldeak finkatzen dira. DOCOBek Europako Batzordearen arabera arauak bete behar ditu biodibertsitatearen eremuan. Bertako eragileek –laborariak, besteak beste– eremuko ezaugarriak zaindu behar dituzte tokian tokiko ekimen ekonomikoen baldintzei segituz.

Laborantza Ganbararen iritzia eta ondorioa

Pirinio Atlantikoetako departamenduak duela 10 urte hasi zen Natura 2000 egitasmoa aplikatzen, baina ez ditu ekimenak nahikoa garatu. Prefetak ez du ondo desmarta kudeatu eta hautetsiek ondorioz ez dute onartu bere jokamolde politikoan sartzea. Aitortzen dugu Natura 2000 delakoaren aplikazioa konplikatu dela Euskal Herrian. Alta bada, egitasmo hau Goi Pirinio departamenduan ongi garatua izan da. Ondorioz, Laborantza Ganbara honen ustez, biodibertsitatearen zaintza ziurtatu daiteke Natura 2000 egitasmoaren politikaren bidez. Artzantzaren presentzia ziurtatzen bada, mendiko laborantzak bizirik jarraituko du. Horretarako baina, Europatik heldu diren ekimenak bultzatzea funtsezko da.

Laborantza Ganbararen egitura eta geroa

Proiektuak milioi bat euroko aurrekontua du helburu urte bakoitzeko. Erakunde honek 300.000 erabili ditu lehen urtean. Heldu den urterako 600.000 euro aurreikusi dituzte. Beraz, bikoiztuko dute eta kontent daude. 6 langile izan dituzte orain arte eta zazpigarrena hasi berri da: kalitatezko ekoizpenen komertzializatzeaz arduratuko dena. Heldu den urtean beste lau izatea nahi lukete, 11 beraz. Laborantza Ganbararen funtzionamendu normal batek 16 langile beharko litzuke. Lortuko dutelakoan, arduraz eta gogoz segitzen dute lanean.

Dudarik gabe, Frantziako Estatuaren auzitegiek erabakiko dute neurri batean EHLGren geroa. Hala ere, gutxienez 2006ko urte bukaera arte ez da afera trenkatuko. Bien bitartean, ELBko eta Laborantza Ganbarako laborariak soka-tiran dihardute Estatuarekin. Urte hau garrantzizkoa da inondik inora ere. 2006an, onerako eta txarrerako, testuingurua aldatuko da. Laborari hauek aurtun lortuko diren emaitzen arabera izanen da 2007ko indar korrelazioa. EHLG eta Estatuaren arteko konfrontazio demokratikoa ikusgarria eta ikasgai modukoa izan da 2005. urtean zehar. 2006an beste hainbeste eginez gero, geroa irabazia dute. ■

UZTARTZA
Aterpetxea • Jateixea
Herriko plaza 7 - 20150 Aduna
Tlnoa: 943 693481

Menua 9€-tan.
Asteburuetan karta.

Ramiro Pinilla

«Solaskide ona, berriketari iaioa izan banintz, ez nuen idatziko»

2005eko Euskadi Literatura Saria da, gaztelaniaz, *Verdes valles, colinas rojas* nobela-ekin. Ia hogeita hamar urtean isilean iraun duen idazlea, nahiz eta lanen bat edo beste argitaratu duen. Seme-alabak hazten, emazte eria zaintzen eta etxea jasotzen joan zaizkio urteak. Horiexek izan ditu lehentasun urte askoan, nahiz eta idazteari behin ere ez dion utzi. Egitekoak bete samar zituenean, 2.500 orrialdeko nobela argitaratu zuen. Hogeita hamar urtean Getxoko etxeko zuloan bizi izandako idazleak irakurleen atean jo zuen kax-kax, apal-apal, lotsatan, kezkatan eta beldurrez.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Zaldi Ero

Bilbon jaio zinen, baina Getxora etortzen zineten, uda pasa. Etxe honetan bizitzen hasi baino lehen ere ezagutzen zenuen parajea.

Bai. Arrigunagako hondartzara etortzen ginen. Makina aldiz azaltzen da hondartza hori *Verdes vallesen*. Tira, ni urtebeteko nintzela ekarri ninduten hona. Bertara etorri ginen hamabi-hamahiru urtean, gerra arte. Hona etorri nintzen sasoian askatasuna deskubritu nuen. Askatasuna deskubritu, eta ez nuela galdu nahi erabaki nuen. "Egunen batean itzuli behar diat nik hona. Besterik ez bada, haurtzaroko egiazko askatasun hura gogoratzeraz", pentsatzen nuen.

Nautika ikasi zenuen.

Beharrak eraginda. Karrerarik merkeena zen. Hain merkea, ekonomikoa zen: liburuak beste-

rik ez zegoen ordaindu beharrik. Ikasi eta, halako batean, itsasontzian ikusi nuen nire burua. Bi urte egin nituen itsasoan, esan nuen arte: "Hau ez duk niretzat", eta utzi egin nuen.

Polita da, bada, itsasoa!

Bai, lehorretik begiratuta! Hara bestea, berriz!

"Hau ez duk niretzat!", zuk. Eta familiak? Gorabeherak izan ziren...

Familiak bestela hartuko zuen, garaia bestelakoa izan balitz. Gerra ostea zen, 1944a, eta gosetea! Gu, berriz, herrialdez herrialde

Nortasun agiria

Ramiro Pinilla (Bilbo, 1923). Nautika ikasketak egin zituen. Bi urte lan itsasoan, eta lehorrera erabaki zuen. Bulegari. Idazle. Nadal saria jaso zuen 1960an *Las ciegas hormigas* lanarekin. 1972an, finalista izan zen Planeta-n, *Senogatik*. Lotsatien errege. Bakea eta lasaitasuna nahi izan ditu beti, eta gogo horien arabera antolatu du bizitza, Getxoko Walden etxean, astialdian baratzean lan eginez eta naturarekin harremanetan. Hainbat zaputx izan ditu argitaletxeekin eta Libro Pueblo argitaletxea sortu zuen Bilbon, beste lagun batekin, liburuak merke kaleratzeko. Hogeita hamar urtean idatzi duen lana kaleratu du iaiztik hona, hiru ale marduletan, *Verdes valles, colinas rojas* izenburupean. Futbolzalea. Ez da nazionalista. Ez da anti-nazionalista. Fede horien —erlijioa, nazionalismoa, ideologia—, kontrakoa da.

genbiltzan itsasoan, zer jan nahikoa zegoen lekuetan. Ontziko zurginak katabuta eiteko kaxak egiten zizkigun eta guk, jatekoak bertan sartu eta, ontzi-konpainiaren bitartez, etxera bidaltzen genituen. Horrek beldurgarri laguntzen zuen gurean. Nik lanari uzteak soka zeka-

rren beraz: familiak ere uko egin behar izan zion laguntasun hari. Latza izan zen familia-rentzat, baina are nekeago niretzat, haien egoeraz jabetuta.

Lehorrean hasi zinen.

JOLASTOKI J A T E T X E A

Makalen etorbidea, 24 • NEGURI (Getxo) • P.K. 48990
Tel.: 94 491 20 31 | Faxe: 94 460 35 89
Posta elektronikoa: aboa@jolastoki.euskalnet.net
Web orria: www.jolastoki.com

Amak erraz onartu zuen, berak ez zuen eta nahi ni itsasoan ibiltzerik. Aitak ez, aitak disgustu handia izan zuen. Izan ere 'marinela dut seme' esanez ibiltzen zen, harro bezain putz, hainbat sos ekartzen nuela etxera eta hau eta hura. Aitak beti maite izan zuen itxurakeria, irudia. Amak, aldiz, barrualdeari opa zion. Eta zer esaten zion barruak gure amari? Ez zuela nahi semeak nabigatzea. Beldur ematen zion.

Hamabost-hamasei urte zenituela, Pagasarriara joaten zinen, liburua hartuta. Gero, idaztera ere jarri zintuen zaletasunak.

Solaskide ona izan banintz, berriketari iaioa, ez nuen idatziko. Inbidia genion txistek kon-tatzen zekienari, etorria zuenari. Nik ez nuen horrelako gaitasunik eta, ondorioz, idatzi beste erremediorik ez nuen. Bestalde, Dickens, Stevenson eta enparauak irakurritu nituen eta "hauxe idatzi nahi diat nik, kontu hauek kontatu nahi ditiat nik" esaten nion neure buruari.

1960an Nadal saria jaso zenuen. 150.000 peze-ta.

Bai. Etxearen hipoteka pagatzeko baliatu nuen dirua. Hura handia izan zen. Getxora nire burua gordetzera etorria, eta prentsan etorri eta pixka batera! Inork ez ninduen ezagutzen Getxon orduan. Familia ere aurrera ateratzen nuen, zaindu, hiru seme-alabei kasu egin. Ezkutaturik bizi nintzen. Eta horra, Nadal saria! Larrugorritu eta jendaurrean jarri nindutela iruditu zitzaidan. Hura lotsa! Lotsa, baina lotsa, gero! Oso lotsatia izan naiz, gaixotzerai-no lotsati! Uste nuen hil bateko 5ean ematen zutela saria, gauez. Baina ez, 6an eman zuten. Ni, oker, egunkaria erostera joan nintzen hilaren 6an, goizean. Getxon egunkaririk ez, eta Algortara. Egunkaria hartu eta berririk ez: "Kitto saria!", pentsatu nuen. Hortaz, eguna lanean, eta iluntzean ohera. Han non goizeko ordubietan ate joka hasten diren. Zein izango eta kazetariak. Ni, atean, galtzontzilotan. "Ez al dakizu bada Nadal saria jaso duzula?", gal-detu zidaten. Ez nekien. Biharamunean, ni lanera. Goizeko 8:00etako trena hartu eta Getxoko jendea entzuten nuen elkarri esaten: "Zein arraio da Pinilla hau, Getxon bizi dena!". Ni, lotsatan. Handik egu-netara, edo aste batzuetara, tre-nean, zulatzaile inozente samar batek: "Ea, Pinilla, ea noiz irabaz-ten dugun beste sari bat!". Bat jaso berria, eta beste baten eske. Trenean, punta batetik bestera hasten zen hoska zulatzailea: "Pinilla! Egun on! Idazle hori!". Ni, lotsatan. Beti lotsatan. Momentu txarrak pasarazi zizki-dan.

"Badut etxea ere nik..."

"Dirurik ez nuen etxea egin nuenean. Bistan da bukatu-rik ez dagoena. 50.000 pezetako mailegua eskatu nuen, egin ahal izateko. Bukatu gabe zegoela etorri ginen bertan bizitzera. Oraindik ere ez dago bukatu-rik, egiten hasi nintzenetik 45 urte joan diren arren! Etxaurrea pintatu gabe dago, adibidez. Diru asko balio du eta! Aurrekontua eskatu nuen duela hiru urte, eta beldurtu nintzen! Garesti, horratik! Eta etsi nuen, asko penatu gabe, berdin zait-eta. Seme-alabei ez zaie iruditzen, orde, eta tekelan ari dira beti: 'Ea noiz pintatzen duzun etxaurrea!'".

Argitaletxeek ere bai.

Argitaletxeek... argitaletxeak, kasu hartan. Destino argitaletxeak kaleratu zuen liburua. Gero, telesaila egiteko aukera izan genuen. Argitaletxeak esan zidan. Eta nik: "Zenbat pagatuko dute?", nik zorrak nituen-eta! "15.000 pezeta. Ez da asko, baina liburuaren promozioa egingo dute". "15.000 pezeta, burla galanta da hori!", esan nien. Destinori ez zitzaion nire erantzuna gustatu.

1972an finalista izan zinen Planeta sarian...

Bai, *Seno* nobelarekin. Neuk irabazi behar nuen saria. Eta ez diot esate aldera.

Gertatzen da, bigarren saria, edo finalista, lehe-nengo saria baino hobea izatea...

Bai, gertatzen ohi da. Planeta zela eta, alabare-kin joan nintzen afarira. Zortzi laguneko mahaia ziren. Epaia eman behar zuten garaian, kazetariak eta kamera denak nire alde-ra. Eta, azkenengo-azkenengo momentuan, kamerak beste alde batera joan ziren. Girone-llari eman zioten saria. Lotsarik ere ez zuten izan. Epaimahaia botoa niri ematekotan zego-en. Gero, Larak edo dena delakoak parte hartu zuen eta epaia aldarazi. Handik egun gutxira, epaimahai batek idatzi zuen egunkarian nire lanaren gorantz, arte-lana zela esanez. Epai-mahaikide zintzoaren patua da: alde egiten dute azkenean. Hura zaputzaletia hartu nuen! Harrezkero, beste hiruzpalau zaputz ere izan ditut, eta kitto! Niri, esan dizut, bakea gusta-tzen zait.

Zerk bultzatu zintuen liburuak zeure kasa argita-ratzera? J.J. Rapha Bilbao izan zenuen lagun, Libro Pueblo argitaletxean...

Behin, esan nuen: "Argitaletxeak ez zaizkidak gustatzen. Zirkuitu komertzialak eta beste, ez ditiat atsegin". Hori gorabehera, idazten segi-tzen nuen, aldika; zeren, umeak ttiki direnean denbora gutxiago duzu, baina, hazi ahala, gero eta gehiago duzu. Hazi eta etxetik hanka egi-ten dutenean, berriz, erabateko askatasuna berreskuratzen duzu. Idatzi eta argitaratzeari dagokionez, ez nuen nahi liburua bukatu eta galdetzen ibili beharra: "Errazena egin diat! Liburua idatzi! Eta, orain, zer egin behar diat nik liburu honekin?". Eta ondo hartuko ez ninduen inori liburua ez ematearren, pentsatzen hasi nintzen, erabaki arte: "Zergatik ez ateratzen liburu sotil-sotilak, eta, gai-nera, kostuaren prezioan saldu, mozkin-marjinik gabe?". Eta hala-xe egin genuen.

Gero, orde, beste bide batetik argitaratu zen *Verdes valles, rojas colinas*...

Nobela idazten ari nintzela, beste gai batzuk etortzen zitzaizkidan eta, orduan, atsedean hartu eta beste lan laburrak idatzi nituen: *Quince años* eta *Huesos*. Bilboko Pergolak argitaratu zidan bata, eta bestea, berriz, Felix Marañak, Bermingham argitaletxean, nahiz eta ez zen batere zabaldu: ehun bat ale besterik ez ziren saldu. Zabalkunderik ez zuten, baina ez zitzaidan gehiegi inporta, argitaratu egiten ziren-eta. Ez nintzen haserretzen, eta diru premiari ere ez nuen. Jakina, beste bat nuelako ogibidea, ez literatura. Horrek, gainera, literatura egiten lagundu zidan, kutsatu gabe eta libre. Izan ere, norberak nahi duena idazteko,

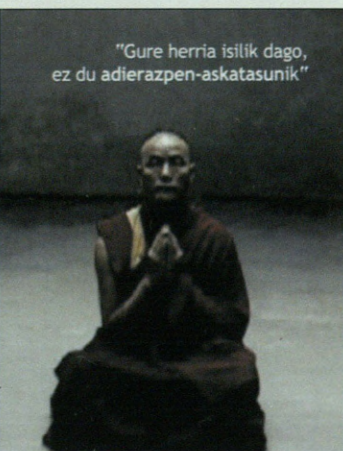
libre izateko, zera duzu onena, literaturatik bizi beharrik ez izatea. Ez dadila-inor egon, zirika, buka dezazun, edo "halako esatea ez da komeni", abisu ematen. Nik, idazteko askatasuna izan dut, erabatekoa. Horixe gustatzen zait niri: libre izatea. Libre, neure kontuak egiteko, eta, batez ere, idazteko.

Zergatik, beraz, utzi zenuen bazterrean argitalpen merkea eta argitaratu zenuen liburua Tusquets-ekin?

Tira, bada! 80 urte bizkarrean eta ez haiz bada kalera irtengo, liburua saltzera! Gainera, urte askoko lana izan da liburua bukatzea.

"Gure bizimodua askoz ere zailagoa da berdintasun eskubiderik gabe"

"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

gure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Baita
Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

gure artean euskaraz

Mutua lotsak

"Orain, zahartu egin naiz, eta maskorra ere gogortuta daukat. Baina, lehengoa, ni neu ikaritzen nintzen, hainbeste lotsa! Jendearen aurrean jarri nintzen estreinekoan, gorriak pasatu nituen: apaiz bat zegoen Getxon, gaztea, eta tirtiria. Nadal saria eman zidatela eta 'hemen ere aurkeztu egin behar dugu liburua', esan zidan. Eta ekitaldia antolatu zuen Algortan, kultur elkarte batean. Apaiza, nire adiskide bat eta hirurok ginen mahaian. Apaizak ekin zion. Nire aurkezpena egin zuen. Hitz egiten hasi behar nuenean, mutu geratu nintzen, hitz egiteko gauza ez nintzela. Eta, nik hitzik batere egin gabe, nire adiskideak hitz egin behar izan zuen. Hura lotsa! Hori duk eta lerdoa izatea! Gaur egun bestela da. Gaur egun zailduta nago".

Beharbada —ez nengoen seguru—, gaizki tratatu ninduten argitaratzaile haiek ez dira ari lanean. Honezkero belaunaldi berria ari da lanean! Kontua da ez nuela bazterrean geratu nahi. Erabaki horixe hartu nuen. Liburua bukatu, eta betiko galdera: "Zer demonio egin behar diat nik orain liburu honekin? Zeinek argitara behar zidak 2.500 orrialde dituen lana?". Ikarak hartu ninduen. 25 urte ziren zirkuitutik kanpo nengoela eta ezezaguna nintzen berriz: ez irakurleek, ez kritikariek, ez argitaratzaileek ezagutzen ninduten. Neure buruari esaten nion: "Liburua argitaletze batera bidaltzen badiat, curriculumare ere erantsi beharko zieat! 'Egileak Nadal saria jaso zuen... hainbat titulu argitaratu ditu...'". Lotsa ematen zidan horrek! Hortaz, saihestetik saiatu nintzen. Donostiako lagun handiarengana jo nuen, Jorge G. Arangurenengana.

Poeta handia.

Jorge eta biok aspaldiko lagunak gara. Tartean-tartean telefonoz hitz egiten genuen. Behin edo behin Donostiara joan nintzen ni, eta beste behin edo behin gure etxera etorri zen bera. Noizean behingo lagunak, baina lagunak. "Jorge, zer egin behar diat liburuare-

kin?". "Hara, Tusquets etxe ona duk. Bertan, Fernando Aranburuk argitaratzen dik. Kasu egiok berari!". Esan eta egin. Izan ere, Aranburuk kritika bat egin zion nire *Las ciegas hormigas* lanari, oso kritika ona: ikerketa sakona, eta laudagarria. Hartaz akordatu nintzen. "Liburua bidaltzen badiot ez zidak, behintzat, gaizki hartuko!". Ohar bat erantsi nion, esanez, Tusquetsi esateko Ramiro Pinillak bizirik irauten zuela, nobela bat zuela, eta bidali nahi ziela. Horixe besterik ez esateko. Ez gomendiorik egiteko. Aranburuk mandatua egin eta handik 24 ordura, Tusquets telefonon, liburuaren eske. Horrelaxe. Aurretik, beste gestio bat egin nuen Madrileko etxe ustez ezagun batean, baina ezer ez, ezta erantzun ere. Liburua bukatu eta Tusquetsi bidali artean, gutxienez, bi urte joan ziren. Bi urte txar, zain. Alde batetik jotzen duzu, ustez eta lagunduko dizutelakoan, eta kale! Tusquetsekin, aldiz, zoragarri.

Egin zaitez harpidedun:

943 371 545

harpide@argia.com

www.argia.com

 ARGIA

erakusleihoa

Diozu fedeak esklabu egiten gaituela. Fedea, diozu, era askotara: erlijioa, nazionalismoa, ideologia... Zuk, fedea diozu. Nik, berekoieria esan nizan, aurreko bilera batean.

Baliteke fedeak berekoieria ere ekartzea. Kontua da fedea duena egia duelakoan dagoela. Jainkoagan sinesten duenak, herriko elizan, parrokoagan, nazionalismoan... ez du begirik besterik ikusteko. Eta ateak zabalik egon behar dugu, aire berriak datoz eta beti. Eskolan umeari eman lekiokkeen leziorik handiena —ematen ez dena, eta behin ere emango ez dela iruditzen zaidana—, zera da: berraztertu egin behar dela, dena. Gainera botatzen dieten informazio pila galantari buruzko jarrera: berrazterketa. “Halako eta halako esaten ari gara, baina, erne, ene txiki-txoak! Beharbada ez da-eta egia!”. Izan erlijioari buruz, izan nazionalismoari buruz: berraztertu egin behar da dena.

Gauzak zalantzan jarri...

Eta ez da egiten. Stalinen buru-garbiketa? Barregura ematen dit, guri hemen egin diguten buru-garbiketa dela eta! Zer egin nahi du oraintxe Gotzainen Batzarrak? Buru-garbiketa programari eutsi!!!

Berrazterketarik gabe.

Berrazterketarik gabe. Hau idaztea ez deza zula ahantzi! Hitzez hitz: Stalinen buru-garbiketak egiten segitu nahi dute. Beti egin dute, eta egiten segitu nahi dute. Beldurrez daude, berdin egiteko modurik ez ote duten izango.

Idatziko dut.

Ez dakizula ahantzi!

Zera kontatuko dizut: joan omen zaio komunikazio-talde handi bateko kazetaria aurren Euskadi Sari izan den beste idazle bati eta zure 2.500 orrialdeko lana, orri kopurua, alegia, azpimarratu omen dio. Beste idazle sarituaren lana ez da zurearen laurdena ere. Honen eran-

Athletic Club

“San Mamesera eraman ninduen aitzak zazpi urte nituenetik. Beste asko bezala.

Horrelaxe sortu zen zalego bero hura: denak txurigorri. Iriondo, Venancio, Zarra, Panizo, Gainza. Onak ziren, onak. Gaur egun ez dago hura bezalako aurrelari-lerrorik. Txurigorri zalea naiz oraindik. Txikitako aztarnak ezin ezabatu. Bazkide ere izan nintzen urte askoan, 50 urtean. Gero, utzi egin nion, garesti zen-eta. Sugar hura era itzali egin zen, nahiz eta ilentia gori irauten duen, maitasun horrek, alegia. Baina, gaur egun, jakinik barruan zer egosten ari den, jakinik jokalariek zenbat diru irabazten duten... ‘Zergatik jokatzen dute hauek?’ galdetzen diot neure buruari, eta ‘koloreen alde’ diot, oraindik”.

tzuna, kazetari petralari: “Itsasoaren handitasunaz jabetzeko, ez dago milia bat ibili besterik”.

Ona, erantzuna. Horixe bera uste nuen nik lehenengo, *Verdes valles* idazten hasi nintzen arte. Idazten hasi, eta berak agindu zidan lan luzea egiteko.

Beste zera bat ere kontatuko dizut, saritu horixe egin zioten bigarren galderari dagokiona. Esan zion kazetariak gure lagunari: “Ez dut zuri elkarrizketa erraza egiteko asmorik. Ni ez nauzu *sektakoa*”. Euskalduna, alegia. Zertan da sasoi bateko kalapita? Euskal idazleak vs euskaraz idazten duten idazleak, alegia.

Nazionalista muturrekoaren arabera, euskal literatura euskaraz idatzitakoa da. Nik ez nekike zer naizen haien iritziz. Kontua da berdin zaidala, zeren, nik, zer naizen ere ez dakit.

Idazle.

Nahiago dut ‘narratzaile’, istorioak kontatzen ditut. Eta kito.

Diote bazterturik zaudela Madrilan, periferiakoa zarelako. Diote bazterturik zaudela Euskal Herrian, gaztelaniaz idazten duzulako.

Besteren esanak esan, ez dut nire burua bazterturik ikusten. Nahita baztertu nintzen merkataritza-zirkuituetatik bakea berreskuratze aldera. Gainerakoan, kontu horiek ez ditut aintzakotzat ere hartzen.

Tarteka, liburu jakin batzuetatik irakurtzeko ohitura dizut. *Bizitzaren laburtasunaz* dut horietako bat, Senekarena. 81 urte dituzu, Ramiro. Zer gogoeta egingo zenuke bizitzaren laburtasunari buruz?

Pena ematen dit. Tristeza da. Pena ematen dit bizitza bukatzeak. Ez dut sufritzen. Ez dut tragediatzat hartzen, nahiz eta tragedia izan. Badira batzuek, diotenak: “Heriotzak zentzu ematen dio bizitzari”. Baita zera ere! Aldegik hortik! ■

elkar-ekin gaude

www.elkar.com

BAIONA • BERGARA • BILBO • DONOSTIA • GASTEIZ • IRUN • IRUÑEA • TOLOSA

2006

ARGIA egutegia

jai-egunak, ospakizunak, santuak,
izendegia, eguzkia, ilargia,
efemerideak, gertakariak, urteurrenak

Azalean, eguzkia eta ilargiari dagozkionak, santutegia
eta gizon-emakumezkoen euskal izenak.

Atzealdean, egunarekin lotutako gertaera bitxi eta interesgarriak.

**Hemen duzu egutegirik osoena,
ARGIAk egindakoa.**

Egutegia: 7.5 €

Taula: 50 € + egutegia opari

ARGIA

ESKAERAK: Tel.: 943 371 545 • www.argia.com • denda@argia.com

GU APOAK

p e ñ a

Martin Aranburu

EAKO ZUZENDARITZAKO KIDEA

Euskal gatazka eta nazioarte

Euskal gatazkan nazioartearen aipamena egiten da askotan. Nazioarte esaten dugunean argitu beharreko puntuak bi dira nire aburuz: zer edo zein da nazioarte eta zertarako nazioarte.

Euskal gatazkarekiko, nazioarteko komunitatearen funtzioak bi dira nagusiki: lehendabizikoa *bultzada* eta bigarrena *bermea*. Lehendabizikoa, hots bultzadarena, bake prozesua piztear dagoeneko unean ikusten dut nik. Oinarrizko ideia bat ulertu behar dugu funtzio hori bere osotasunean ulertu ahal izateko: bake prozesua aktibatu egingo da, baldin eta bertako protagonistak nagusiek —eta nagusiak azpimarratu nahi nituzke—, negoziazio eta elkarriketa prozesu bati hasiera eman nahi badiote. Abiapuntu hori asumiturik onartu beharreko beste abiapuntu bat bada: eragile guztiek mugimenduetan hasi baino lehenago mahaiaren beste aldean egongo denaren benetako borondatearen bermeak behar izaten dituzte. Ezinezkoa da Euskal Herriko kasuan protagonista izango diren gobernu, alderdi edo erakunde armatuak mugimendurik egitea, baldin eta elkarrekiko konfiantza gutxieneko bat ez badago. Horixe da nazioartearen bultzadaren papera. Zuzeneko protagonismoa gabe, aktore desberdinei "bestearen" borondate politikoaz konfiantza sortzea eta areagotzea.

Eta bermeak? Gure herrian bi negoziazio prozesu nagusi izan ditugu azken urteotan. Aljerian ETak eta PSOEk burututakoak porrot egin zuen. Baita Lizarra-Garaziko Akordio garaian ETaren eta alderdi abertzaleen artean burututakoak ere. Formula bakarra geratzen da hortaz: aktore guztien artekoa. Bide horretan arriskuak asko badira ere, ekidingarria den arrisku bat badago: itunen interpretazio desberdinarena aktoreen partetik. Arrisku handia da hori, eta ezinbestekoa da akordioak aldatuak ez izatea. Aspektu hauen eta antzekoen inguruko adostasunak emango badira aktore desberdinak interpretazio berdina adosten dutelako izanen da. Hortxe dago nazioartearen bermeetako bat.

Egin beharrekoa argituta errazagoa da nork egin behar duen ulertzea. Zer esanik ez, lehenengo funtzioa bete ahal izateko, aktore desberdinentzat fidagarri edo konfiantzazko diren

DANI BLANCO

nazioarteko aktoreetaz ari naiz. Batzuen kasuan erakundeak izango dira, beste batzuen kasuan pertsona konkretoak edo alderdi politikoak. Irlandar kasuarekin egingo dut parekatzea: IRA eta Downing Street-en arteko konfiantza hutsa zen momentuan, elkarrekiko konfiantza kate politiko desberdinak eraikitzea posible izan zen: IRA-Sinn Feinn, Sinn Feinn-SDLP, SDLP-Laboristak, Laboristak-Downing Street. Gure kasuan aktore desberdinek "lagunak" dituztenez, lagun horien arteko erlazioa ematea da garrantzitsua.

Bigarren funtziorako planteamenduak apur bat desberdina behar du izan, hain zuzen, berme funtzioa bete ahal izateko guztiek onartutako nazioarteko aktoreak izan behar dira, bake prozesuaren negoziaketan momenturen batean debatitutako eta adostutako kontua delarik. Amankomunean

Formula bakarra geratzen da hortaz: aktore guztien artekoa.

Bide horretan arriskuak asko badira ere, ekidingarria den arrisku bat

badago: itunen interpretazio desberdinarena aktoreen partetik.

Arrisku handia da hori, eta ezinbestekoa da akordioak aldatuak ez

izatea. Aspektu hauen eta antzekoen inguruko adostasunak emango

badira aktore desberdinak interpretazio berdina adosten dutelako

izanen da. Hortxe dago nazioartearen bermeetako bat

jarri behar dira aktore horiek, negoziaketa mahaiaren dauden alde desberdinek onartuak izango direlarik. Guztien konfiantzarekin bakarrik bete dezakete ondo ematen zaien funtzioa.

Denok espero dugun unera hurbiltzen gaituzte urrats hauek: konponbiderako mahaiak eratuta eta lanean egongo denerako unera. Urteetan zain egon gareneko argazkia. Mahai bat, non aktore desberdinak eserita egongo diren negoziaketa luze bati ekiteko gogoarekin. Zaila, baina ahal dugun leku guztietan eta ahal dugun pertsona guztiekin saiatuko gara. ■

* 7 urtetik gorakoentzat.

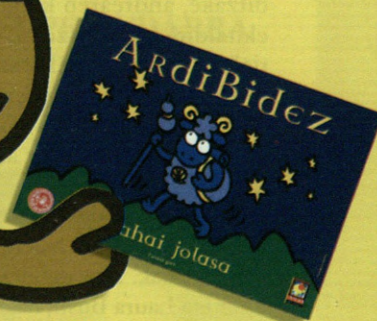
38
€

Prezioa

36
€

Harpidedun prezioa

Hartu zure ardi errimesa
eta ibilbidea jarraituz...
segi Jakue bidean beeeeera.

ArdiBidez

mahai jolasa

ESKAERAK: Tel. 943 371 545 • www.argia.com • denda@argia.com

Inma Errea

IDAZLEA

Ezkontideak

rain gutxi ekitaldi batera neure izenean joan eta denbora gehiena ni neu izanik eman banuen ere, hara bildutako lagun bat agurtzean alabaren ama bihurtu nintzen, eta handik bi minutura, semearena, beste bertaratu bati nire burua aurkeztean. Gure nortasuna anizteko ariketa honetan trebatuak gara gurasook, eta normalean ez dugu guardiako psikoanalistari deitze-ko beharrik. Bada beste ariketa bat, ordea, pitin bat arriskutsuagoa: norbaiten ezkontide izatea.

Juanjo Olasagarrek idatzi zuen behin mundu hau binaka aritzeko antolaturik dagoela. Baina munduko parte honetan, dena binaka egiteko prestatutik izateaz gain, modu bitxian banatzen dira paperak bikotekideen artean.

Angela Merkel agintari aleman berriaren senarra ez omen zen joan emazteak kargu hartzeko antolatutako ekitaldira. Izanen zuen beste egitekoren bat, edo ez zion andreaki protagonismorik kendu nahi izanen, edo, ausaz, gizon lotsatia izanen da, eta ez du gogoko izanen jendaurrean agertzea... Hamalau arrazoi izan ditzake, andrearen kargu-hartze ekitaldira ez agertzeko, eta guztiak balekoak, halako erabakiak norberarenak baino ez baitira. Margaret Thatcherren gizona ere gutxitan agertzen zen andrearekin ekitaldi publikoetan.

Bestelakoak ditugu beste hainbat agintariren eta haien ezkontideen kasuak. Hor dabilta Cherie Blair eta Laura Bush, haien irribarreak eta xarma beren gizonen alde baliatzen. Eta nork ez ditu gogoan Aznar Espainiako Gobernuako presidente ohiaren Ana Botella emaztearen agerraldi ustez distirantak? Horrek, jendaurreko jardunari gustua hartuta edo, kargu bat eskuratu zuen. Ez dakit orain senarrak zinegotzi gisara egin behar dituen agerraldietan laguntzen duen.

Gizon itzaltsuei eta haien gibe-ko emakumei buruzko topikoak gorabehera, ogibide batzuek maitasunaren erakustaldia eskatzen ei dute. Kasu baterako, sorkuntzaren esparruko

MIKEL SAIZ

gizon anitzekin emazteak agertzen dira haien lanek ifrentzuan derrigorrez daramatzaten plaza-zereginetan. Emakume horiek ez dute paper erraza. Nolakoak diren, xume eta diskretuki arituko dira edo doilor ospea irabaziko dute, munduak haien berri izanen badu.

Eta alderantziz?

Itxuraz, emakume sortzaileen artean ez dago oso hedatua bikotekidea edukitzeko ohitura. Edo, bederen, bikotekidea erakusteko. Askoz gutxiago dira plaza-andreekin agertzen diren bikotekide gizonak, plaza-gizonen ondoan doazen bikotekide emakumeak baino. Bikotekide biak sexu berekoak direnean bestelakoa da kasua —berezia, oraindik—, baina susmoa dut plaza-emazteki heterossexualen pare ibiliko direla, honetan.

Nago kasu guztiak gizarte honetako desoreka handiaren ondorio direla, tratatu txarrak edo gizarte segurantzako alargun-pentsioen sistema bera diren ber. Bidenabar: noizko *heldu bat=sol-data bat=pentsio bat leloa*, ezkerren pankartetako aldarrikapen gisara?

Emakumeoi amodioa eta bizi-bidea bat egiteko aukera ematen digute, luxuzko askatasun gisa saldu, adibidez, gure lanbide propioa baztertu eta, kanpoko estresa eta estualdiei ihes eginik, etxeko zuloa zeregin *lasaiago eta geurezkoagoetan* jarduteko hautua. Erregimen frankistak milaka emakumeri eman zien aukera, lantegi eta bulegoetan betetzen zituzten postuak ezkontzerakoan utzi eta etxeratzeko, ordura arte gizarte segurantzarako kotizatutako dirua berreskuratuta. Gehienek onartu zuten. Orain emakume horiek

senarren pentsioen mende bizi dira. Gaztelaniazko esaera zakar samar baina zuhur bezain grafikoa pertza non eduki eta han zakila ez sartzeko aholkatzen die gizonezkoei. Emakumeok, aldiz, norbaiten ezkontide izatea lanbide bihurtzearen aldeko hautu egiten segitzen ahal dugu. Eta gero, batzuek, bikoteen baitako tratatu txarrei zerutik eroriak izan balira bezala begiratu! ■

Erregimen frankistak milaka emakumeri eman zien aukera, lantegi eta bulegoetan betetzen zituzten postuak ezkontzerakoan utzi eta etxeratzeko, ordura arte gizarte segurantzarako kotizatutako dirua berreskuratuta. Gehienek onartu zuten. Orain emakume horiek senarren pentsioen mende bizi dira. Gaztelaniazko esaera zakar samar baina zuhur bezain grafikoa pertza non eduki eta han zakila ez sartzeko aholkatzen die gizonezkoei

MUNDU GARAIDIDEAREN HISTORIA

UOLDE UNIBERTSALETIK GAURKO KATASTROFISMORA

KLIMA: HISTORIAREN,
MITOAREN ETA ZIENTZIAREN ARTEAN

IRUZURRAK HISTORIAN

EGUZKI SISTEMAREN
SEKRETUAK AZKEN BIDAIA
ZIENTIFIKOEN ARABERA
Artizar Iñaldea

SEXUA
NOIZNAHI
Luis Elberdin

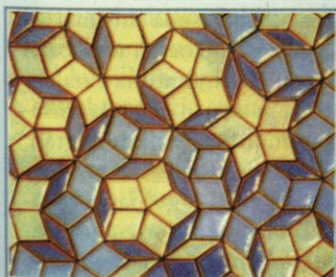
EUSKAL HERRIKO
HISTORIA EZKUTUA
Gutziñ Aranburu

PENTSAMENDU GARAIDIA

LEGE FISIKOAREN IZAERA

Richard Feynman

PENTSAMENDU GARAIDIA

PENTSAERA BASATIA

Claude Lévi-Strauss

PENTSAMENDU GARAIDIA

SUPERINDARRA (NATURAREN TEORIA BATU BATEN BILA)

Paul Davies

GAIK
ARGITALDARIA

**Durangoko azokan
zain gaituzue!!!**

Tel. / Faxe 943 47 13 04 • jiak@facilnet.es

Erramun Osa

EUSKARA IRAKASLEA

Hizkuntza politika areagotzeko unea

Euskal Autonomia Erkidegoan (EAE) indarrean dagoen hizkuntza politikarekin euskara ez dela indarberrituko diote batzuek, motelegi goazela eta bizkortu behar dela diote bestetuek. Beste zenbaitek, aldiz, epe laburrean urrats eragingarriak egin ditugula edo urrutiegi iritsi garela eta galga jartzea behar-beharrezkoa dela irizten diote. Gizarte eragileen aldetik, berriz, politika munduan dauden bezainbeste gutxienez iritzi entzun litezke. Nonbait zerbait gertatzen delarik, biharamunekoa hedabideek berri horri ematen dioten trataerarekin, gertaera desberdin batez ari direla sortzen duten ustearen parekoa da hizkuntza politikak sortu ohi duena, zinez.

Diktadura batetik atera berri, laurogeiko hamarkadan gauza dezente zeuden egiteko, eta euskararena denbora laburrean bidera zitekeelako ustea oso zabalduta zegoen. Orduko gizarte giroa ere esku hartzaileagoa zen. Denboraren joan etorrian, oster, giroa apalduz joan da, xedera epe laburrean iristerik ez dagoela indartuz, eta egiten denarekin, euskararen normalizazioa berez atzera bultzatzen gabe doan irudikapena indartu egin da. Baina, gizarte aldaketaz dihardugunez, aurrera egitea nekoso

INGO AZKONA

suertatzen dela, eta atzeraka egitea, berriz, erraza, ez genuke sekula ahaztu behar.

Euskarak aurrera egin du, duda izpirik gabe, hori ez dago zalantzan jartzerik, izan ere, erabilera eremuak irabazi ditu, hiztunak ere irabazi egin ditu, belaunaldi gazteenetan, batez ere. Hartara, aurrera egin den edo ez bezalako eztabaida antzuak ekidin eta euskararen normalizazioa areagotzeko bidean egin beharreko urratsez aritu beharko genuke, ezinbestean, hori baita, nik uste, egitan interesatzen dena, zehazten zailena, adostasun berrietara iritsi ahal izateko oinarria, bihar-etzikoa irabazteko giltzarria, eta dezakeguna.

Hizkuntza politikan hartutako erabakiak unean uneko testuinguruarekin uztartuta aztertzea komenigarria da oso. Inguruabar horretan, zein dira euskararen hiztun-elkarteak eremu bakoitzean erabat garatzeko egun dituen beharrak, zein dira biharkoak? Beraz, etorkizuneko beharrei erantzuteko zein lirateke egun abian jarri beharreko politikak, lehenagotik etorri eta indartu beharrekoak edota hartu beharreko erabaki berriak? Eztabaida horri ekiteko abagunea oraingoa da, ekidin ezina da.

Baina, eztabaida horrek inertzia astintzea eta aitzindarritza eskatzen ditu, hizkuntza politikari zentraltasuna aitortuz, bai instituzioetan, alderdi politikoetan nola baita gizartean bertan ere. Zentraltasuna eztabaidan, bizitzaren maila guztietan eraginkortasunez eragiteko ahalmenean, baliabideetan; kontua, beraz, ez datza EAEn hizkuntza politikarako bitarteko gehiago eskatzean, bitarteko horien zertarakoan, lehentasunetan indarrak jartzean baizik. Izan ere, orain artekoa mantentzea edota orain artekoak are gehiago gizontzeko xede duen eztabaida galdua baita,

antzua da. Egun bizi garenontzat, euskara indarberritzea lehentasuna ote da? Horra hor, erantzun beharreko lehenbiziko galdera.

Bizi garen Europan euskaldun eleaniztunak izan nahi dugu, ez hizkuntza asko dakiz-

Etorkizuneko beharrei erantzuteko

zein lirateke egun abian jarri

beharreko politikak, lehenagotik

etorri eta indartu beharrekoak edota

hartu beharreko erabaki berriak?

Eztabaida horri ekiteko abagunea

oraingoa da, ekidin ezina da

Dena ez dago hiztunen baitan
uzterik. Hitztun batzuek eskubide
guzti-guztiak eta beste batzuek
murriztuak dituztenean areago.

Hizkuntzek pertsonak behar dituzte,
eta pertsonak, aldiz, taldeak,
komunikazioa pertsonen arteko
gertaera baita

kigun euskaradunak. Etorkizuneko eszenato-
kia, beraz, ez da elebakartasunean ardatzen.
Horrek, besteak beste, euskara indarberritzeak
gatzelania edo frantsesa hizkuntzak albo batera
lagatzeko zurigarria ez dela erakusteko balio
beharko luke berez, arriskuan ez dauden hiz-
kuntza nagusiagoen osasunaz kezkatzen dire-
nak euskara normalizatzeko hartu beharreko
neurri zehatzen eztabaidaren inguruabarrera
erakarriz. Baina, neurri zehatzei buruz hitz egi-
ten hasi aurretik, euskara normalizatzea nahi
den da lehentasunez mundu guztiak argitu
beharko lukeena.

Izan ere, dena ez dago hiztunen baitan
uzterik. Hitztun batzuek eskubide guzti-guz-
tiak eta beste batzuek murriztuak dituztenean
areago. Hizkuntzek pertsonak behar dituzte,
eta pertsonak, aldiz, taldeak, komunikazioa
pertsonen arteko gertaera baita. Neoliberalis-
moaren printzipioei segituz, hizkuntzak per-
tsonen aukeren kontura beste barik utzi nahi
izatea abantailaz jokatu nahi izatea da, euska-
rari azken arnasarako bidea egitea.

Aurrekoa argitu ondoren normalizaziora
iristeko neurri zehatzez jardun beharko genu-
ke. Baina, eztabaida hori gidatzeko estrata
behar da, 2006. urtean zehar Euskara Bizibe-
rritzeko Plan Nagusia ebaluatzen hasteak, eta
eremuz eremu lortu direnak, dauden gabe-
ziak, beharrak eta lehentasunak finkatzeak
hori egiten lagun diezaguke, eztabaida bera
antolatuz, askotariko gizarte taldeak adosta-
sun berrietara iristea ahalbidetuz. Baina, pro-
zesuak aurreiritzirik gabe esku-hartzea eska-
tzen du, norberak eskuartean dituen
egitasmoak eztabaidan jartzeko aukera erre-
fusatuz gabe aritzea, gutxieneako izan daitez-
keenak adosteko malgutasunez jokatzeko.

Bide horri ekin nahi diogu? ■

TXANDAN

Igor Estankona

Kafe apur bat gosekilei

Munduko aberatsenen kafe kizarakada pare bat.
Nahikoa litzateke hori, antza, den gose guztia
kentzeko. Baina hainbeste gauza entzuten da
bazterretan! Ez al ziguten esan, halaber, 48 ordu-
tan gerran xahutzen denarekin eginda legokeela?

Edo bakoitzak paria bat besoetan hartuta? Gobernuz kan-
poko hizkera hau nagusitu da zoritxarrez, *onegintza* indibi-
dualaren semantika paralitiko hau, arazoa gudan eta irtenbi-
dea profesionalen esku dagoela dioskuna.

Eta normala iruditzen zait jendeak ez erantzutea, kontu-
tan harturik ebakia euro bat eta hamar zentimo kobratzen
dutela zenbait lekutan.

Lehen ogia botatzea pekatua zen, Etiopian jendea
goseak hiltzen zegoelako. Orduan behintzat otartekoa
bukatu egiten genuen otoitz baten antzera, euren sabel puz-
tuaz gogoratzen ginen bitartean. Intimitate beneragarrian
desagertzen ziren.

Orain, ordea, kudeatu egiten da ulertzen ez dena ere.
Especializazioa da: zuk eman zertxobait, nik eramango dut
eta jomugara. Muturrak sartzen ditu horrela lehen mundu-
ko hiritar ezdeus bakoitzak lizunkeria erraldoi honetan. ■

HIRUKO TXIKIARR

Joxe Mari Ostolaza

Bertsoa...

...erdal herriari hurbiltzea dugu helburu". Hori
ulertu nuen nik, finala Donostiako Belodromotik
Barakaldora eraman behar zutela jakin nuenean.

Eta pentsatzeari bi minutu eman gabe onartu
nuen mezua, nahiz eta erabaki horretan suben-
tzioek, sosek ere bere indarra izango zutenaren errezeloa
izan. Berdintsu zioen. Baina Nerbioaren bi aldetan lehiake-
tan ibilitako ni bezalako bati harrigarri zaiona ez da Bertso-
zale Elkartearen erabakia, ez eta horren esplikazio ofiziala,
guk futbolearen ez bezala bertsoari Bilbora egin gabe Bil-
bon jokatu dutenaren iragarpena baino. Guk, Baskoniaren
aurka Basaurin, Arenasen kontra Algortan eta bertakoak are-
rio, Sestaon, Barakaldon, Santurtzin, Erandion, Getxon eta
Portugaletan jokatu izan dugu. Eta bagenekien jakin, ez
ginela Bilbon ari. Zer dute bada bertsoari guk ez genuena,
Barakaldon kantatu eta Bilbon jokatu dutela esan eta onar-
tuak izateko? Ez dut pentsatu nahi euren estimurako Bara-
kaldon ez askitzat jo, eta Bilbo erabiltzea onartu dutenik bes-
terik gabe. Aurki, merkatu legeek Durangoko Azoka ere
bilbotartu dezakete, editoreek eta sortzaileek hala erabakita.
Loiun hartzen dugula hegazkina alegia, ez Bilbon. ■

Andoni Egaña

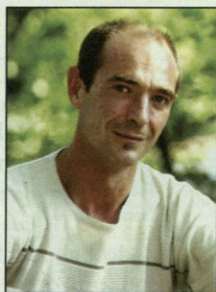
BERTSOLARIA

Datorren urtekoa

Agenda den euskarriari ihes egiterik ez daukagunok urte garai honetan arazo bat izaten dugu urtea joan eta urtea etorri. Datorren urterako saioak eta konpromisoak aspalditxo hartzen hasiak egon, eta agenda berririk eza. Zaharraren ertzetan, hutsarteetan, zirriborratzen ditugu abisuak, eta berria erostean, urtea iristean, garai bateko inskripzioek hieroglifoak dirudite beste ezer baino gehiago. Ez da alferkeria –baita ere, akaso– garaiz agendarik ez eskuratzeraz garamatzana. Badakigu, urte-kondarrean baten eta bestearen opari iritsiko zaizkigula dozena erdiren bat, eta ez gara urrian erostera ausartzen... Bestalde, denborari aurea hartu behar honek, itomen sentsazio izugarria sortzen du. Batik bat gazteci eta zaharrei. Ez daki gazteak –ezin du jakin, ez zaio komeni jakiterik– eta nahiago luke ziur egon zaharrak, datorren urteko abuztuko Ama Birjinetan "libre" egongo den...

Elkarriketa

Denek ezpainenatik zintzilik darabilten hitza da. *Totem* bat, azken finean. Hain da kontzeptu samurra! Nor egon daiteke elkarrekin hitz egitearen aurka? Ni gogaitu egin nau ba, "elkarriketa" hitz ditxosozkoak! Txapelketa Nagusiaren kariatz etengabeko eskaera-sortari egin diot aurre. Hedabideetako jendeak tartea bete egin nahi izaten du, eta zerbait albiste gai sumatzen dutelarik, hara joko dute galdezka. Eta konturatu naiz emakumezkoa dabilela ia erabat lantegi horretan. Telefonoz emakumeek deitzen dute. Emakumea izaten da honako eta harako gonbitea luzatzen dizuna. Suharrak dira gainera, etsi-zailak, segi eta segikoak, ezezkoari at-

DAVID BERNARDI

kak ixten dakitenak. Beraiei bizia, eta zuri bizimodua ere ez balihoakizue bezala jokatzen dakite askok. Segur aski errealitatea halakoxea delako. Lan hori agindua diona, bere nagusia, gizonezkoa delako seguru; bere lan-kontratua behin-behinekoa delako edo ez bada, oraindik ere zerbait "erakutsi" beharra sentitzen duelako edo sentiarazten diotelako. Akaso oker egongo naiz ondorioetan, baina estatistika txukuna ateratzeko adinako lagina pilatu dut azken hilabeteen.

Denek ezpainenatik zintzilik
darabilten hitza da. *Totem* bat, azken
finean. Hain da kontzeptu
samurra! Nor egon daiteke
elkarrekin hitz egitearen aurka?
Ni gogaitu egin nau ba,
'elkarriketa' hitz ditxosozkoak!

Ataun eta Zeberio

Munduan ez da inon, proportzioan jakina, Orion adina arraunlari izango. Argentinan adina psikologo eta psikoanalista ere ez. Eta ezta Azkoitian adina pilotari ere. Hala dio usteak. Herri herriko bertso-ibilian, azken urteetako bertso-afari bat medio, beste datu bat deskubritu dugu: inon ez da Zeberion adina soziologo.

Mila lagun izango dira herrian eta lau edo bost soziologoak dira. Entzutetsuak gainera. Hainbeste soziologorekin, herri gotortua espero daiteke, muin, gune eta gero, tipulak adina azal dituen, grafikoki azalduta. Baina ez. Gipuzkoako Ataun da Zeberio. Herri luzea, joan eta joanekoa, sekula bukatzen ez dena... Bertan geratzeko gogoia ematen duten horietakoa.

Xakela

"Igela" nahiago baduzue. Ez naiz oraindik bertsotan izan, baina bertsotatik bueltan beti pasatzen naiz etxera bidean erreka-ertz hartan. Lehen eraikin erre eta alferrikakoa zena, orain koloretsu eta erabilgarri bihurtu dute herriko gazteak. "Gaztetxe" atsegina, zabala eta erakargarria egin nahi izan dute, auto-antolakuntza oinarri, beren beharrei nola erantzun gazteak baino ez dakite eta. "Xapoa" rena egiten ari da Udala, begiak handi-handi eginda begira, sinetsi ezinik. Gertakizunaren harira, burura datorkit, bertsoara joanda, zenbat mahai-jiratan defen-

irudiak:
Antton Olariaga

«
Telefonoz emakumeek deitzen dute.

Emakumea izaten da honako eta

harako gonbitea luzatzen dizuna.

Suharrak dira gainera, etsi-zailak,

segi eta segikoak, ezezkoari atakak

ixten dakitenak
»

datu behar izaten dudana herritarren izaera. Edozein aberaskume lehorrekok, Jesusen autoa eta bi etxe eta lur-sailak dituenak, zaraizta-rrak pijoak eta surflariak direla esango dizu aurpegira, beraien hirugarren etxe-bizitza igoal Zarautzen daukatenean. Eta herriko gazteak bitartean, auzo-herrietara aldegin beha-

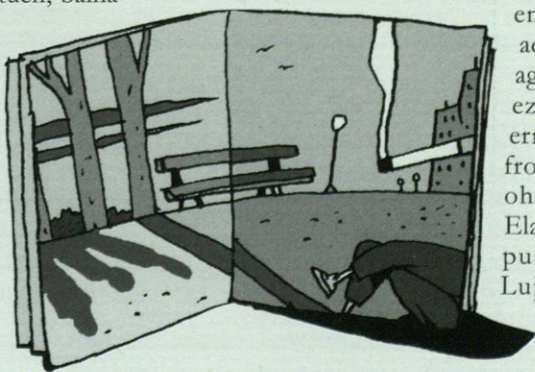

rraen beraienean ezin direlako bizi. Gazteek "okupatu" duten eraikinaren jabea, juxtu-juxtu "xakelen" eta "xapoen" tartekoa da... baina argi dago zeinen alde egin duen.

Prestakuntza

Liburu bat irakurtzen ari nintzen herriko parke batean. Gaztetxo batzuk parean pasa ziren. Barre egin zuten, burlaizez, niri begirara.

Gozamen moduak asko eta asko dira. Ez nuen ulertzen ordea, nola egin ziezaioketen uko, eta iseka, plazer-iturriak handientsuenari. Irakurtze plantak egiten nituen, baina adiago nengoen gaztetxoaren jarrerari jada, liburuak letrei baino. Patinetearekin zihoanak aurrera jo zuen; beste bi nire inguruan geratu ziren. Belarrietan irratia jarria zeukana gehiago hurbildu zitzaidan eta oso jarrera oldarkorra iritzita, zeri begiratzen zion galdetu nion. "A tí tío, a tí" erantzun zidan. Mindurik, oilarra hain tente sumaturik, nik ere prepo-

tente erantzun nion: "Kokoloa jaio zinen ez dakit; baina orain kokolotxo zara eta kokoloa izango zara gero ere!". Bakarti samar zegoen herriko parkea. Ilunabartzen hasirik zegoen. Bi lagunei hots egin, bat oso indartsua eta handia, eta hiruen artean paliza bat eman zidaten. Kendu zidaten eraztuna, sakelari neraman kartera, eta harrapatu zuten guztia... Ez zitzaien bururatu liburua eramaterik.

Orain, gutxi-gehiago horrela egiten da bertsotan. Lehen, segur aski, bi lehenengo lerroetan esana aski izango genukeen. Izugarri garatzen ari da bertsolarien istorioak kontatzeko joera eta gaitasuna. Eta hala ere, norbait beti etorriko da esanaz, ilunabarra ez zitekeela izan, ea bestela zertan nenbilen parkean liburua irakurtzen argirik gabe. Edota ez dela oso errealista hiru gaztek heldu bati paliza bat ematea non eta Euskal Herrian...

«
Elastikoak eta elastikoetako

idazkiak purian dauden honetan,

Maialen Lujanbiok eman zidan

paparrean harro eramateko moduko

leloa: *Tabakoa ala hil!*
»

Adio ene maitia

Adio sekulako. Horrelako zerbait esan beharko dugu erretzaileok. Amorrazioa ematen didan bakarra da, neurez adorerik izan ez, eta Gobernuaren aginduz utzi beharra. Geure buruei ez diogu atxikimendu handiegirik erretzaileek, zurrupaldiz-zurrupaldi frogatzen dugun eran, eta uste dut ohituko garela egoera berrira ere. Elastikoak eta elastikoetako idazkiak purian dauden honetan, Maialen Lujanbiok eman zidan paparrean harro eramateko moduko leloa: *Tabakoa ala hil!* ■

Agurtzane Intxaurraga

ANTZERKILARIA

Escenium

B

ilbon jarri ziguten zita Euskalduna Jauregia: *Europa: arte eszenikoen topagunea*. Izenburuak ez zuen aitzakiarik. Heltzen joan ginen neurrian, ordea, gure aurpegiek ez zuten askorik adierazten. Sinesgaitz beharbada? Honelako topaguneetan teoriak gaintzen dira bata bestearen atzetik, baina arte eszenikoen errealitatea egunero bizi dugunok, hitzak sarri askotan bidean geratzen direla badakigu. Ondo jakin ere.

Ohiturari jarraituz, kongresuko motxila eta paperak jaso, eta, ezagunak agurtu ondoren, martxan jarri ginen.

Hiru ataletan zegoen banatuta lan egitaraua. Lehenengoa, *Work-shop* edo azokak; bigarrena, *work-case* edo ikuskizunen hoge minutuko aurkezpen guneak –honi buruz hitz bakarra: porrota; antolaketaren aldetik ez zitzaion inolaz ere eskatzen zuen arreta eskaini–; eta azkenik biltzarrrak, zeinetan egunero lau ponentzia edo gehiago aurkezten ziren.

Ponentziak: zenbat hitz bata bestearen atzetik. Guztien helburua Europara hurbiltzea izan zen. Han zer egiten den ezagutu, nola bideratzen den kultura aztertu. Hitz haiek guztiak entzun eta gero, munduaren bestaldean sentitu ginen, ordea. Nahiz eta kanpoko hizlarien hitzaldiak ulertzeko itzul-tzaileak izan, haiena, Europako herrialde nagusiena batez ere, beste hizkuntza bat dela ikusi genuen atoan. Alemanian, Ingalaterran, Frantzia bertan, edo Flandesen, besteak beste, kultura ulertzeko duten modua zeharo desberdina da hemengoarekin alderatuz; artea aisiarako eta denbora-pasarako jarduera baino gehiago, hazte pertsonalerako eta enplegurako faktore moduan ulertzen dutela kontatzen ziguten. Hitz egin ziguten babes eta mezenasgoei buruz ere. Iaz Alemania izan omen da aitzindari 255 milioi euroko zenbatekoarekin, bigarren Italia 205'7 milioirekin. Hori zenbat da pezetatan? Egin kontuak! Beste hizkuntza batean ari gara, zalantzarik gabe, denok hitz egin beharko genukeena, hala ere.

DANI BLANCO

Datua: Espainiako Estatuko biztanleen %30ak –umeak barne– arte eszeniko motaren bat ikusteko ohitura omen du. Hazkunde pertsonalaren eta enplegu faktorearen bidean asko geratzen zaigu, ez? %70. Zur eta lur entzuten jarraitu genuen. Aretoa beteta egon zen hiru egunetan.

Ez horrenbeste *work-shop*arena. Hangoa errealitate gordina baitzen: saltzailea eta eroslea aurrez aurre. Lehenak berea erostera animatzeko eta besteak... Besteak hilabete bukatu soldata finkoa jasotzen duen horrek, diru arazoaz hitz egiten zigan: aurrekontu txikia zuela eta gurea garestiegia zela, arraro xamarra jendearentzat? Besteena bezalakoa? Dramatikoa? Arinegia? Eta amaitzeko: aurreraxeago hitz egingo genuela.

Eta jarraituko dugu hitz egiten, nahi beste. Noiz ordea aurrera egiteko?

*Escenium*ek zerbaiterako balio izan badigu, hemen oraindik zenbat dugun egiteko konturatzeke izan da. Ezin dira planak bata bestearen atzetik egin, egiten diren kasuetan, eta gero bulegoko apaletan gorde sitsak jateraino. Ezin da arte eszenikoen etorkizuna gure eskuetan bakarrik utzi, instituzioak duela hoge urteko aurrekontuekin jolasten ari diren bitartean. Ezin da onartu, gero eta maizago gertatzen ari den bezala, programazioak errentagarritasunaren alde berdinak edo bateratuak izatea. Ezin zaigu publiko eskasaren zama gainean jarri.

Guztion lana da egoera kaxkar honi irtenbide bat bilatzea.

Kanpoko kasuen gaineko azterketak ongi daude ideiak eta proiektuak geureganatzeko, baina, azken batean, gu guztiok aurkitu behar ditugu irtenbideak, sistemaz barruko jarreratik eta honek eztabaida, akordioa eta azkenik konpromisoa eskatzen du.

Errealitatearen analisia egin eta posible den etorkizuna irudikatu eta lortzeki begira lan egin, konpromisoz. ■

Alemanian, Ingalaterran, Frantzia bertan,
edo Flandesen, besteak beste, kultura
ulertzeko duten modua zeharo desberdina
da hemengoarekin alderatuz;
arte a aisiarako eta denbora-pasarako
jarduera baino gehiago, hazte pertsonalerako
eta enplegurako faktore moduan ulertzen
dutela kontatzen ziguten.
Hitz egin ziguten babes eta mezenasgoei
buruz ere. Iaz Alemania izan omen da
aitzindari 255 milioi euroko
zenbatekoarekin, bigarren Italia
205'7 milioirekin.

Teknologia

Memoria holografikoa:
DVDak baino 60 aldiz
gehiago gordetzen du

- ❑ Ezpalak
- ❑ Argitalpenak

- ❑ Denbora-pasak
- ❑ Ihesi
- ❑ Makina bat kontu

Landareak

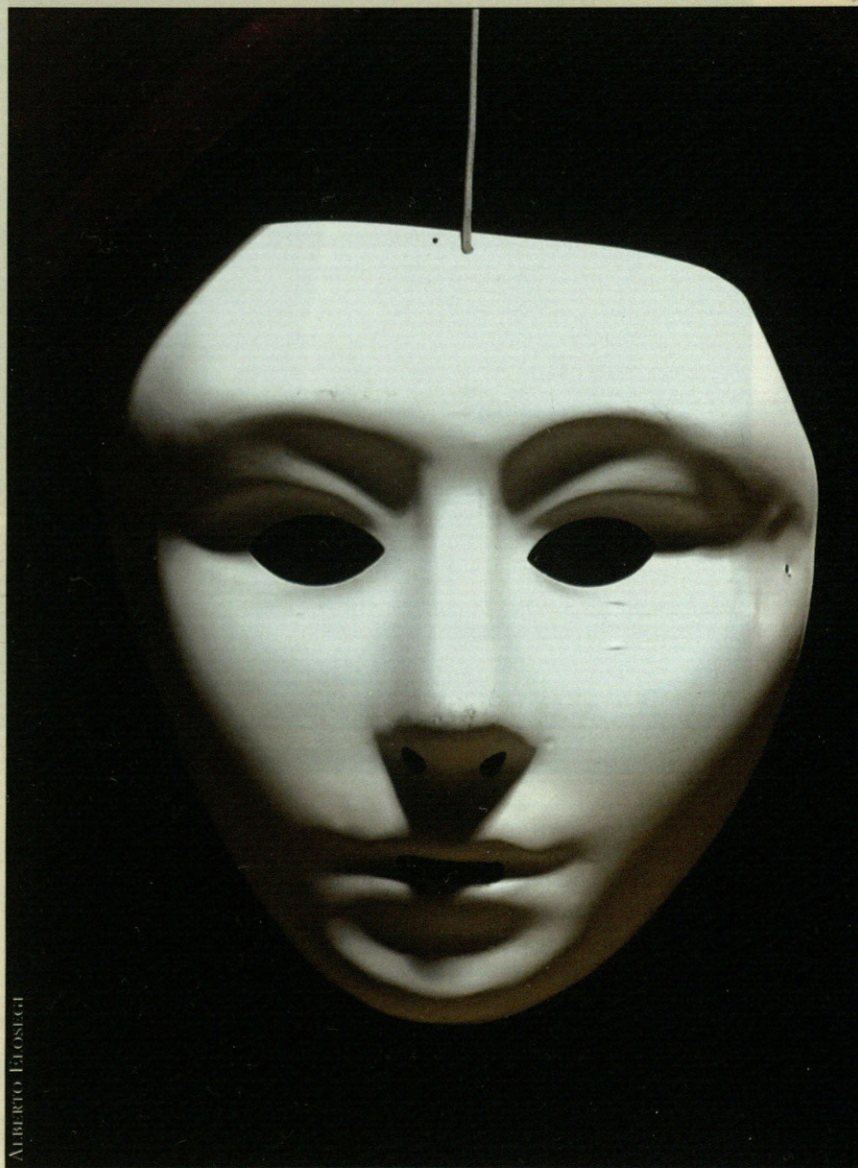
Lertxunaren
harro-punttua

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Aspalditik dator kontua. Ahots askok, gero eta gehiagok, eskaria zabaldu dute: antzerki eskola ofizialak behar dira Euskal Herrian. "Ofizialak" diogu, plurala erabilita, eskaerak administrazio zatiketarekin bat egiten duelako. Erakundeen erantzunak ere desberdinak dira lurraldearen arabera: batzuek diote badela beste lehentasunik, besteek baldintzarik ez dela betetzen... Oraingoz eskola pribatuekin aurrera egin behar, baina ez da gauza bera.

UNAI BREA

ALBERTO ELIOTEGI

Antzerki eskola ofizialaren aldarria

Noizko antzerkia

Getxoko Antzerki Eskolako klase bat.

DAVID BARBERO kazetari eta dramaturgoak antzezlanez besterik ere idazten du, eta ez soilik ETBn duen lanaren kariaz. Bera da, hain zuzen, Euskal Autonomia Erkidegoan goi-mailako arte eszeniko eskola ofiziala eskatzen duen agiri baten egilea. Baina Barbero ez dabil bakarrik, aldarrikapenak antzerki munduko kide askoren babesa dauka eta: "Denbora luzea da talde bat eskola hori eskatzen dabilela; funtsean aktore, zuzendari, egile eta teknikari elkarteetako ordezkariak gara. Banako batzuk batu zaizkigu, eta baita antzerki eskola pribatu batzuk ere, beste batzuk eskariarekin guztiz bat ez datozen arren".

Arte eszeniko eskola da izena, eta adjektiboak goi mailako eta ofizial. Garrantzitsua da horien esangura azaltzea, Barberoren iritziz: "Ofizial izateak ikasketa horiek aitorpena izatea esan nahi du, titulu bat alegia, maila bertsuko ikasketek dutenaren

parekoa. Eta goi mailakoa diogunean, eskola horrek unibertsitate mailako tituluaren baliokidea eman behar lukeela esan nahi dugu". Batzuek uste dute eskola horrek unibertsitate barruan egon behar lukeela, eta beste batzuek ez, baina denek diote lehentasunezkoa dela.

Pribatuak ez omen dira nahikoa

"Begi bistakoa da antzerki eskola ofiziala behar dela —dio Ttanttaka konpainiako zuzendari Fernando Bernuesek—; inork ez luke pentsatuko kazetaritza edo biologia eskolak egin behar ez direnik. Antzezpena, zuzendaritza eta abar ere lanbide dira, beraz ez da normala horietarako goi mailako eskolarik ez egotea". Euskal Herrian badira antzerki eskola pribatuak —Bernues bera zuzendaritzako kidea da Donostiako Arte Eszenikoen Tailerrean—, baina horiek ezin dituzte ase sektoreak dituen premiak,

unibertsitatean?

eskola ofiziala eskatzen dutenen esanetan.

Ricardo Padilla Nexo Teatro konpainia-ko zuzendaria eta Bilbon eratu den antzerki talde plataformako bozeramaleetako bat da. Haren ustez, "egia da eskola batzuek hutsune bat betetzen dutela, baina haiek ere ez daukate bitartekorik benetako arte dramatiko ikastetxe bat sortzeko: ikasle asko har dezakeen ikastetxe bat, gaur egun Europako joerekin bat datozen irakasleekin. Eskola pribatu horien lana txalogarria da, baina maila batera arteko hezkuntza baino ezin dute eskaini. Gero, gehiago ikasi gura duenak Madrilerako edo Bartzelonara alde egin behar du". Padillak aipatu "erbeste" da eskola ofiziala eskatzen dutenen argudio sendotetako bat. Ipar Euskal Herriaren kasuan, Bordelerainokoa da erbeste hori.

Ospe kontuak

Aktore izan nahi duen euskal herritar askok jotzen du kanpora, hemen ez dagoen aitor-tza ofizialaren bila. Antzerki munduan denak datoz bat tituluek ez dutela hain garrantzi handia lan egiteko orduan, baina bai ikasle baten prestakuntza maila aitortzerakoan. "Guk badakigu kalitatezko eskola baten irudia ematen dugula -azaldu digu Fuen Onrubia, Nafarroako Antzerki Eskolako (NAE) zuzendari akademikoak- baina titulu ezaren oztopoa daukagu; ez da berdin hemen ikastea edo Madrilgo RESA-Den, esaterako".

Euskaraz, hutsaren hurrengoa

Euskal Herrian aukera gutxi dago antzerki eskolatan euskaraz jarduteko. Bizkaian, Araban, eta Iparraldean ia bat ere ez, ale bakanen bat izan ezik. Gasteizko TAEK, esaterako, badu euskarazko adar bat, baina umeentzat baino ez. Iparraldean, zenbait ikastetxek eta antzerki taldek eskaintako tailerrak dira ikasteko aukera bakarra, baina horietan frantsesa da nagusi, Donibane Garaziko lizeoa bezalako salbuespenak salbuespen. Antzerkia hautazko ikasgaia dute garaztarrek, euskarazko adarra eta guzti, hamabost eta hamazortzi urte bitarteko ikasleentzat. Hortik landa, ia deus ez.

Gipuzkoan eta Nafarroan egoera zertxobait hobea da, okerragoa izatea ia ezinezkoa delako agian. Donostiako TAEK, konparazio baterako, "Euskara interpretazioan" ikasgaia dauka oasi bakarra erdal basamortuan. Egoerarik onena Nafarroako Antzerki Eskolakoa da: ikasketak euskaraz osorik egiteko modua dute antzezle profesional bihurtzeko bidean direnek. Bi horiez gain, bai herrialde batean bai bestean bada euskararentzako tokirik zenbait ikastetxe edo kultur etxeri lotutako antzerki tailerretan. Hutsaren hurrengoa, nolana ere. Eskola ofiziala ote konponbidea?

NAE hogeigarren urteurrena ospatzen ari da orain, eta 48 ikasle dauzka araututako irakaskuntzako hiru mailetan. "LOGSEren arabera egindako ikasketa-plana daukagu", diosku Onrubia. Aspaldi eskatu zioten Nafarroako Gobernuari eskola ofizial

ARTEZ

Helbide eta telefono berriak

Aretxaga, 8 behea - 48003 - BILBAO
tel. 944 795 287 - fax. 944 795 286

eta interneten beti bezala

www.artezblai.com artez@artezblai.com

"Ulertu behar duzue antzerkia ez dela naturala"

Nola ikasten du antzezle batek bere lanbidea? Ospe handiko eskola pribatu batera joan gara galdera horren erantzun bila. Eskola horren adar profesionalean ikaske- tek lau urte irauten dute, dozena erdi ikasgairekin: antzezpena, mugimendua, musika, dantza, ahozko adie- razpena eta antzerkiaren historia. Guri antzezpene eskola bat ikusteko aukera eman digute.

Ikasleak —oso gazteak, hasi berriak— areto handi batean elkartu dira irakaslearekin. Aulki batzuk daude bazter batean eta zenbait tramankulu bestean. Erdian, aktoregaiek bete beharko duten hutsune zabala. Irakas- leak giroa prestatu du: foku batzuk piztuz, aretoaren erdi aldea argiz bete du, gainerakoa ilunduz. Has gaitetze.

Gaurko ariketan, ikasleek kanpora irten behar dute, eta irakasleak agindua emandakoan berriro sartu, zerbait egite- ra. Sartzean, baina, espero ez duten zeozer aurkituko dute: beste ikasle bat, edo taldetxo bat, zerbait egiten halaber. Ariketaren muina, hain zuzen, topo egiterakoan batzuek zein besteek antzerkiaren neurriko erreakzioa izatea da.

Ohikoa baztertu

Antzezteak ez da egiteko erraza, eta are gutxiago gidoirik gabe. Ikasleen erreakzioak ez dira batere naturalak, guztiz naturalak direlako hain justu. Eguneroko jokabide arruntek ez dute balio antzerkian, ikuslea antzezpene baten zain dago- elako. Irakasleak behin eta berriz eteten ditu ikasleen saio- ak. "Sortzen zaizuen berezko erreakzioaren aurka borrokatu behar duzue, sortzen zaizuen egunerokoa delako, azale- koa, eta hori saihestu egin behar da", dio halako batean. "Ulertu behar duzue antzerkia ez dela naturala".

Irakasleak bereziki ohartarazi die ikasleei bat-batean ateratzen zaizkien agurren aurka. Ezezagunene arteko ohiko solasak ez dauka lekurik hemen: "Ez erabili hitzak alferrik, antzerkian ez baitago alferrikako hitzik". Aholkuok ematen dituen bitartean, ikasle batek begiak estaltzen ditu koadernoaz. "Argiek min ematen didate begietan", zuri du bere burua. "Aktore izan nahi baduzue ohitu egin beharko duzue argia jasaten", erantzun irakasleak. Antzezle lanaren laburpen polita iruditu zaigu.

bihurtzea, baina orain arte ez dute nahi hori bete.

Ofizialtasunerako baldintzak

Nafarroako Hezkuntza Sailaren ustez, ordea, NAEk ez ditu ofizialtasuna eskuratzeko bal- dintzak betetzen. Baldintza horiek, gaur egun, LOGSEk ezartzen ditu, eta onartzeko zorian den Espainiako hezkuntza lege berriak ez du aldaketarik ekarriko alde horre- tatik. Besteak beste, lau urteko ikasketak eman behar dira, eta gutxienez 90 ikasle eduki. Gainera, hiru adar desberdinetako ikasketak eskaini behar ditu titulu ofizialak eman nahi dituen ikastetxeak: Eszena Zuzendaritza eta Dramatur- gia, Eszenografia eta Antzez- penak. Gaur egun, Nafarroako Antzerki Eskolak, Euskal Herriko gehienek bezala, antzezpene baino ez du jor- ratzen. Gainerakoan, hutsunea eskerga da.

Getxoko Antzerki Eskola da hutsune hori zertxobait betetzen duen eskoletako bat, antzezpenez gain argiztapen eta soinu teknikariak ere hezten baititu. "Alde horretatik oso onuragarria izango litzateke eskola ofiziala, antzezpene- tik kanpo ia ezer ez baitago", dio Aintza Uriarte berta- ko zuzendaritzako kideak, "baina gainerako- an ez nago hain seguru. Beharrezkoa dela? Ez da baztergarria, jakina, baina zalantzak

dauzkat une egokian gaudenik ere. Saiakerak izan dira —80ko hamarkadaren hasieran Donostian sei urtez jardun zuen Antzerki eskolaz ari da Uriarte—, baina porrot egin dute. Edozelan, Eusko Jaurlaritzaren esku dago eskola ofiziala sortzea".

"Bestelako lehentasunak"

Uriarteren berbetan, eskola ofizialaren proiektua badago Jaurlaritzaren Kultura Sai- leko plangintzan, eta haiei dagokie hori gau- zatzeko momentua hautatzea. Alabaina, Kul- tura Sailaren asmoek ez omen dute horrenbesteko garrantzia, Hezkuntzari baitagokio eskolak sortzea. Eta sail horretako iturriek gehiegi sakondu gabe adierazi digu- tenez, une honetan bestela- ko lehentasunak daude.

Eskola ofizialaren sorrerak kalte egingo lieke eskola pri- batuei? Ez luke hala izan behar, gurekin hitz egin duten gehienek ustez. Madril eta Bartzelonako adibideei so egitea aski da horretaz jabe- tzeko, David Barberok agertu

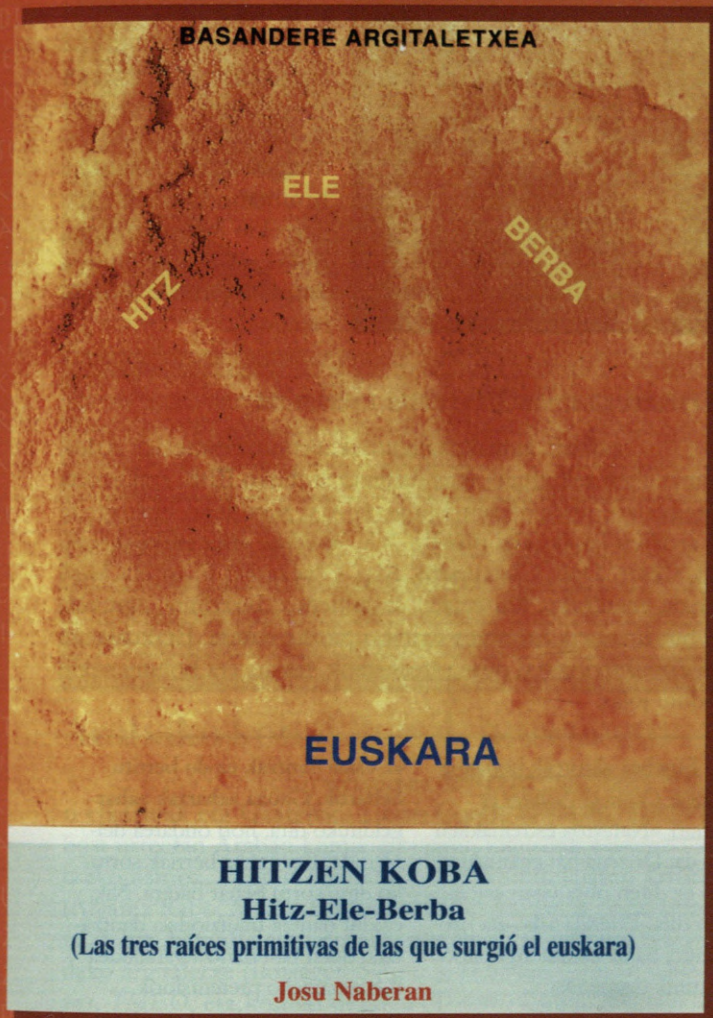
duenez: "Han aspaldidanik daude eskola ofi- zialak, eta pribatuak ez dira horregatik desa- gertu. Aitzitik, eskola pribatuak ematen dute ofizialetan sartzeko behar den prestakuntza berezia. Eskola ofiziala sortzeak, zerbait eragi- tekotan, pribatuak beste bide batzuk jorratzea eragingo luke". ■

"Ofizial izateak ikasketa horiek
aitorpena izatea esan nahi du, titulu
bat alegia, maila bertsuko ikasketek
dutenaren parekoa. Eta goi mailakoa
diogunean, eskola horrek unibertsitate
mailako tituluaren baliokidea eman
behar lukeela esan nahi dugu"

DAVID BARBERO

HITZEN KOB: Hitz-Ele-Berba

(Las tres raíces primitivas de
las que surgió el euskara)

Liburu hau euskararen erro sakonene-tan sartzen da. Gure hizkuntza aurreindoeuroparra da eta, egoki ulertzeko, beraz, hizkuntza aurreindoeuroparretik hasita ikertu behar da, batez ere. Badirudi ideia hori emeki-emeki lekua hartzen ari dela hizkuntzalarien artean, eta historikoki erromanistek zuten ikuspuntuari (alegia, euskararen lexikografia eta semantika gehiena latinetik eratorria dela) aurre egiten hasiak dira.

Gainera, lan hau egoki garatzeko, datuen prozesagailu ahaltsua behar zen, fonemak eta sonemak ikusten ez zituen begi arruntak (material oso murriztua baino ezin zen aztertu) azaleratzeko. Konputazioaren aroak izugarri lagundu gaitu: egileak 20.000 hitzetik gorako materialarekin lan egiteko aukera izan du, eta hitz horien artean antzekotasun ikaragarriak bezain esanguratsuak aurkitu ditu.

Josu Naberanen ondorioa (hipotesi moduan, geroaldian lerro berberean beste lanak garatzeko) iraultzailea da. Euskara hiru hizkuntza aurreindoeuroparren elkartzearen ondorioa da: ibero-berberera, euskara piri-niar-europarrera eta mediterranean hizkuntza edo kamitiko-sahariarrera. Aurrehistoria (euskaldunen historia, Estornesek zioen moduan) izan da eta izango da abentura kitzikagarri honen lekuko (hizkuntzalaritza, populazioen genetika eta arkeologia uztartuta).

Liburuak, gainera, baditu aurrehistoriaren mapa osoa eta erabilgarria eta milaka hitzen etimologiaren datu-base bat CD batean, lan aitzindari honetara hurbildu edo jarraitzeko edonori irrika sortzen bazaio aukera izan dezan.

Best-seller bihurtzeko dituen eduki guztiak biltzen ditu liburu honek, eta, argitaratu aurretik, eztabaida bizia sortu du jadanik; eta eremu kultural guztietan behar dugun eztabaidaren eredutzat jo dezakegu.

Ezpalak

KATIXA GARATE

Jon Soria

Riomundo eleberria plazaratu du Txalapartaren eskutik. Euskal Herrira lan egin eta bizitzera etorritako bere familieren historia kontatu du nobelan, soriatarrena. 1936ko Gerratik hasi eta 80ko hamarkada bitarte.

Txalo antzerki taldearen *Erreleboa* antzezlanak irabazi du aurtengo Azpeitiko Antzerki Topaketan saria. Ernesto Caballerok idatzitako *Errelebo*ko rol nagusiak Iker Galarza eta Joseba Usabiaga aktore gazteek jokatzeko dituzte, Begoña Bilbaoren zuzendaritzapean. 1985ean soldaduska Algecirasen egin zuten bi gazte euskaldunen istorioa da.

Skalariak talde nafarrak bosgarren diskoa du kalean: *Luz rebelde* (BOA). 60ko eta 70eko hamarkadetakoa ska doinuak, folka eta punka entzun daitezke bertan. Abenduaren 22an Txilera joango dira diskoa zuzenean aurkeztera.

Gotzon Hermosilla *Ramones* familia maitagarria liburua plazaratu du Gaztelupeko hotsak diskoetxearen *Bosgarren haria* bildumaren baitan. Jon Eskisabel, Asier Leoz eta Paddy Rekaldek Itoiz, *hari xingle bat*, *Public Enemy* beltzegi, *indartsuegi* eta *The Clash*, *punk*, *rock'n'roll* & *reggae* *matxinada* plazaratu dituzte, hurrenez hurren. Musika taldeez euskaraz ere irakurri ahal izateko.

Alex de la Iglesia film berria errotatzen hasiko da udaberrian, Oxforden (Ingalaterra). Guillermo Martínezen *Los crímenes de Oxford* (Oxfordeko hilketak) nobela egokituko du pantaila handirako.

Xabier Montoia

azken hogeitaz idatzitako hainbat poema berridatzi eta bildu ditu *Bingo* (Pamiela) poesia liburuan. *Anfetamiña* lehen liburutik hasi eta argitaratu gabeko *Udazkena* *Berlinen* sortarainoak.

XOLOSE SIMAL

Gospel egunak

GABONAK GERTU DIRA eta urtero bezala, egunotan, gospel musika entzuteko abagunea izango da herri ugarian. Donostiako Kursaal jauregian, abenduaren 16tik 18ra egingo dira Gabonetako VII. Gospel Kontzertuak eta Brown Sisters, The Black Heritage Choir: The Sound of Gospel eta The New York Concert Choir abesbatzek eskainiko dituzte emanaldiak. Azken bi talde horiek Iruñeko Baluartean ere entzun ahal izango dira abenduaren 20tik 22ra bitartean, Northern Kentucky Brotherhood Singers taldearekin batera. Bilbon, Barakaldon eta Irunen gospel kontzertu gehiago izango da.

Animalien eskulturak Bilbon

ZAPELATZAK, zaldiak, katuak, kanguroak, errinozerontak... Askotariko animalien eskulturak ikus daitezke Bilboko BBK erakusketa areto nagusian, urtarrilaren 17a arte. XX. mendeko berrogeita hamar artisten lanak jarri dituzte XX. mendeko arka erakusketan. Picasso, César, Dalí, Giacometti, Arp, Owczarek, Fiori eta Miró artistenak, esaterako. Materialei dagokienez, buztinez, egurrez, harriz, burdinaz eta brontzez eginiko piezak daude. Erakusketan dauden eskulturek gutxi dute errealistatik, forma eta bolumenekin egiten dute jolas.

Pablo Sánchez aktoreak honakoa esan zion *Diario de Noticias de Navarra*: «Nafarroa estreinaldien herria da. Dozena bat emanaldira iristen ez diren obra ugari estreinatzen dira. Energia asko eta oso ona dago, baina ez dut argi ondo bideraturik dagoenik».

Antton Mari Aldekoa-Otalora eta Pedro Pablo Arrinda Gerediagako kideak *Garan*:

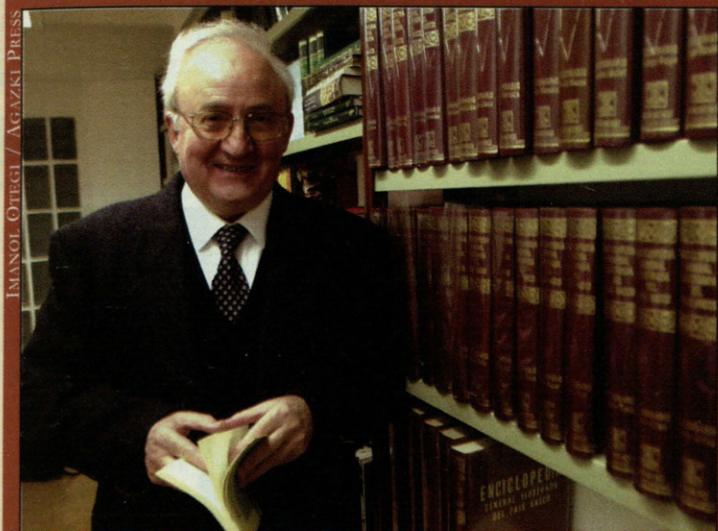
«Urtero argi gelditzen da gero eta liburu gehiago argitaratzen direla euskaraz. Hala ere, galdetzekoa da zer-nolako eragina daukan irakurleengan datu horrek, hau da, zenbatek irakurtzen dute erositako liburua? Durango ez al da bihurtu, besterik gabe, marketina egiteko erakustoki aproposa hedabideen eraginagatik?».

Claude Iruretagoiena *Berrian*:

«Euskal dantzak ez du berritu beharrik. Gauza zaharrak zahar geldituko dira, hori ondarea deitzen da. Eta gauza berriak sortuko dira, sortu behar badira. Nik ez dut dantza tradizionala dantzatzeko duen bati dantza garaikidea dantzarazteko pretentsiorik. Beharbada, izateko, bere dantza beste era batez adierazteko pistak emanen dizkiot».

Carlos Gilek kritikariez *Berrian*:

«Faxista asko dago ezkutupean. Hildako kultura bat nahi dutenak, hildako gizartea nahi dutena. Antzerki eskasa nahi dute, jendea antzerkira joatea barre egitera bakarrik, eta hemen ezer gertatuko ez balitz bezala jarraitzea, eta kritika ez egotea, eta Eusko Jaurlaritzak primeran egiten duela esatea, denok bizi garelako Jaurlaritzaren bularretik».

Juan Mari Lekuonari, agur

Juan Mari Lekuona poeta, ikertzaile, apaiz eta euskaltzalea pasa den abenduaren 5ean zendu zen Donostian, 78 urte zituela. Manuel Lekuona ahozko tradizioaren ikerlari ospetsuaren iloba zenak letretarako zaletasuna agertu zuen gazte zela eta hari eutsi zion bizi osoan. XX. mendeko euskal poeta nabarmenetakoa dugu. 1966an *Mindura gaur* lehen poema liburua argitaratu zuen, poesia existenzial-sozialean sakonduz eta gerora beste hiru poemategi plazaratu zituen. Hala, 1979an eta 1990ean Euskadi saria jaso zuen. Saiakerak eta biografiak ere idatzi zituen Deustuko Unibertsitatean irakasle aritutako eta Euskaltzaindiako Literatura Batzordeko arduradun izandako euskaltzain osoak.

Arabako komikilariak Interneten

WWW.CRASHCOMIC.COM webgunea aurkeztu dute Atiza marrazkilarik elkartek eta Gasteizko Crash Comic jaialdiak, azken hogeita bost urteetan Araban komikigintzaren inguruan egindako lana biltzeko asmoz. Bertan Arabako hogei komikilariren informazioa (Álvarez Rabo, Mauro Entrialgo, Mikel Valverde, Santi Orue, Pirata...), eta, batzuk desagertu diren arren, urteotan lan eskerga egindako argitaletxe (Ikusager, Saure...), aldizkari (*Araba Saudita*, *Octopus*, *TMEO*, eta komiki dendak (Totem, Zuloa...) erreferentziak bildu dituzte. Dokumentatuta gera daitezten.

www.nabarra.com

Nabarra kultura eta gizarte hila-
betekariak webgunea paratu
du sarean. Aldizkariaren eduki
batzuk irakur daitezke bertan.
Hilabetekariko albiste, erreportaje
eta elkarrizketa guztiak irakurtzeko,
ordea, aldizkariaren harpidedun izan behar da.
Aurrera begira, atal berriak gehitu nahi dizkiote webguneari
Nabarrako arduradunek, besteak beste, paperean argitaratu ez dituzten iritzi eta erreportajeak, foroa, kultur ekitaldien agenda...

Ortzai antzerki eskola.

Antzerki Eskola zabaldu du Iker Ortiz de Zarate aktoreak Gasteizen. Urtetan Ingalaterra eta Espainian arte dramatikoak ikasten eta aktore lanetan aritu da eta Euskal Herrian antzerkia ikasteko aukera gutxi dagoela-eta, Ortzai sortu du. Interpretazioa, ahotsa, mugimendua eta antzerkiaren historia ikasten dituzte Ortzaiako ikasleek.

GALDAKAO

Abenduaren 21etik 29ra arte Mugurun

- Euskal eta erdal nobedadeak
- Euskal musika
- %10eko beherapena

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

Bizi irakurriz!

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Ezker hanka falta zuen

Lutxo Egia

SUSA

104 orrialde
12 euro

Herren baten irakaspen zuzenak

Hiru neska-mutil neraberi bizitzan lizentziatzeko aukera eskaini zien Iñaki Gerenak, *Hierro* egunkarian ezer gutxiren truk Sestaoko River futbol taldearen kronika paregabeak idazten zituen herrenak. Eta haren bitartez ikasi zuten gazteek inguruan zeukatena preziatzen: meategien mundua, ontziolena, portukoa, eta baita taberna berezi batekoa ere. Iñaki Gerenak River taldea maite zuen, eta bere entrenatzailea, grebetako istiluak disainatzeko hainbeste dohain zituen Boli; herrenak, zinez, begi bat izaten zuelako berdegunean eta beste ontziolan. Eta erregutu egin ohi zien gazteei portuari begiratzeko aurrelarien zartakoei eskaintzen zieten arreta berdina, ailegatuko zelako eguna Santurtzitik Bilborako distantzia garabi eta zamaketariak ebatziko ez zutena. |

Bidasoako Alardeak: Herria versus Hiria

Gorka Moreno, Xabier Kerexeta

UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEA

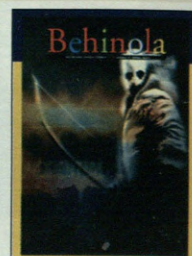
224 orrialde
15 euro

Eztabaida eta solasaldia bultzatu nahi dituen artikulu bilduma

Irungo eta Hondarribiko alardeetan azken urte hauetan izan diren gertaerak aztertu eta gai honen inguruan gogoeta egitea eta auzia azaltzeko dauden faktore eta arrazoi sakonak ikertzea eta plazaratzea helburu dituen liburu hau hainbat egilek idatzitako artikuluek osatua dago. Gaia lantzeko hainbat ikuspegi hartu dituzte kontuan, hala nola antropologia, historia, soziologia, zuzenbidea eta komunikabideen tratamendua, adibidez. Gorka Moreno Márquezek eta Xabier Kerexeta Errok egin dituzten ekarpenek gainera, Margaret Bullenek, Mercedes Tranchekek, Garikoitz Lekuonak, Edurne Irigoienek eta Anjel Lertxundiek osatutako lan sakonak ere aurkitu ahal daitezke bertan. |

Bazen behin beldurra

Haur eta gazte literatura lantzen dituen Galtzagorri elkarteak aldizkari honen 11. zenbakiak, besteak beste, beldurraren gaineko monografiko oso bat plazaratu du, J.A. Telletxearen marrazkiekin apainduta. Aldizkariaren atarian Agustin Fernández Paz idazle galiziarrari elkarriketa egin eta gero, Rai Bueno kontalariak Grimm anaien ipuin bati eginiko bertsioa ipini dute. Jarraian, Manu Lopezek beldurrezko gazteentzako bi libururen artean eginiko konparaketa dator, hain zuzen ere, Agustin Fernandez Perezen *Aire negro* eta Miren Agur Meaberen *Itsaslabarreko etxea* eleberrien artean eginiko konparaketa. Juan Carlos Alonso psikologoak, berriz, beldurrezko ipuinek haurrengan eragin ona ala txarra duten aztertzen du bere lanean. Eta Itziar Zubizarretak *Adur, adur, ez naiz bire beldur* aurkezten digu. |

Behinola

Batzuen artean

GALTZAGORRI ELKARTEA

64 orrialde
6 euro

Literatur lanen sorta oparoa

Jabier Kalzakortak bi lan berezi idatzi ditu *Idatz & Mintz* azken alean. Lehenengoan, 1891ko iraillean Iurretan ospatu ziren Euskal lore jokoetan Balbino Garita-Onandia abade durangarrak aurkeztu zuen *Doniel Gaba* ipuinaren nondik norakoak eskaintzen ditu, ipuina bera eskaini aurretik. Bigarrengoan, *Borthirigarai* edo *'Apez beltza'ren k(h)antorea* izenburukoan, apez beltz baten heriotza lehen pertsonan emateaz gain hiltzailearen heriotza urkamen-dian iragartzen duen balada agertzen du, izan dituen aldaera ugariak gogoratzeaz batera. Lan mamitsu horiez aparte, Miren Agur Meabek bere esker ona agertuz Pere Salinas pintoreari idatzitako gutuna, Lourdes Unzuetak osatutako *Telonerak, telonerak beti, kantuan* eta beste idazlan asko aurkituko ditu *Idatz & Mintz* honen irakurleak. |

Idatz & Mintz

Batzuen artean

DISEINU EDITORIALA

56 orrialde
8 euro

Familia bazkaria
Gosciny & Sempé

ELKAR
244 orrialde
12,20 euro

Nikolas Txikiren historia ezezagun gehiago

Nikolas Txikiren historia ezezagunak 2 honetan, amonaren urtebetetze egunean Nikolasen familia osoak jatetxe batean gozatu —eta kakaztu— egin ohi duen bazkarian aurkituko ditugu mutikoa eta bereak. Koro Navarro eta Josu Zabaletaren artean euskaratutako Nikolas Txiki mutikoaren eta haren familia, lagun eta etsaien gaineko istorio umoretsu hauek hamabi urtetik aurrera dauzkaten irakurleei zuzenduak daude. Nikolas Txiki bihurria René Goscinny sortu eta Jean-Jacques Sempé marraztutako pertsonaia da. Liburuan, mutikoak hainbat egoeratan dituen eta besteei

pasarazten dizkien estuasunen inguruko kontakizunez gain, bere sortzaileen biografiak ere jasota daude. I

IGOR ARROYO LEATXE

«Euskal ikasleria subjektu aktiboa izan da gure herriko bizitzan»

Zer eskaintzen duzue lan honetan?

Euskal Herriko hezkuntzaren, ikasleriaren eta ikasle mugimenduaren historia. Esan liteke, halaber, kronika liburua ere badela, hainbat eta hainbat ikasle belaunaldiren ametsen eta ekintzen berri ematen duen heinean.

Nortzuk izan dira euskal ikasleak?

Urtetan, euskal burgesiaren seme-alabak, gurasoen negozioak kudeatzeko beharrezko ezagutzak eskuratzearren kolegio pribatu eta unibertsitateetara bidaliak izaten zirenak. *Ikasiak* ziren, baita ere, funtzionari, mediku eta abokatuak nahiz ospe handiko eta poltsa handiagoko sektore sozialak. Azkenik, garaiko hezkuntza sistemak egituratu eta orokortu zirenean, ikasle sartu ziren euskal langileen seme-alabak ere bai. Euskal ikasleria, oro har hartuta, subjektu aktiboa izan da gure herriko bizitza kulturean, sozialean eta politikoan.

Helburu zehatzik ba al du zuen lanak?

Ikasle mugimenduaren historia oparoa biltzen saiatu gara. Guk dakigula, horrelako ahalegina egiten den lehenengo aldia da eta, zalantzarik gabe, ahalegin berrien bidez osatu beharko da. *Guk gaur, hemen, historia idatziko dugu* izan zen Ikasle Abertzaleak taldeak 2004ko azaroak 17 inguruan antolatutako kanpainan erabili zuen leloa. Zuzen zebiltzan. Izan ere, zer da Historia, pertsonak, egunez egun, sortzen dituzten istorioen bilduma baino? Guri, istorio asko geratu zaizkigu kontatzeko, jende askoren hitzak aipatzeko. Eta horiek ere ikasle mugimenduaren historia osatzen dute, eta, gainera, amaitu ez den historia da.

G. G. / ARGAKZI PRESS

egileari galdezka

Astebeteen gauza asko gerta daitezke

Lehen irakurleentzat Yolanda Arrieta Malaxetxebarriak idatzitako kontakizun honetako protagonista neskato bat da, eta aste oso baten zehar gertatzen zaizkionak agertzen ditu. Adibidez, astelehenean bazkaltzeko babarrunak izango dituela jakingo du eta horrek ez du oso umore onean jarriko, berak babarrunak ez dituelako batere gustuko. Asteartean, galtzak jantera derrigortuko dute etxekoek, berak gona eramatea nahi duenean, eta horrela joango zaizkio kontuak, igandea iritsi arte. Huraxe bai egun ona! I

Astebeteko kontuak

Yolanda Arrieta

AIZKORRI

48 orrialde / 5,50 euro

Euskal ikasle mugimenduaren historia

Mikel Zabala historiagilea, Sabino Ormazabal kazetaria eta urte askotan ikasle mugimendu-

ko arduraduna izan den Igor Arroyo bildu eta hiruron artean osatutako *Ikasi eta irauli. Euskal ikasle mugimenduaren historia* lanaren ekarpen nagusia orain arte sekula jaso gabeko historiaren bilakaeraren sintesia eskaintzea da. Duela 500 urteko ikasleen portaerak ulertezin samarrak gerta daitezke gaur egungo aldarrikapenen zurrunbilotik begiratuta, baina, egileen iritiz, egungo egoerara iristeko haiek ere nahitaezkoak izan ziren. Horregatik, Mikel Zabala Erdi Arotik hasi eta XVII. mendearen azken urteetaraino hedatzen den garai luzean arakatu du ezer baino lehen, 1936ko Gerraraino doan tartearen ezaugarriak azaldu aurretik. Sabino Ormazabalek, berriaz, Gerra ondorengo garaikatik hasiz berrogeita

Ikasi eta irauli

Batzuen artean

TXALAPARTA

342 orrialde
16 euro

hamar urtetan ikasle erakundeetan erresistentzia nola joan zen osatzen kontatzen du; eta Igor Arroyok 80ko hamarkadatik aurrera eman diren atzerapauso eta aurrerapausoen berri ematen du. Liburuak, gainera, eranskin oso interesgarriak biltzen ditu: Euzko Ikasleen Batzarrak izandako lau kongresuetakoak, adibidez, eta 1259tik gaur arteko datu esanguratsuenen kronologia. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Soroak, eremuak	▼	Haurra	▼	Ahulezia	▼	Soldata	▼	Txingor
	Kopuru handiak		Abederako letra		Edenaren hasiera		Garoak		
	▶		▼		▼		▼		▼
	* DEITURA	▶							
	Haizea								
Utzi	▼	Azalera neurria	▶			Sarritan, askotan	▶		
Baleude		* IZENA				Herri musulmana			
▶		▼			Niri, du	▶		Potasioa	▶
					Atertu	▼		Akohol bukaera	
Nahia	▶				Auzia	▶		▼	
Parean jarri					Adar				
▶				▼			Laborarien elkarte	▶	
							Oxigenoa		
Hitz	Dago	▶		Gorputz-adarra	▶			Bokala	▶
	Egile atzizkia			Hektarea				Urrea	
▶	▼		Errioxako herria	▶			(Erroa) Ekarri	▶	
			Kontsonantea	▼			Kontsonantea	▼	
Eskaerak	▶		▼					Bokala	▶
									●

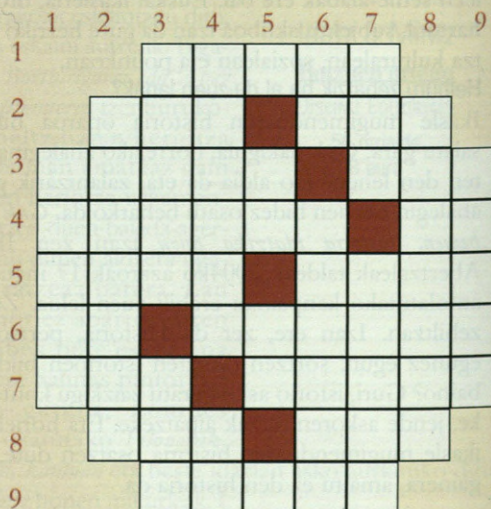
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

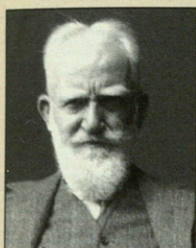
1.- Emakume izena. 2.- Helduak euskalduntzeko eta alfabetatzeko erakundea. Izaniko. 3.- Gipuzkoako herria, Goierrin. Modua. 4.- Ipar Euskal Herrian, adorea. Amerizioaren ikur kimikoa. 5.- Larru. Letoniako hiriburua. 6.- Iparretarrak. Arabako. 7.- Naizen honek. Oihal mota, lodia eta zakarra. 8.- Mendebaldean, naiz. Gipuzkoako udalerria, kostaldetik hurbil. 9.- Mairidrea, mihisea.

GOITIK BEHERA

1.- Intsektu mota. 2.- Testu bati buruz egiten diren azalpen eta oharren multzo. 3.- Dardara. Nasa, portu. 4.- Palestinako hiria. Kontsonante errepikatua. 5.- Bokala. Otx! Hizki grekoa. Bokala. 6.- Harrapa ezan! Euskal alderdi politikoa. 7.- Euskal Herrian Euskaraz. Erreka handia. 8.- Igaroa, pasea. 9.- Donostiako auzoa.

Kontrapasa

G. Bernard Shaw

Erantzunak zehaztuz joan ahala, pasa ezazu letra bakoitza dagokion laukira. Beheko taula osatu ondoan George Bernard Shaw dramagile irlandarraren gogoeta agertuko zaizu.

- I. Egilea.
- II. Lasaitasuna.
- III. Behintzat.
- IV. Gailenak.
- V. Argindar-bizitasunaren unitate.
- VI. Begiratu (bi hitzetan).
- VII. Izan daiteke.
- VIII. Behiaren arra.

5	39	45	23	16	46	12
48	44	31	3	15	38	52
13	1	25	6	41	26	43
11	36	47	42	10	32	8
29	37	19	17	20	33	
22	9	30	27	28	18	
51	50	2	21	35	4	
34	49	7	14	24	40	

Rajoyren hegaldia

ARGIA astekariak, Mariano Rajoy eta Esperanza Agirre zeramatzan helikopteroaren pilotoaren adierazpen eskusiboa hauek lortu ditu, istripua gertatu eta egun gutxira:

والخاء تحدث من ضغط الهواء إلى الحد المشه
والخاء تحدث من ضغط الهواء إلى الحد اله

Adierazpen hauek Euskal Herriko eta Espainiako goi agintarien esku utzi eta gero, erantzun hau jaso dugu telegramaz:

"Milesker, baina E.T.A.k jarraitzen du izaten ikerketa ildo nagusia. Angel Acebes".

Soluzioak

1	2	3	4	5		6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16	17	18	
19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
29		30	31	32		33	34	35	36
37	38	39	40	41	42	43		44	45
46	47	48	49	50		51	52		

kontrapas
e kongkang pre-
gga en zekondaren
da.
Bernard Shaw
niz zekonzatuk
er eskuntz 1. Iren, 2.
Oh 3. Arma Ena.
Am. 5. Arma Riga.
nbar 7. Nk. Oiana.
Aia 9. Iara
berar: 1. Aban, 2.
in 3. Ikara, Kat.
Zn. 5. E. At R. A.
nbar 7. EHT. Iola.
nbara 9. Amara.

U	K	I	R	A	K	S	E	*
R	A	O	A	H	E	*	E	L
A	A	S	B	D	A	*	*	*
B	E	T	A	R	E	A	P	A
A	Z	A	A	R	U	A	G	*
K	T	D	I	A	R	I	B	A
Z	A	E	A	R	A	*	L	*
A	R	E	D	O	*			
K	N	E	M	E	L			
S	A	U	A	*	*			

Lumanonahi

HARPIDETZAK

☎ 943 37 15 45 - www.argia.com/luma - luma@argia.com

Luma
DENBORA-PESA ETA HITZ JOKOEN HILABETEAKIA

+ *lumatxo*
hauventzako gehigarria

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ARGAZKIAK ETA TESTUA:
ZIHARA ENBEITA

Meatzaldea II

Sopuertako kaltzinazio labeak.

Burdinazko herriak

Bizkaiko industrian garrantzi handia izan zuen burdinaren ustiapenak XIX. mende amaieran eta XX. mendearen lehen herenean. Horren testigu da Bizkaiko Meatzaldean utzi duen ondarea. Paisaian, gizartean zein ekonomian izugarritzko aldaketa ekarri zuen. Aurreko astean Muskizen egin genuen itzulia. Gaur, ikuspegia zabalduz, Meatzaldearen gainerako herriak ere ezagutuko ditugu: Abanto-Zierbena, Barakaldo, Galdames, Gueñes, Muskiz, Ortuella, Sopuerta eta Trapagaran.

Zugaztieta, Trapagarango auzoa. Bertako paisaia berezia da: garai bateko meatzeak urak hartu ditu eta laku bereziak sortu dira.

Bilbotik Meatzalderantz joanez gero, lehenengo Barakaldo herriarekin egingo dugu topo. Merkatalgune erraldoiek edota Bilbao Exhibition Centrek, besteak beste, betetzen dituzte gaur egun bertako lurrak. XIII. mendera arte, berriz, nekazaritzatik bizi ziren barakaldarrak. Trianoko meatzeetatik hurbil eta errekez inguratuta egoteak, burdinera begira jarri zuen bertako

ekonomia. Erdi Aroaz geroztik eta XIX. mendearen bigarren erditik aurrera, burdinola zaharrak eraldatzen hasi ziren eta industria modernoa garatu zen. 1901ean sortu ziren Bizkaiko Labe Garaiak, hainbat elkarte batu ostean.

Barakaldoko Erreketa auzoan, meatzeen garaiko kargalekuetako bat dago. Kargalekua Galindo eta Kadagua erreken artean kokatzen

da, Errontegiko zubi ondoan. Bilbao Ria 2000 proiektuak berrituz eta konpondu berri du.

Barakaldo ondoan daude Trapagaran eta Ortuella. Guk Trapagaranera bidea hartuko dugu, baina ezin utzi Ortuella aipatu gabe.

Ortuella

Triano mendiaren magalean kokatuta dago. Eta 1901ean egin zen

Abanto-Zierbenako Meatzaritza museoa

MEATZARITZA museoaren helburuetariko bat meatzaritzaren industriak utzitako ondarea babestea da eta bildutako ondarea ikusgai dugu museoan.

Bizkaiko meategi zaharretako materiala eta dokumentazioa bildzeko sortu zen elkarte 1986an, boluntarioek osatua.

Helbidea: Abanto-Zierbenako hiltegi zaharra (meatzearen ondoan).

Telefonoa: 94 636 04 60 / 94 636 36 82

E-posta: informacion@museominero.net

Web orria: <http://www.museominero.net>

udalerrri, Santurtzitik banatu ostean.

XVIII. eta XIX. mendeetan hazkunde demografiko handia izan zuen, burdin meategiak zirela medio. Meatzaritza zen orduko jarduera ekonomiko nagusia, baina denborarekin garrantzia galdu du eta industriak eta eraikuntzak hartu dute bere lekua.

Trapagaran

Ortuella ondoan dago Trapagaran. XIX. mendean burdinaren ustiaketa zen bertako jarduera nagusia. 1865ean Trianoko meatzeetako trenbidea zabaldu zutenean hartu zuen indarra bertako ekonomiak, eta inmigrazioa ere asko hazi zen. Horren adibideetako bat dugu Zugaztieta auzoa: 1877an sortu zuten herri meatzari hau, geratzen zen zuhaitzi bakarraren ondoan. Hortik bere izena. Kanpotik etorritako meatzariak hartu zuten bertan ostatu. Bertara igotzeko bidea badago ere, Larrainetako funikularra ere hartu daiteke. 1926an inauguratu zuten eta meatzari zonalde hau bailararekin lotzea zuen bere egitekoa. Bazegoen beste-

lako bide bat, baina ordu eta erdiko bidaia zen.

Zugaztieta paisaia bera ere berezia da. Garai bateko meatzeak urak hartu ditu eta laku bereziak sortu dira.

Zugaztieta bertatik bidea dago Gallartara joateko. Triano auzotik pasatuko gara bidean. Badirudi mendiko herri edo auzo isolatu bat dela. Paisaia zoragarria da, baina batzuen zoritxarrerako golf zelaia egin dute bertan eta galdu du orain urte gutxi zuen enkantua.

Dolores Ibarruriren Gallarta

Triano bezala, Gallarta ere Abanto-Zierbenako auzoa da. Burdin meatokien erdian dago herri hau. Herriaren izena ere kuriosoa da, izan ere Abanto-Zierbena eta Zierbena herri bi dira. Banatu egin ziren, baina Zaragozan beste Abanto bat dagoelako Abanto-Zierbena izena mantendu behar izan du.

XIX. mende amaieran hainbat meatze ustiatu zituzten inguru honetan. Aurreko astean bisita egin genion Gallartako Concha II izene-

ko meatzeari. Euskal Herrian itxi zuten azken burdin meatzea da bera (1993ko ekainean). Itsas azpitik 20 metrora dago meatze honen zati bat. 1976a arte, 50.000 tona burdin ateratzen ziren urtean. 2,2 milioi tona ere atera zituzten gerora. Hainbat galeria eraiki zituzten eta dioteenez kamera bakoitzean Burgoseko katedrala sartzeko adinako lekua zegoen.

Gallartatik Las carreras auzora bidea hartuz gero, Muskizera helduko gara.

Petronorren Muskiz

Gaur egun Petronor enpresaren petrolio birfindegiak hartzen du Muskizeko lur zati handi bat. Turismotik ez da bizi herria, baina Bilbo-ko itsasadarraren ezker aldeko industri herrien birika omen den Arena hondartza dago bertan. Ondoan, oraindik ere Kobaroneko zamaketa-tokia dago. 1882an eraiki zuten eta bertatik minerala Europako hainbat estatutara eramaten zuten.

Muskizetik Sopuerta eta Galdameserako bidea hartuko dugu.

Galdames

Udal honek bere lurpetik (El Campanil) erauzitako burdinaren kalitateagatik irabazi zuen ospea. Garai hartako ustiaketa intentsiboa zela eta, etorkinentzako bizileku bihurtu zen. Nekazaritza, abeltzaintza eta meatzaritza bizi ziren galdamestarrak, baina gaur egun gutxi dira horretan dihardutenak. Izan ere, azken urteotan erakundeek enpresa berrien sorkuntza sustatu dute eta baita kare harri harrobiaren ustiaketa ere.

Meatzaldeko arrastoez gain, Arenatzako kobazuloak ere badaude bertan. Magdalenien garaiko margoak gordetzen dituzte, besteak beste. Erromatarren aztarnak ere aurkitu dituzte. Baina begiluzeen zoritxarrerako, kobazuloa ez dago zabalik.

Ganboatarren Loizagako dorreak merezi du bisita egitea. Tximistak erre zuen dorre zaharra eta bere gainean eraiki zuten berria. Gaur egun Rolls Royce erakusketa dago bertan. Munduko kolekzio pribatu garrantzitsuenetakoa omen da.

Harri zulatzaileak

HAINBAT herri kirol lanetik sortu zirenez, euskal meatzetan sortu ziren harri zulatzaileak.

Harriak apurtzeko dinamita jarri behar zen harrian bertan eta horretarako harria zulatu beharra zegoen. Lan horretarako barrena erabiltzen zuten: zuloak egiteko metalezko erreminta. Barra luze honek mutur bat prestatuta dauka ebakitzeko.

Kolpeka zulatu behar da harria eta denbora tarte batean zulorik gehien egiten duenak irabazten du.

Sopuerta

Besteak beste kaltzinazio labeak aurkituko ditugu bertako Castaño auzoan. Burdinean aberats ziren mineralak amaitu zirenean, kalitate baxuko karbonatoak erabiltzen hasi

Gallartako Concha II meatzea, 1993ra arte ustiatu zutena. 2,2 milioi tona burdin ateratzen zituzten urtean, baliabideak garatu ahala. Itsas azpitik 20 metrora dago meatze honen zati bat.

ziren eta hortik datoz XIX. mende amaierako labe hauek: 900°C azpitik berotzen zituzten mineralak eta horrela anhidrido karbonikoa desgertzen zen, burdina %30ean gehituz. 1956 eta 1961 artean eraiki zituzten bi labeak monumentu artistiko izendatu dituzte.

Sopuertan ere, meatzaldeko arrastoek gain, badago zer ikusia. Bertan dago Abellanedako juntetxea, Enkarterriko museo bihurtua. Edota erromatarren garaiko galtzada.

Güeñes

Gure bidea Gueñesen amaituko dugu. Kadagua ibaiak zeharkatzen duen haran estuean dago kokatua eta mendiz inguratua egonik, gorabehera handiko lekua da.

Kadagua Enkarterriko ibairik nagusia izateaz gain, garraiobide

naturala ere izan da. 1880. urtearen inguruan Bizkaiko burgesiak etapa berriari ekin zion Jaurerriaren industrializazio prozesuan. Garai horretan sortu ziren industria-trenak ere, eta horietako hiruk eragin handia eta zuzena izan zuten Gueñesen: La Robla-Balmasedako Hullera trenbidea, Bübo eta Santander arteko trenbidea eta, batez ere Kadaguako trenbidea. Azken bi horiek bereziki Kadagua haranerako ziren eta Peña Kabargako meategiak Labe Garaiekin eta karga-lekuekin lotzeko egin zituzten. Bide beretik, trenbide horiei esker, Zaramillo eta Saratxoko meategien ustiapena errentagarria izan zen.

Enkarterriko hainbat lekutan moduan, meatzarien arrastoak bakarrik ez, indianoen arrastoak ere ugariak dira. Horren adibide da Gueñeseko udaletxea bera. ■

BBK txartelak eta puntuakkk!

Puntuak?

Batu puntuak eta lortu opariak!

PUNTUAK

Zelako puntukada!

BBK txartelarekin nonahi ordainduta ere, puntuak irabazten dituzu.

Eskatu oparien katalogoa berriz BBK bulegoan...

OPARIAK! Azaroaren 15etik puntuak batzen

...kontsultatu www.bbk.es/opariak

Baskepensiones eta Solidarioa-ekin ere puntuak lortuko dituzu!!!

Ze puntu? !!

Opariak

www.bbk.es

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

TEKNOLOGIA

Datuak hiru dimentsiotan gordetzetik hurbil

CDak edo **DVDak** dira gizartean gehien zabaldu diren datu-gordailuak, baina AEBetako InPhase Technologies enpresak 2006. urtearen amaierarako memoria holografikoa iragarri du.

Holografia memoria gisa erabiltzeko ideia 60ko hamarkadako da, baina ez zen 90eko hamarkada arte ikertzen hasi eta horren arrazoia da, ordura arte ezagunak ziren memoria bide gehienek mugak ezagunak zirelakoan zeudela.

Teorian, bederen, memoria holografikoak egungo marka guztiak apur ditzake: adibidez, **DVDak baino 60 aldiz datu gehiago**

Memoria holografikoak DVDak baino 60 aldiz datu gehiago gorde dezake, eta 10 aldiz azkarragoa da gordetzen.

gorde dezake, eta datuak gordetzeko abiadura 10 aldiz handiagoa izan daiteke.

CD eta DVDtan datuak bi dimentsiotan gordetzen diren bitartean, holografiaren bidez hiru dimentsiotan gorde daitezke. Gainera informazioa ez da zulo edo ez-zulo bezala gordetzen, baizik kristal fotosentikorrean kokatzen da. Diskoko idazketa elkar gurutzatzen duten bi laser bidez gauzatzen da, horrela kristalean nolabait esatearren marka bat sortzen da. Informazioa irakurtzeko nahikoa da argi-izpi baten bidez informazioa dagoen lekua argizatzea eta argi-izpiaren inklinazioa aldatuz gero leku berean informazio desberdina irakur daiteke.

Osasuna

JABIER AGIRRE

Ospitalean dauden adinekoen laurdena botikak desegoki erabiltzeagatik dago

ADINEKO pertsonen botikak gehiegi, edo behar ez bezala erabiltzeak ekartzen du, urtero, ospitaleratutako adineko pertsonen %5-25 bitartean. Proportzioa gutxitzea eta adineko pertsonen dituzten tratamenduen eraginkortasun terapeutikoa hobetzen laguntzea dira Donostian egindako ikastaroaren helburu nagusiak. Nafarroako Unibertsitateko Farmazia fakultateak antolatu, eta Gipuzkoako Farmazialarien Elkargoak eta Matia Fundazioak lankidetzan eman duten ikastaroan 25 botikari trebatu dira, botiken erabilera egokia indartu eta sustatzeko asmoz.

Askok dira tratamendu jakin bat behar bezala ez betetzea ekar dezaketen arrazoiak. Horrela adierazi zuten, bederen, ikastaroaren aurkezpenean Matia Fundazioko Isabel Genua eta Nafarroako Unibertsitateko Berta Lasheras irakasleek. Bi adituak bat etorri ziren adineko pertsonen arreta berezia eta espezializatua behar dutela adieraztean. Izan ere, Genua doktorearen iritziz, "diagnostikoaren unetik beretik, adineko pertsonak dituen ezaugarriak ez dira pertsona hel-

duak dituenaren antzekoak", eta desberdintasun horiek oso kontuan hartu behar dira botikak errezetatzeko orduan, zahartze-prozesuak gorputzean eragiten dituen aldaketan ondorioz, botiken eragina eta organismoaren erantzuna ez baitira sarritan medikuak espero dituenak. Botikak merkaturatu aurretik, ikerketa ugari egiten dira gizakietan, baina zenbait kasutan "saiakuntza kliniko horietan

ez dira adineko pertsonak sartzen, eta horregatik, erabiltzen diren dosiak ez daude balidatuak adin-tarte horretan" azaldu zuen Genuak. Dosiak, beraz, modu indibidualizatuan kalkulatu behar dira beti. Bestalde, 75 urtetik aurrera, pertsonen patologia asko edukitzen dituzte, eta botika askok adineko pertsonetan sorrarazten dituzten ondorioak zahartze-prozesuarekin nahasten dira. Kontrako erreakzioak ere modu diferentean ager daitezke. Eta ez da ahaztu behar adinean aurrera doazen pertsonen zailtasunak eduki ditzaketela medikuak agindutako tratamenduak ulertu eta behar bezala jarraitzeko.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Lertxundia nabarmen

OTEIZATARRA zen Lakoizketa botanikariak zioen *Populus tremula* zuhaitzak, lertxun hegalaria- ren tankerako harro-puntuarekin basoan kide dituenen artean garaiago azaltzeko joeragatik duela lertxuna izena. Egia da lertxunaren harro-puntuarena. Non den adierazizalea da, behinik behin. Urte gutzian.

Etxepeko txerri eta ahardien sarobean bis- tan dut lertxundia, orain ere ur-gaineko bitse- tan, urte osorako nahiko lukeen negu aurreko urrezko soinekoa jantzita. Berandu erantziko du, inguruko zuhaitzak dagoeneko soilduta, urrutiko mendi-magaletako palkoetan ere inbi- ria hartzitu dadin. Gero negu-neguan dotore agertuko da soinekorik gabeko manikia, lirain askoa, azala perla kolore distiratsu, urkiarekin deman, zein baino zein! Jantzi, jantzi udabe- rrian jantziko da lertxuna, urrezko soinekoaren egun gutxiak arteraino. Kutxa edo eskapoleta- tik, nondik aterako duen ez dakit, baina dato- rren udaberri-uda-udazken denboraldirako zein soineko aukeratuko duen, baietz asmatu! Nola egin ohi da soineko bat deigarri? Dena dela, pailleta distiratsuak erantsita. Txorten mehe luzea duen ezkata zintzilikarioa da lertxunaren hostoa. Manikia pasarelako "modelo" bihurtu eta pailletak mugituz dir-dir egiten duen antza, haizeak distiratsu jartzen du lertxundia. Urte osoan nabarmen.

Une honetako fabrikazio-kostuak oso handiak dira eta datorren urtean merkaturatuko den pro- duktua oso zaila izango da publiko zabalarengana ailegatzeara; beraz, lehen erosleak erakunde handiak izatea espero da, hauek baitute beharra eta dirua. Fabrikazioa merkatu ahala gure etxetara ailegatzeko bidea egingo du, baina oraingoz bizpahiru urte igaroko direla uste da. **I**

ZIENTZIA

Txoria ala dinosaurua

ORAIN 150 urte *Archaeopteryx* deiturikoa aurkitu zenetik, ikerlariak txoria ala dinosaurua ote den eztabaidatzen ari dira. Batzuentzat munduan sor- tutako lehen txoria izan zen, baina besteentzat dinosauru bat baino ez da. Joan den astean *Scien-*

Alemanian topatu- tako *Archaeop- teryx*-ak dinosau- rutik gehiago duela txoritik baino ondorioztatu dute, hankak aztertuta.

ce aldizkarian orain arte topatutako 10. alearen berri ematen da eta ikerlarien iritzian 10. ale horrek antz handiagoa omen du dinosauruekin, txoriekin baino.

Alemanian topatutako aleak oin bateko tamai- na du eta orain arte topatutakoen artean hoberen zaindutakoa da, beraz, ikerketetan gauzak garbia- go ikusteko aukera izan da.

Baieztapen hau egin ahal izateko hanketako hatzen itxuran eta ezaugarrietan oinarritu dira ikerlariak eta hau dela eta, zuhaitzetan baino lur- rean bizitzeko ezaugarri aproposagoak zituela uste da.

Beraz, badirudi munduko txorien zerrendan lehena izan zenak ezezaguna izaten segituko duela. **I**

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Marije Fullaondo

«Subjektu politikoa Euskal Herria da eta estrategia ere bat eta bakarra»

Batasunaren Bide Eginez prozesuko bozeramailetakoa da 41 urteko getxotarra. Irakaskuntza munduan dihardu psikopedagogiako irakasle, hizkuntzen adarrari lotua. Errigoitin bizi da gaur egun, Gernika ondoan. 2004ko Europako Legebiltzarrerako hauteskundeetan egin zuen jauzi politikaren mundu publikora, legez kanpo utzi zuten ezker abertzaleko Herritarren Zerrendako eledun gisa. Urtarrilaren 21ean Batasuneko Mahai Nazional berriaren hautaketarekin amaituko den Bide Eginez prozesuaz jardun dugu, nagusiki subjektu politikoaren adarrari helduta.

XABIER LETONA

Argazkiak: Dani Blanco

Politikara egoera berezian egin zenuen jauzi Herritarren Zerrendarekin, Europako Legebiltzarrerako hauteskundeetan. Zer utzi zizun esperientzia hark? Politika munduan inoiz ibili gabea nintzen eta sekulako jauzia zen HZn ekitea. Zaila egin zitzaidan, batez ere publikoaren aurrean egin beharreko agerraldiengatik. Aldi berean oso ibilbide polita izan zen, batez ere osatu genuen taldean oso kimika ona zegoe-lako. Jendearen erantzuna ere izugarria izan zen.

Hilabete falta da Bide Eginez prozesua amaitzeko. Zein da orain arteko ibilbideaz egiten duzun balorazioa?

Oso positiboa, batez ere kontuan hartuta Batasuna ilegalizazio egoeran dagoela hegoaldean. Ehunka herri batzar egiten ari dira, milaka pertsona parte hartzen ari da guztiz publiko eta irekiak diren batzarretan eta ilegalizazioak porrot egin duela frogatu da.

den moduan eraman ahal izatea. Tolerantzia maila bat ere badago.

Hasieratik adierazi genuen prozesua normaltasunean eraman nahi genuela. Batasunak buelta eman dio ilegalizazioaren egoerari eta oraingoz normaltasun osoz ari gara prozesu honekin.

Subjektu politikoa dagokionez, erabaki subjektua Euskal Herria dela, baina berau lortze bidean, egun diren errealitate administratiboak kontuan hartu behar direla esan duzue eta horrek eman du zeresanik. Zer esan nahi du egungo errealitate horiek kontuan hartzeak?

Gure egoera errearen azterketatik herri eraikuntzaren bidean aurrera egitea. Duela hamar urte pentsaezina zen egungo egoeran izatea. Ezker abertzaleak utzi du agerian egungo marko politiko honen agorpena, eta aldaketaren beharra sortu du euskal gizartean. Subjektu politikoa Euskal Herria da eta estrategia ere bat eta bakarra. Euskal Herriaren egungo errealitatea kontuan hartzen dugu, baina berau gainditzeko.

Euskalduntzearekin bezala da, helburua Donostia eta Tafalla euskalduntzea da, baina biak euskalduntzeko ezin dugu leku beretik abiatu, hasteko Donostian euskara ofiziala da eta Tafallan ez. Zer esan nahi du horrek? Helburu bera izanik, berau lortzeko jokatzen desberdina erabili beharko dela leku bakoitzean.

Egin dezagun ariketa bat: alderdien mahaia eratzen da eta erabaki subjektuaren gaia ateratzen da. Joko arauen finkatze horretan, onargarria litzateke planteatzea gaur egun Euskal Herria egon badagoela eta egun hiru erabaki gune dituela?

Mahai horretan onartu beharrekoa da Euskal Herria izan badela eta euskal herritarrek nahi duten antolaketa mota erabakitzeko eskubidea dutela. Horixe besterik ez.

Baina HBk, eta Batasunak ere orain arte, historikoki defendatu izan duena da Euskal Herria erabaki subjektu bakarra dela eta herri moduan erabaki behar duela. Onargarria al da egun herri horrek hiru erabaki gune dituela? Onargarria dena da herri honek gatazka bat pairatzen duela bi estatuekin eta gatazka bakar hori konponbidean jarriko duen mahaia antolatu behar dela, oinarri bat kontuan hartuz: guztiok euskal herritarren erabakia errespetatuko dugula. Hortik aurrera herri honek zer nolako ibilbidea egin behar duen, zer nolako barne antolaketa izango duen... hori guztia eragile guztien artean adostu beharrekoa da.

Mahai horretan negoziazio bat emango litzateke eta Batasunak bere proposa-

Bitxia da ilegalizazioan dagoen alderdi batek halako prozesu bat eramaten ari

mena eramango luke, galdera honen mamia zen ea subjektuaren erabaki ahalmena gaur egun diren esparrutan zatitu daitekeen.

Hori mahaia eratzen denean ikusi beharko da. Bertan dauden alderdien artean hitzarmen politikoa adostu beharko da eta horrek markatuko du zer motatako ibilbidea egingo den. Batasunaren postura argia da: erabaki ahalmena Euskal Herriak dauka.

Egin dezagun ariketa berdina balizko kontsultarekin. Nolakoa izan daiteke kontsulta hori?

Oso urrutira zoaz, oraindik ere ez baita onartu Euskal Herria badela eta erabakitzeko eskubidea duela. Duen eskubidea errespetatu eta bermatzen zaionean, orduan ikusiko da zer motako galderak egin behar diren.

Baina Batasunaren ustez zer izan daiteke gaur egun onargarria?

Euskal herritarrok erabakitzen duguna, horixe, besterik ez.

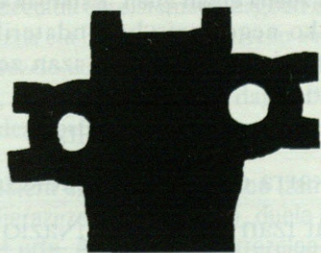
Gaur egun nahiko onartua da oso zaila litzatekeela kontsulta bakarra eta aldi berean egitea Euskal Herri osoan.

Onartuko balitz Euskal Herriak erabakitzeko eskubidea duela, zergatik ez?

“Estatuarekin negoziatu
behar zuena ez zen ezker
abertzalea, Euskal Herria
baizik, eta herri gisa
negoziatzeko lehenbizi
herrian bertan eman behar da
elkarrietzeta eta adostasuna”

Argitalpen honen edizioan lankide:

gizarte ekintza

Hori lortzeko, estatuak egoera horretara eraman behar ko ditugu herritarrok, ez baitut uste estatuak beren borondatez onartuko dutela euskal herritarren hitza eta erabakia.

Batasunak errealista ikusten du hori etorkizun hurbil batean egin ahal izatea?

Nahiko genuke. Orain, dena den, hori lortzeko oinarriak jartzen ari gara. Oraindik mahaiaren oinarria ere finkatuta ez dagoen honetan, halakoekin aurreratzea gehiegizkoa da.

"Ezkertiar eta abertzaleen erreferente nagusia izan nahi du Batasunak eta horretarako ate guztiak zabalik ditu".

Lizarra-Garaziko garaian ezker abertzalean kontsulta bakarraz hitz egiten zen, Euskal Herri osorako eratu beharreko legebiltzarraz... Pentsatu behar da halakoak beste garai bateko planteamenduak direla?

Ez, ez dira beste garai bateko kontuak. Guk ideia berberekin jarraitzen dugu, baina gauza bat da Batasunak Bide Eginezen zer proiektu proposatzen duen, eta beste bat euskal herritarrok zer erabakitzen dugun. Euskal Herriari erabakitzeko eskubidea aitortzen zaioenean beste marko berri batean izango gara, marko demokratikoan, eta orduan garatu ahal izango du Batasunak bere proiektua.

Gaur egungo marko politikoan Hegoaldean bi autonomia estatutu daude eta Iparraldean ez da bertako erakunderik. Marko berriari begira, epe ertainera nola irudikatzen duzue berau?

Bide Eginezen lau urterako proposamenak egiten ditugu eta gure proposamena da egungo egituraketa instituzionala Euskal Herriaren eraikuntzaren zerbitzura jartzea: Nafarroako eta Gasteizko legebiltzarrak, diputazioak... Iparraldean instituzionalizazio propioa lortzea proposatzen dugu, bertan gaur egun jadanik eskatzen ari den moduan. Marko berria aterako da ateratzen denean, bitartean, dauden eragin gune guztiak berau sortzera bideratu behar dira. Akats izugarria litzateke ziklo autonomikoa berritzea eta geunden bezala gertatzea.

ardatzetako bat eta diozue malgua eta egokitua izan behar duela. Horrek iradokitzen du aurretik ez dela horrela izan?

Ez. Orain arte nazio eraikuntzan eman ditugun urratsak handiak baina sakabanatuak izan dira, gauza asko egin dira, baina ez da estrategia bateratu bat izan. Une honetan eskubideen gainean erakitzen ari gara estrategia hori. Lehentasunezko zazpi eremu definitu ditugu nazio eraikuntzan: naziotasuna, emakumea, gazteak, emigrazioa, hizkuntza, hezkuntza eta sozio-ekonomia. Datoren hila batean, Bide Eginez medio, arlo hauek ikuspegi estrategikotik definituko ditugu. Eta estrategia hau malgua izango da, ez delako gauza bera hizkuntza politika Aian edo Oleretan. Eta irekia izango da, herri eraikuntzan ari diren guztien ekarpenak jaso eta bildu nahi ditugulako.

Nazio eraikuntza eta eraldaketa sozialarekin batera beste kontzeptu bat indarrez berreskuratzen da, negoziatioarena. Aljerreko garaian Estatuarekin negoziatio saio bat izan zen, baina horrek eman zuena eman zuen, Estatuak ez zuelako negoziatio borondatearik. Estrategiaren moldaketa izan zen

"Guretzat Udalbiltza bakarra da; egia da, zatiketa bat izan zen, baina Nazio Garapenerako Biltzarretik bateratzea bideratzeko saioa egiten ari da"

orduan ezker abertzalean, bi ikuspegitik: batetik, Estatuarekin negoziatu behar zuena ez zen ezker abertzalea, Euskal Herria baizik, eta herri gisa negoziatzeko lehenbizi herrian bertan eman behar da elkarriketa eta adostasuna. Lizarra-Garazirena ahalegin berriaren lehen saioa izan zen. Horrek ere eman zuen eman zuena, baina bidea hori zela ikusi zen. Eta ondoren sortu zen, Batasunarentzat erreferentziala den Nazio Garapenerako Biltzarra.

Udalbiltzari garrantzi handia ematen diozue. Adibidez:

"Euskal Herriaren eraikuntzan jartzen diren aktibo politikoaren mintzakide instituzionala izan behar du Udalbiltzak". Horren garrantzitsua izanik deigarria da ez aipatzea bizi duen zatiketa, berrosatzearen helburua...

Guretzat Udalbiltza bakarra da. Egia da zatiketa bat izan zela, baina Nazio Garapenerako Biltzarretik bateratzea bideratzeko saioa egiten ari da. Euskal Herri mailako instituzio bakarra daukagu eta urratsak eman behar dira benetako batasun hori erdiesteko.

Hori da bitxia, zeuk ematen diozu garrantzia Udalbiltzaren batasunari, baina txostenetan ez da halakorik aipatzen eta garatzen.

Oso garrantzitsua da, bai eta bidea egiten ari da.

Txostenen arabera, ezkertiar eta abertzaleen batasuna Batasunaren inguruan egituratu behar da. Ez dirudi halako planteamenduekin Batasunaren ez dauden sektore ezkertiar eta abertzaleak erakartzea samurra izango denik: AB, Aralar, Zutik, Batzarre, ELAko jendea...

Ezkertiar eta abertzaleen erreferente nagusia izan nahi du Batasunak eta horretarako ate guztiak zabalik ditu; norabide horretan sektore desberdinekin hitz egiten ari gara eta hitz egingo dugu. Ate guztiak zabalik daude, baina guk diogu datozen lau urteetan gure ahalegina gure egituratzearen inguruan egingo dugula eta gure proiektu politikoa ezkertiar eta abertzale guztientzat erakargarri egin eta guztion bilgune izateko ahaleginak egingo ditugula. ■

Teo Etxaburu eta Jabi Lauzirika

«Galizia eta Irlandatik eskatu digute Kafe Antzokiaren eredua»

Bilboko Kafe Antzokian festa berezia egin dute abenduaren 15ean: Zenbat Gara elkarteak sortutako Kafe Antzokiak hamar urte bete ditu. Urte horietan, batez beste, astero 250 ekitaldi antolatu dituzte eta 600.000 pertsona pasa dira. Zenbat Gara elkartearen 120 bat lagun ari dira lanean, Kafe Antzokian 30 bat. Ezertan hasi baino lehen Kafe Antzokiko zenbakiak bota ditugu, arima Etxaburuk eta Lauzirikak jarriko dute.

ONINTZA IRURETA

Argazkiak: Iñigo Azkona

Teo Etxaburu Zenbat Gara-ko eta Kafe Antzokiko koordinatzaile orokorra eta Jabi Lauzirika ?????? Kafe Antzokian.

TEO ETXABURU ondarrutarrak Kafe Antzokiaren sorrera gogoan duela, herri txiki bat sortu nahiari buruz hitz egin digu: “Bilbon ezin zen euskaraz bizi. Gure ustez, mundu honek eta datorrenak dauden baloreekin ez digutenez balio, herri txiki bat egin nahi genuen. Herri edo hiri txikia, txikia esatea ez da despektiboa. Euskaraz bakarrik aritzea oraindik ere heroizismoa da Bilbon: edozein lekutan edozein erantzun jaso dezakezu. Guk geuk behar ditugun eta ahal ditugun bizitzako funtzio gehienak gure gain hartuko ditugu. Pentsa bidaia agentzietan sartu ginela eta egon ginela etxebizitzetan sartzeko ere.

Goazen gure herria, gure “estatu txikia” eraikitzen funtzio gehienak bete ahal izateko. Goazen gure esparru librearen egitera, jakinda estatuaren edozein erasoren aurrean ahula dela”.

Teo Etxaburuk uste du lan handia dagoela egiteko: “Batetik, komunikabideetatik eta sistematik dagoen eraso guztia eta bestetik, gure artean zenbat errezelo eta zenbat min dagoen ikusita, batzeko lan handia dago. Baina bidea hortik doa.

Hasiera errezeloz betetakoa izan zela adierazi zenigun **ARGIA**n, duela bost bat urte. Alderdikerien errezeloa eragin zenuela esan zenuen eta ghettoa sortuko zenuela esan zituztela. Zer duzu orain halako errezeloak zituztenei esateko?

Hain zuzen alderantzizkoa izan dela. Alderdikerietan sartu barik, bizitzari erantzunak ematen dizkiogun neurrian, jende guztiaren zentro bihurtzen da, integratzaile bihurtzen da. Trinkotze bidera eramaten du.

Ez da soilik kontuan hartu behar etortzen den jende kopurua eta non goak diren, jende pixka bat ilustratua ere badator. Berdin daude Garaikoe-txea edo Intxaurrea, berdin Otegi eta konpainia eta berdin-berdin Egibar eta abar. Zentzu horretan justu alderantziz gertatu da. Eta herri mailan askoz harago; jendeak ikusten du euskaldunen leku bat dela. Nik uste dut gaur egun, ez Bilbon, Bizkaian baizik —eta ez da harrokeria—, instituziorik ezagunena eta erabiliiena dela, alde batera utzita noski, beharrezkoak

"Kanpotarrei esateko Bilbo euskalduna dela ere, harro-harro etortzen dira Kafe Antzokia erakustera".

diren etxebizitza, lana eta horrelakoak. Euskaldun gune moduan 18 eta 40 urte bitartekoentzat askogatik da leku ezagunena, nahiz eta Bilboko errealitate soziolinguistikoa eragatik zenbait erdaldun ere etorri. Baina badakite euskaldunen tokian daudela eta gustura daude.

Ghettoari dagokionez ere, alderantziz izan da. Prestigioarekin eta batutako jendearekin ghettoaren errezelo hori apurtzen da oso-osorik.

Zeinentzako da Kafe Antzokia?

Askotan ikusi izan dugu; bilbotarrek kanpotarra daukatenean gonbidatua, izan andaluziarra, galiziarra, madrildarra edo katalana Bilbo erakusten diote: "Hemen dago Guggenheim, hemen dago Arriaga...", baina esateko Bilbo euskalduna dela ere, harro-harro etortzen dira Kafe Antzokia erakustera. "Gu euskaldunak gara" esateko harro-harro erakusten dute, nahiz eta gero, badakizu Bilboko errealitatea nolakoa den.

Zein jauzi nabarmenduko zenituzke hamar urteko ibilbidean?

Joan gara konturatzen euskaldunak zein eskasak garen. Kafe Antzokia bera sortu baino lehen ere, hasi ginen denok auzolanean, denok bazkide ginela, pentsatuz bizitzari zentzua emateko modua zela, pentsatuz aukerak emanez, berdintasunean, jendeak funtzionatuko zuela, parte hartuko zuela, edo behintzat, esker onez har-

tuko zuela. Konturatu gara ez direla gauzak horrela. Nahiz eta formazio kulturala askoz handiagoa izan, azken zokoraino sartu da sistemaren eragina, besterenganatu egin gaituzte. Ezin gaingiduta gabiltza estatu frantsesaren eta espainolaren eragina. Euskara aldarrikapen modura geratu da eta bizitzeko originaltasuna topatzea, zer garen, zer nahi dugun... hori dena nahiko eskasian geratu da.

"Non dago ausardia? Nola goza dezakegu gure artistak ateratzen, gure herriari, komuniteari zerbitzuak ematen? Ez aberasten?"

Euskaldunak ardura galdu du eta funtzionarioen eskuetan utzi du, eta funtzionario konzeptuari buruz ari naiz ez soil-soilik funtzionario denari buruz. Non dago ausardia? Nola goza dezakegu gure artistak ateratzen, gure herriari, komuniteari zerbitzuak ematen? Ez aberasten?

Eragileak ez dira sortzen. Euskal eragilearena izan da beti boterea daukari erantzutea. Baina zuk boterea noiz hartzen duzu? Noiz hasten zara zure bizitza bizitzaren eta nola antolatzen duzu eta nola zerbitzatzen eta babesten duzu zure herria? Betiko aferan gabiltza.

Ez zara oso optimista hasi, baina bete diren helburuak ere izango dituzue?

Uste dut euskara ikasten ari zen edozein ikaslek edo euskaldun berri horrek, gustura sentitzeko moduan eta bere bizitzako funtzio ugari betetzeko moduan, lekua aurkitu duela Kafe Antzokiaren inguruan. Askotan egiten duzu topo horrelako jendearekin, euskararekin borroka horretan sartuta dagoenarekin, eta esaten dizu Kafe Antzokia oso lagungarri izan zaiola bere asmoetarako. Ez euskara praktikatzeko aukera duelako bakarrik, baizik eta bere bizitzaren, ez dut esango dena, baina bai gauza asko eta asko euskararen filosofia horretatik egin ahal izateko.

Bestalde, euskaldun zaharren kontua dago. Belaunaldi berriekin gutxiago gertatzen da, baina garai bateko euskaldun zaharrek minorizazio linguistikoa jasan behar izan zuten arazo askorengatik —politikoa, ekonomikoa eta beste—. Bizkaiko herrietatik Bilbora etortzen zirenean mandatuak eta egitera, erdal mundura gerturatutakoa, egoera ikaragarria zen. Orain, esaten dizute nahiko gustura, lasai eta babestuta sentitu izan direla Kafe Antzokian.

Beste puntu bat bada harro sentitzekoa. Euskararen nazioan integratu ez diren horiek, hau da, euskaldundu ez direnak, baina euskararen aldeko jarrera izan duten horiek, oso gustura sentitu izan dira Kafe Antzokian eta beren sentimenduen baieztapena egiteko balio izan die. Etortzen dira eta errespetatuak sentitzen dira nahiz euskaraz mintzatu ez.

Eta laugarrenez, esango nuke erdal munduarentzat ere ereduagarria izan dela Bilboren bihotzean egin den Kafe Antzokia. Euskararen kontra aritu izan diren horiek guztiek ere, sentitu izan dute belarrondokoa. Argi eta garbi esanda, badago hemen txiringito bat —deitu nahi duzun bezala, beraientzat txiringitoa baino gutxiago izango da— Kafe Antzokia deitzen dena, eta beraien parean jarri izan dena, duintasunez. Eta kontuz, hemen gaude zuen artean, eta tonto ipintzen bazarete kontra izango gaituzue.

Teo Etxabururi Kafe Antzokiak hamar urtean emandako fruituak arrapaladan datozkio.

Hasi ginenotatik egon da transmisioa, jende berriak hartu du kudeaketa guztia eta jabegoa, eta gainera esandako espiritu horrekin: auzolanean, etekin baldin badago euskal nazioa indartzeko edo nazioarteko kontueta-rako. Hori dena transmititu dugu eta oso ondo eta oso indartsu daramate belaunaldi berriek, jende gazteak.

Eta nik uste dut esan behar dela baita ere milaka pareja egin direla hemen. Ez da broma!

Bestetik, euskal sortzaileak, artistak ez dira soilik eroso, gustura eta bere etxean sentitu, baizik eta taldeak egin dira hemen musikari, idazleen... artean.

Uste dut pentsatzen genuenetik harago joan direla zenbait gauza. Beste gauza bat da, egiteko daukaguna eta egiteko dagoela uste duguna, ez Bilbon baizik eta nazio mailan. Denbora guztian gabiltza esanez egunen batean izango dugula halako estatutua edo lurraldetasuna edo independentzia. Bitartean ez badugu hitz egiten, hor barruan, euskal komunitatea eta bere garapena nola antolatu, artikulatu, integratu, bizi pozgarri lez, norbanakoaren garapenarekin eta askatasunarekin, jai daukagu. Badago aspaldian diskurtso bat idatzia garatu beharko litzatekeena. Gorputza beharrezkoa da, Xalbadorrek kantan esaten duen moduan, baina arima ez badago gorputz asko edukiko dugu, baina ez dago zereginik. Eta hori egin behar da ez soilik sakonean baizik eta edertasunez, itxura ona emanez. Hori badago baina soltean.

Bilboko Kafe Antzokia sortu zenuten.

"Euskararen kontra aritu izan diren horiek guztiek ere, sentitu izan dute belarrondokoa".

Ondarroakoa eta Durangoko Platerue-na etorri dira ondoren. Zuen eredua esportagarria dela uste al duzue?

Bada esportagarria. Eskatu digute Kataluniatik, Irlandatik eta Galiziatik. Durangoko Plateruenakoak ez dira gu, baina, hain zuzen ere, eurak dira

diaz sortzea... Uste genuen iniziatiba gehiago egongo zela Euskal Herrian, talde gehiago etorriko zirela, eta proiektuarekin. Batzuk etorri dira, baina talde sendagoak espero genituen. Oraintxe ari gara berriro burua ateratzen. ■

"Kafe Antzokia, Bilbon, euskaldun gune moduan, 18 eta 40 urte bitartekoentzat askogatik da leku ezagunena"

egin dutenak eta nolabait esateko lehengusuak edo etxeak dira, gure errekonozimendua daukate. Beste batzuk hor daude bidean, adibidez Tolosakoa.

Telebistaren proiektua zertan da?

Berhartzen ari gara. Betikoa da. Bata da nahia, bestea da medioa bera eza-gutzea, bestea da indarrez eta ausar-

GURE IRRATIA BIDE GURUTZEAN

EUSKARAK eta GURE IRRATIAK BEHAR ZAITUZTE

Ipar Euskal Herrian euskararen desagerpena onartezina delako zure diru ekarpena beharrezkoa da:
-Euskadiko Kutxa 3035 0059 81 0590071330

Gure Lokala

Bero-beroan

Ibarretxe plana legealdi bukaeran aktiba liteke

Urte hasieran Madrilgo Kongresuak di-da batean atzera bota zuenetik, Ibarretxe Plana alboratua geratu da plano mediatikoan. Eusko Legebiltzarrerako hauteskondeak etorri ziren gero eta apurka balizko bake prozesu batek hartu du protagonismoa euskal politikan. Sortutako hiruki ospetsuaren erpinetako bik, PSE-EEK eta Batasunak, alboratutzat jo dute. Ibarretxe lehendakariak, aldiz, planak berriz gaurkotasuna hartuko duela iragarri izan du. Eusko Jaurlaritzako sailburu eta EAko buruzagi Joseba Azkarragak iragarri berri du elkarrizketa batean Ibarretxe Planak berriz hartuko duela indarra legealdi honen azken bi urteetan; bakea eta normalizazio politikoa lehenesteko, legealdi hasieran alboratzea erabaki zela, baina prozesu hori bideratu ondoren berriz eztabai-datu beharko dela plana.

Auto erreketak Frantzian

Jadanik ez da albisterik Frantziako auto erreketei buruz, medien alde-tik matxinada amaitutzat eman da. Iturri ofizialen arabera, guztira 32.000 bat auto erre dira eta oraindik ere gauero 60-70 bat auto erre-tzen dira Barne Ministerioaren esanetan. Orain saltsa-maltsa matxinatuei aurre egiteko Gobernuak indarrean jarri zuen 1955eko salbuespen legearen inguruan dago. PSK ez zuen legea erabiltzearen aldeko baimena eman Batzar Nazionean, baina orain Chirac lehendakariak beste hiru hilabetez luzatu duenean isilik dira eta gizar-te mugimenduak dira salbuespen egoeraren bukaera gero eta ozena-go eskatzen ari direnak.

ARGAZKI PRESS / RAUL BOGAJO

Espainiako Gobernua Bide Eginezi begira

PPri ondo etorri zaizkio Arnaldo Otegia Batasuna eta PSE-EEren arteko azken urteetako harremanez eman dituen argibideak eta berriz ere gogor ziztatu du Zapateroren Gobernua. Argibideren batzuk akaso berriak dira, baina oro har, datuok ezagunak dira, behin baino gehiagotan azaldu dira, orain ere azaltzen ari diren bezala. Prentsan azaldu-tako horien artean, esanguratsua da Gipuzkoako egunkari handienean joan den asteburuan sozialisten iturrietan goi mailako kontaktuak dituen Alberto Surio kazetariak emandako ikuspegia. Honek iradoki-tzen duenez, ETArek baitan borroka armatuaren etorkizunari buruzko hausnarketa sakona ematen ari da eta hausnarketa honen amaiera eta Batasunaren Bide Eginez prozesuaren amaiera —urtarrilaren 21ean— bat etorri daitezke denboran. Behin ETak jarduera armatua uzten duela iragarri ondoren, Espainiako Gobernua eta ETArek arteko elkarrizke-ta mahaia ofizialduko litzateke eta handik denbora batera eratuko litzateke eztabaida politikoa bideratuko lukeen alderdien arteko mahaia.

Zer da...

Sener

Sener (egoitza soziala Bizkaiko Negurin dauka), Espainiako ingeniartzako lehen enpresa izan zen. 1956an eratu zuten eta ontzi ingeniartzako proiektuak egiten hasi zen. Orain, ingeniartzan, industria aeroespazialean, energian eta ingurumenean aritzen da eta mundu osoan dauzka delegazioak. Enrike Sendagorta ingeniariak fundatu zuen eta harengandik datorkio Sener izena. Itsas ondoko semea izanda, berehala jabetu zen Negurik izan zezakeen potentzialaz, eta lau urte baino gutxiagoan era guztietako itsasontzien ingeniartza gauzatu zuen: kostakoena, atunontziena, kargaontziena, frigorifikoena... 20 ontzi baino gehiagorena. 1960an, arlo espazialera hedatu zen

Senerren jarduna, fundatzailearen anaia Manuel Sendagorta ingeniari aeronautikoaren eskutik. 1963an, ehun langile zeuzkan eta ontzigintzan, siderurgian, arlo kimikoan eta petrokimikoan ziharduten, findegietako eta nuklearrerako proiektu garrantzitsuetan parte hartuz. Sener 1970ean sartu zen betebetearen arlo espazialean. Besteak beste, Europako Espazio Agentziaren (ESA) lehiaketa bat irabazi zuen Suedian misilak proiektatzeko dorrea erakitzeko. 1989an, komunikazioetara eta elektronikara hedatu zuen aktibitatea. ITP euskal enpresa aeronautikoan, kapitalaren parte garrantzitsua da.

Daniel Udalaiz

Manu Agirre gose greban braille sisteman euskaraz zer irakurri ez dagoelako

DURANGOKO LIBURU ETA DISKO AZOKA aukeratu du Manu Agirre itsuak aldarrikapen zaharra berritzeko: itsuen hizkuntz eskubideak errespetatzeko, euskaraz braille sisteman ez dagoelako irakurtzerik. Itsuen hizkuntz eskubideen urraketa, askotan, salatu du Manu Agirrek eta berak azaldu duenez, alderdi politikoei, EAEko Hizkuntza Politikako arduradunek, arartekoek, HABEk eta ONCEk, besteren artean, eskaeraren berri izan dute. Eskaerak fruiturik eman ez dutenez, abenduaren 3an hasi zuen baraualdi eta itxialdi mugagabea Durangoko AEK-ko Abarrak euskaltegian. Manu Agirrek berak aitortu du azken hogei urteotan konpondu ez dena egun batzuetan bideratzeko itxaropenik ez duela.

M. R. / ARGAZKI PRESS

Manu Agirre gose greban Durangon.

Arrasatekoa ez da izan Guridiren *El Caserío*ren euskarazko lehen emanaldia

ATAL HONETAN BERTAN, 2016. zenbakian, irakurleoi azaldu genizuen, Guridiren *El Caserío* zarzuela euskaraz lehen aldiz entzuteko aukera izango genuela Arrasaten. Irakurleok adierazi diguzuen moduan, ez da egia *El Caserío* obra euskaraz lehen aldiz taularatu dela (abenduaren 10ean eta 11n). Bildutako informazioaren arabera, Esteban Astarloa baritono bizkaitarrak *El Caserío* (*Sasibil baserria*) obra euskarara itzuli zuen eta bera aritu zen kantari euskaraz taularatu zutenean. Esteban Astarloa Santi pertsonaia izan zen eta Lina Huarte bere emaztea Ana Mary pertsonaia. Astarloa baritonoa Madrilera joan zen bizitzera eta han obra itzuli eta gutxienez Bilboko Campos antzokian eta Madriloko Teatro Monumental-en taularatu zuten *El Caserío*. Madrilko eskal etxeko El Orfeón Vasco abesbatza aritu zen kantari bi emanaldietan. Kantatzeari utzi zionean, Esteban Astarloa, euskara klaseak ematen hasi zen Madrilko batzokian. Beraz, Arrasateko Izaskun Murgia Elkarte Lirikoak antzeztu duen obra ez da euskarazko lehen bertsioa izan, baina okerra zuzentzeko asmoz eta inori meriturik kentzeko nahirik gabe, jakin ezazue asteburu honetan, hilaren 16an eta 17an, Arrasateko Amaia Antzokian Guridiren *El Caserío* euskaraz entzuteko aukera izango duzuela.

Demoek, urtarrilean, tren geltokietako zuzendariarekin hitz egitea izango dute

ABENDUAREN 11n, Demoek Baionako tren geltokian protesta ekitaldia egin zuten beste behin. SNCF enpresak tren zerbitzuetan euskara onartzea eskatzen dute. Hilaren 11n, Akitaniako geltokietako zuzendari berriarekin hitzordua jartzea eskatu zuten eta baita lortu ere. Urtarrilaren hasieran Akitaniako ordezkariarekin hitz egiteko moduan izango direla adierazi zien poliziak. Euskarak tren geltokietan lekuri ez duela beste behin ere ikusi zuten Demoek. Baionakoan berritze lanak egiten ari dira eta billeteak saltzen dituzten leihatiletako langileek zein hizkuntzatan hitz egiteko gai diren jakiteko txartelak dituzte leihatilan. Demoek euskaraz dakien langilea topatu zuten, baina leihatilan ingelesa eta gaztelania badakizkiela jartzen zuten, euskara dakienaren arrastorik ez.

BAHEA Erresuma Batutik kanpo torturaz lortutako testigantzek ez dutela baliorik ebatzi du bertako epaileen erabakigune gorenak. Ebazpena pozarren hartu izan da nazioarteko giza eskubideen aldeko erakundee-tan, 2001az geroztik eta batez ere AEBen jokaera medio, torturaren erabileraren zilegitasuna bide egiten ari baitzen nazioarteko justiziaren pentsamoldean. Plano teorikoan garrantzi handiko erabakia da epaile britainiarrena, plano praktikoan ezer gutxi suposatzen du: "terrorismoaren aurkako gurutzadan" AEBek eskuak guztiz libre dituzte era guztietako demasiak egiteko. Baina aldi berean, ezaguna eta bitxia da Bushen lege aholkulariak nola prestatzen ari diren lehendakaria gerra krimen eta halako balizko akusazioetatik babes-teko sare juridiko sendoa.

Bolkestein direktiba berriz aktualitatera

Europako sindikatuak indar indiz arbuia zuten Bolkestein direktiba berriz eztabaidatuko da Europako Legebiltzarrean urte berriaren hasierarekin batera. Europako Batasuneko zerbitzuen liberalizazioa arautzen du direktibak eta bere lehen bertsioa izan zen, besteak beste, Europako Konstituzio-Ituna Frantzia atzera bota izanaren arrazoietakoa bat. Bolkesteinen aldekoek aipatu izan dute Poloniako mediku batek zerbitzu bera Suediako batek baino merkeago eman ahal izango lukeela, eta horregatik dagoela arbuia zuten hori herrialde garatuenetan. Sindikatuen argudio nagusia, ordea, zera izan da: Frantzia zerbitzuak eskainiko lituzkeen Letoniako enpresa bateko langileak Letoniako legedi eta eskubide murriztekin aritu beharko litzatekeela Frantzia bertan. Eztabaida indarrez etorriko da berriz, eta oraingoan ez da garbi ikusten direktiba berria atzera botako denik.

Net Hurbil

PELLO ZUBIRIA

Heriotza duina aldarrikatzeko zuzeneko akzioa

Austrialiako baserri batean adineko hogeitaz lagun bildu dira suizidatzeko botika egiten ikasteko. Medikuek eta albaitariek ondo ezagutzen duten lasaigarri baten antzekoa ekoiztu eta eraman dute etxera. Ekintza horrekin saiatu dira saihesten eutanasia kriminalizatzen duten legeak.

DUINTASUNEZ HILTZEKO ESKUBIDEA

bada kontu irristakorra. Bere baitan gai bat baino gehiago biltzen ditu: eutanasia, nork bere burua hiltzeko eskubidea, besteri ondo hiltzen laguntzea... Gure artean asko hitz egin da horretaz *Mar adentro* filmak lortutako arrakastaren bueltan. Lege aldetik berriz, estatu eta legedi bakoitzak bere modura arautzen eta kriminalizatzen ditu ahalegin horiek.

Heriotza lagun artean aipatzen erraza ez bada, suizidioak tabua izaten segitzen du gure artean. Bere burua akabatu duen kristauari mende luzez eliza katolikoak ezarritako zigor beldurgarriak izango du zerikusirik horretan. Baina gizakiok noizbait gure baitan edo inguruan aurkitzen dugun gai nagusi hori—bizia eteteko unea iritsi dela erabakitzeko eskubidea—Paleolitikotik bezain bizirik dago gaur.

Austrialiako adineko jende batzuk ere, gu bezala, tabu, lege arazo eta eskubideen arteko katramilak harrapatuta aurkitu dira. Baina eztabaida publikoetan luzatu eta galtzeko partez, zuzeneko ekintzara jo dute. Albiste berezia baina ez bitxia.

“Death’s cocktail” (“Koktel hilgarria” esan genezake euskaraz) jarri du bere erreportajearen izenburuan Dave Hancock kazetariak, Austrialiako *The Bulletin* astekarian. Bertan kontatu du hogeitaz herritarrek—adinekoak gehienak eta batzuk gaixotasun larrietan egoera terminaletara hurbiltzen ari direnak—

kanpaldi berezia egin dutela, droga hilgarri bat egiten ikasteko. Pasa den urrian egin zuten biltzarra Hegoaldeko Gales Berrian, etxalde bakarti batean, eta bertan ikasi zuten pentobarbital famatuaren antzeko botika ekoizten. Pentobarbital hau da Suitza, Belgika eta Herbehereetako eutanasia legezkotatzen erabiltzen dena; Estatu Batuetan Oregonen legeztatuta daukate medikuek—lekukoen aurrean gaixo batek hala eskatuz gero—errezetatu ahal izatea.

Hogeitaz lagun horietan gazteenak 55 urte dituzte eta zaharrenak 94. Denak ere Exit International erakundeko kide dira. Erakunde hau mundu osoan heriotza duin baten aldeko aldarrikapena dela eta antolatuta dauden arteko bat da; Austrialiako Philip Nitschke doktoreak fundatua da. Kazetariak argitu duenez, hogeitaz pertsona horietatik bik aitortu diote laster erabiliko dutela, beren gaitz degeneratibo larriak oso aurreratuta dauzkatelako. Gainerakoek “botika hori eduki nahi dute asaguru moduan, ez dutelako beren bizimodua gainbehera ikusi nahi edo asistentziako etxe batean bukatu nahi beren buruen jabe ez direla”.

Kay izeneko emakumeak 55 urte ditu eta gaixotasun neurologiko degeneratibo larria diagnostikatu berria diote. Kay aitortu dio kazetariari gaitz hori bera zeukan senide bat zaindu zuela gaitzetan eta berak ahal zuen guttia egin zuela hura zaindu eta laguntze-

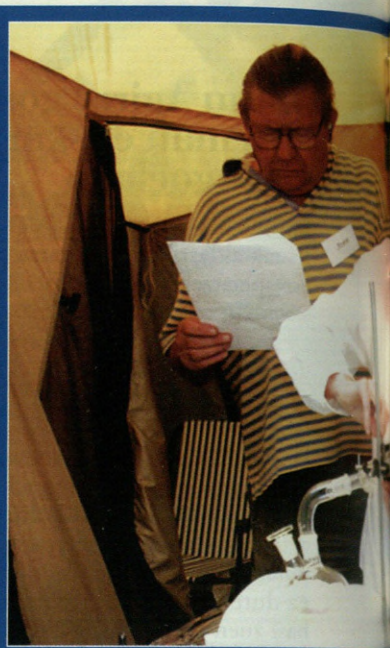
ko, baina ohartzen dela haren bizimodua ikaragarria zela. Ez ditu ikusi nahi senarra edo haurrak egoera hori bizi-tzen eta ez luke inoren etorkizuna konplikatu nahi bere heriotzari buruzko erabakiak hartzerakoan. “Droga hau daukadanetik lasaigo sentitzen naiz eta ez dut beldurrik. Hori daukadala, nire bizia gozatzen zentralatuko naiz eta barrez hondoratuko naiz”.

Pentobarbitala behar adinako dositan hartu duena lokartu egiten omen da berehala, eta hogeitaz minututan hil, inolako minik gabe. Droga hori erabiltzen zen 1995ean munduko lehen eutanasia legea onartu zuen Iparraldeko Lurrealdean, Austrialian. Baina laster ezabatu zuen lege hori Austrialiako gobernu zentralak, eta botika hori bezala antzekoak estatuaren kontrol zorrotzagoz mugatu zituen. Are gehiago: “Suicide Material Offence” lege berria ateratu dute, hil honen bukaeran indarrean sartuko dena, eta horren poderioz suizidioari buruzko eztabaidagune eta foroak gogor zigortuko dituzte: 75.000 euro arteko isuna gizabanakoei eta 310.000 arteko erakunde eta enpresei.

Gai hau gizarteratzen aitzindaria den Exit International erakundea bera bi zati egin behar izan dute: adar politikoa Austrialian geratu da eta aholku zerbitzua (Internet gunea barne) Zeelanda Berriera joan da.

Kriminalizazioaren bazterretik

Lege berria akuilu suertatu da Exit International (*Exit* irteera da ingelesez) osatzen duten batzuentzako, eta erreak-

Argazki hau Exit International erakundeak bere web gunean dauka, eta bertan ageri dira adineko bi emakume eta gizon bat "Peaceful Pill" (Bake Betezko Pilula) ekoizteko lanetan. Borondatezko eutanasia sustatzen duten erakundeek Pentobarbital botika legez eta modu arautuan erabili ahal izateko eskubidea aldarrikatzen dute. Albaitariak adibidez hori erabiltzen omen dute oso larri dauden animaliak hiltzeko, eta gure farmazietan ezaguna da lasaigarri gisa. "Peanut project" operazioan bildutakoek kriminalizazioa salatu eta heriotza duinaren aldarrikapena egiteaz gain, berentzako produktua ekoiztu dute. Horra zaharrak zuzeneko akzioan.

zio moduan antolatu dute urriko "Peanut project" hori.

"Peanut" -kakahuetea, baina baita ere barbiturikoa argotean- hori prestatzen aritu dira hamar hilabetez. Beren sakeletatik 25.000 euro jarri dituzte autoa, laboratoriorio txukun baterako tresnak eta beharrezko lehengaiak erosteko. Denak hartuta, lurjabe handi batek abandonatuta daukan etxalde batera joan dira, hegaztien bizimodua ezagutzera doan zahar koadrila baten itxurak eginez.

Karpa edo xapitoea zutikakoan, laborategiko lanari ekin diote. Tresna batzuek badute sofistikazio puntu bat eta beste asko edozein sukaldetan aurkitzen diren paela, eta abarrak dira. Kazetariari Elaine izeneko batek aitortu dioenez "produktua ekoizteko beharrezko informazio gehiena liburutegi publikoetan eta unibertsitatean aurkitu dugu. Guztiok hartu dugu parte operazioan.

Horrela, denok ikasi dugu gauzak nola egiten diren. Eta epaileren batek pertsegitzen bagaitu elkarri lagundu ahal izango diogu".

Bi eguneko lanaren eta erreakzio kimiko batzuen ondoren, lortutako produktua hozkailuan sartu eta halako festa txiki bat egin dute paraje hartara bildutako hogeitaz lagunek. Biharamunerrako, kristaltxo hilgarriak lehortu eta etxera eramateko prest zeuzkaten.

John izena duen eta besteek bezala abizenik azaltzea nahi ez duen zaharretako batek esan dio kazetariari: "Aitortu behar da prozesua asko findu behar dugula, errazagoa izan dadin. Hala ere, harrigarria izan da adineko jendea paraje urrun batean bildu eta horrelako ekintza bat burutzen ikustea. Esperientzia aberasgarria izan da, eta mezu nagusia da gobernu federalak halako neurri zorrotzak hartzen baditu ere, ezingo gaituela gelditu".

Taldeko beste partaide bat Dawn izeneko emakumea zen, Sydney hiriko. Honela esan dio kazetariari: "Prozesu guztia ulertzeko gauza ez naiz, baina pozik hartu dut parte bertan. Nire bizitzako une guztiak gozatu ditut, eta hau ere bai, unerik onena adina. Pozik nago 82 urte izanik nahi dudana guztia egiteko gai naizelako, baina ezingo nuke jasan etxe berezi batean landare bat bezala egotea. Droga hau eskueran daukadanez, ez dit axola bizia asko edo gutxi luzatzeak. Dena ondo pasatuko da, droga non utzi dudana gogoratzen dudana artean". Taldeko zaharrena, 94 urte dituen Fred, berdin mintzatu da.

Ikastaro laburrean parte hartu duten hogei kideen zain omen daude Australia osoan barreiatutako beste 100 taldeetako kideak, teknika ezagutzeko.

Urriko ekintza berezi hori izan da azaroaren 5 eta 6an Sidney hirian Exit Internationalek ospatu duen nazioarteko biltzarraren mintzagai nagusietako bat. Beste herrialdeetako antzeko mugimenduetako ordezkari batzuek bildu dira Australian eta beste batzuek bideo-konferentziaz hartu dute parte.

Ondoren, manifestaldi lasaia egin duten kaleetan zehar, komisaldegi baten aurrean bukatzeko; han Exit Internationaleko ordezkari batzuek poliziari eskatu diote arma edukitzeko baimena. Gero kanpoan deklaratu dute: "Zergatik daukagu eskubidea gure buruak bakar-dadean eta era odoltsuan tiroz akabatze-ko, eta ez droga egokia hartuta gure senideen ondoan bakean hiltzeko?" ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

K A L I T A T E A

Produkturik
onenak,
MultiOpticasen

Aukerarik
zabalena
bataurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bataurrekoetan.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 · DONOSTIA

Txillardegi

Euskal Autonomiak: 1839-2005

1

839ko abuztuaren 31n, koartelik gabeko gerla odoltsu gupidagabeak zazpi urtez jo eta ke Hego Euskal Herria erabat txikituta utzi ondoren, Espartero eta Maroto bi jeneral okupatzaileek elkarri "besar-kada" famatu hura eman eta Bergararen izena daraman Akordioa sinatu zuten. Alegia:

Art. 1 – Se confirman los fueros de las Provincias Vascongadas y de Navarra, sin perjuicio de la unidad constitucional de la Monarquía.

Art. 2 – El Gobierno, tan pronto como la oportunidad lo permita, y oyendo antes a las Provincias Vascongadas y a Navarra, propondrá a las Cortes la modificación indispensable que en los mencionados fueros reclame el interés de las mismas, conciliado con el general de la Nación y la Constitución de la Monarquía.

166 urte pasa ondoren ere, hizkuntza hori ez da oso zaharkitua. Baina gaurko euskal herritarrek hobeki adi-tuko dute bi artikulu horien mamia gaur egungo mintzaeraz ari bagara. Alegia:

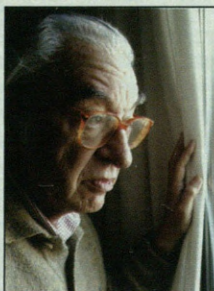
Art.1 – Se confirman las autonomías de las Provincias Vascongadas y de Navarra, sin perjuicio de la unidad de España.

Art.2 – El Gobierno Central, tras oír (pero sin la menor intención de respetar la voz de las institucionales regiones correspondientes; actuando siempre dentro de la imprescindible transversalidad, y conciliando las peculiaridades locales con el interés general de La Nación Española y la intangibilidad de su Sacro-Santa Constitución), procederá sin demora alguna a las indispensables modificaciones de los textos autonómicos.

* * *

Lehenengo Karlistada amaitzerakoan, Madrilek gauza bat somatu zuen: Foruaren ezabaketa inposatzea irentsi ezina gertatuko zela gure herrian, lodiegi, kontrako-etzarrian tratatuta itogarri, eta berriro gerla pizteko adinakoa. Eta bi urratsetan jotatzea erabaki zuen.

Latinezko *divide et impera* ezaguna hertsiki erabiliz, Espartero jeneral "demokrata"ren aginduz –*Duque de la Victoria* baitzen gerlako garailea–, Nafarroaren "integratsetik" hastea hautatu zuen. Eta horrela, 1841eko abuztuaren 16an *Ley Paccionada* deritzona jarri zuen indarrean, inorekin itundu edo "paktatu" gabe, jakina, disimulu handiz, hori bai, "Foru" hitza han eta hemen atxikiz, zozoak desbideratzeko. Erreinua zena, Nafarroa Erresu-

RUBÉN PLAZA

ma, probintzia arrunt bihurtuz. Iruñeko Gorteak desagertu ziren, Foru Diputazioa *Diputación Provincial* bilakatu zen, soldadutza premiazko betekizun bihurtu, Ebroke Aduan-ak Bidasoara aldatu ziren, eta abar. Iruñean zegoen Erregeordea korregidore izango zen aurrerakoan.

Eta bigarren pausua emateko unearen zain zegoen Madril. Bigarren Karlistadaren amaia izan zen muga. Euskaldun karlistak berriro militarki zapalduta, eta Hego Euskal

Herria bigarren aldiz desegina, 1876ko uztailaren 21ean "integratuta" gelditu ziren hiru Probintzia Vascongado-ak. Hauetan ere soldadutza inposatu, "Foru" hitza mamigabetu eta honi zegokion burujabetza ukatzen eta ezabatzen hasi.

* * *

1839/1876 urteetako kondaira ezin hitsago eta ezin argitsuagoa izan da geroko –eta gaurko– espainiar politika bideak konprenitzeko: Zati ezak eta agindu egingo duk

1839/1876 urteetako kondaira ezin hitsago eta ezin argitsuagoa izan da geroko –eta gaurko– espainiar politika bideak konprenitzeko: "Zati ezak eta agindu egingo duk".

Bai batzordeak Madrilek errezi-bitzerakoan, bai aldaketen abiaduran, beti bi molde. Nafarroarekin A, Vascongadekin B. Nafarrekin gaur, Vascongadoekin bihar. Nafarroarekin zakar, Vascongadoekin leun. Edo alderantziz. Laurekin batera jokatu Madrilek? Sekula ez. Betidanik eta beti bitara. Eta 2005 honetan ere, berdin. Karikatura zehatz bat: Miguel Sanz.

Are euskararen alorrean ere, Vascongadoetan lege bat, Nafarroan beste bat. 1937an, Bizkaia eta Gipuzkoa: *provincias traidoras*. Nafarroa eta Araba: *provincias leales*.

Itsu batek ere ikusten du gaur Euskal Herria emergentzi egoeran dagoela; eta bloke espainola (PSOE + PP) eraso betean ari dela: 18/98, *Egunkaria*, Batasuna legetik at, eta mila bider abar. Betikoan gaude: oinaztar-ak eta ganboatarrak nagusi. Bap! Hala ere, ez da gaurko kontua bide argia batzuek ikusi izana. Hona hemen Pedro Egaña arabarrak 1844an esan zuena: "No debe haber carlistas ni liberales, moderados ni exaltados, sino fueristas; o lo que es lo mismo, buenos y leales vascongados. Cuando un pueblo está amenazado de perder su nacionalidad, es mal ciudadano el que predica la división". Orain dela 161 urte mintzo!

Gure herriak autodeterminatzeko eskubidea du, eta denok dakigu: bai guk, abertzaleok; bai eurek, gure naziotasuna galtzea nahi dutenek. Abertzaleok bat. ■

MAHAI badakit JOLASA

**EDIZIO
BERRITUA**

Euskaraz dibertitzeko 1.800 galdera berri

Nola ospatzen dituzte Asterix eta Obelixek guda garaipenak?
Non dago Linpopo ibaia? Zenbat atomo ditu ur tanta batek?
Nik Badakit, eta zuk?

Prezioa
33€

7 urtetik gorakoentzat

Harpidedun prezioa

30€

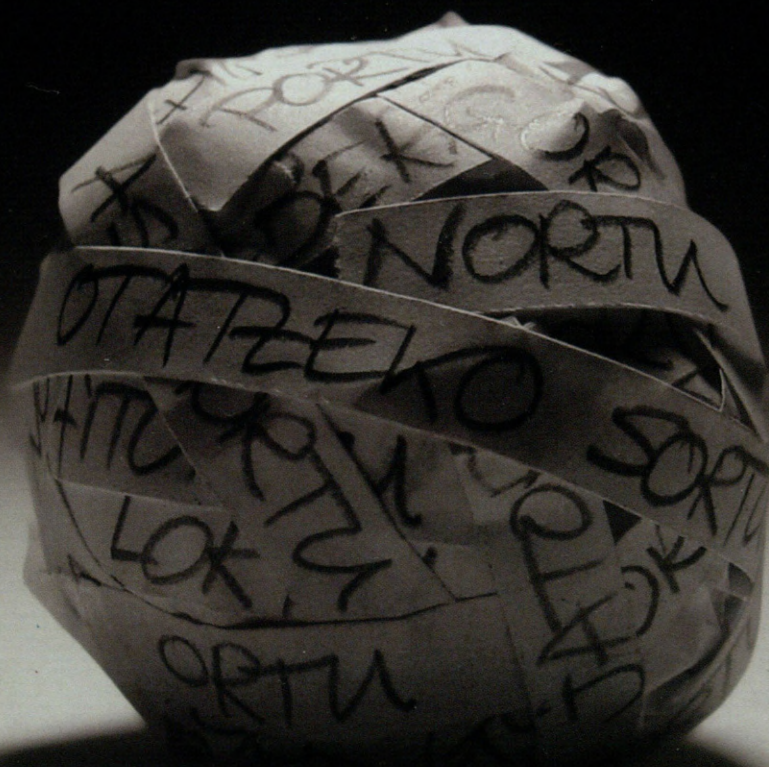
Eskaerak: www.argia.com
denda@argia.com
943 37 15 45
Ohiko salmenta puntuetan

bertsolaritza
txapelketa
nagusia

05

Lekunberritik 05-10-09
Bilbora 05-12-18

www.txapelketanagusia.com

laguntzailea:

Euskal
Herriko
Bertsozale
Elkartea

